

StandUp
for Europe!

Érvelési tréning az antidemokratikus szlogenekkel szemben:
európai bővítés és megújítás

ref. No 2023-2-DE04-KA220-YOU-000175190

Tapasztalatcsere és bevált gyakorlatok

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

standup4.eu

Stand Up for Europe - Álljunk ki Európáért

Érvelési tréning az antidemokratikus szlogenekkel szemben: európai bővítés és megújítás

ref. No 2023-2-DE04-KA220-YOU-000175190

Tapasztalatcsere és bevált gyakorlatok

2025 május

Tördelés és arculattervezés: Doğa Iskolák Projektkoordináció

ISBN: 978-625-8178-89-0

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The Stand Up for Europe (Argumentation training against undemocratic slogans: European extension and updating) project is funded by the European Union through the Erasmus+ KA220-YOU Cooperation Partnerships in Youth Programme. However, the views and opinions expressed in this document are those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the European Union or the European Agency for Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for this situation.

Előszó

Ez a dokumentum öt európai ország érveléstréningjének és értékalapú nevelésének összehasonlító vizsgálatát kínálja, a Stand Up for Europe projekt keretében. Célja, hogy hozzájáruljon olyan innovatív oktatási eszközök kidolgozásához, amelyek képessé teszik az ifjúsági munkásokat az antidemokratikus narratívák hatékony ellensúlyozására, valamint az állampolgári párbeszéd kultúrájának erősítésére. A nemzeti tapasztalatokra, kutatási eredményekre és példaértékű gyakorlatokra támaszkodva a jelentés egyszerre nyújt fogalmi alapot és gyakorlati inspirációt a fiatalok demokratikus elköteleződésének erősítéséhez. Célja, hogy katalizátorként szolgáljon a jövőbeli, európai értékekre épülő pedagógiai innovációk számára.

Szellemi termék részletei

Program: Erasmus+ KA220-YOU Cooperation Partnerships in Youth

Projekt hivatkozási száma: 2023-2-DE04-KA220-YOU-000175190

Projekt Acronym: Stand Up for Europe

Projekt címe: Stand Up for Europe! Érvelési tréning az antidemokratikus szlogenekkel szemben: európai bővítés és megújítás

Projekt időtartama: 2024.03.01. - 2026.02.28.

Szellemi termék száma: WP2

Verzió: 1.0

Befejezés dátuma: May 2025

Kiadás dátuma: May 2025

Projekt koordinátor: Akademie Klausenhof GmbH

Vezető partner: Doğa Schools

Résztvevő partnerek: Akademie Klausenhof GmbH, Katolikus Ifjúsági Alapítvány, Augsburgi Egyetem, Socialna Akademija, InEuropa SRL

Website: www.standup4.eu

Tartalomjegyzék

1. Projektpartnerek	5
2. Szerzők.....	8
3. Bevezetés és projekt összefoglaló	10
4. Hufer antidemokratikus szlogenekről szóló koncepciója	11
5. Az érveléstechnikai képzés jelenlegi helyzete a partnerországokban	12
5.1 A német példa	12
5.2 A magyar példa.....	17
5.3 Az olasz példa	18
5.5 A török példa	24
6. Európai értékek a nemzeti kontextusban	26
6.1 A német példa	27
6.2 A magyar példa.....	29
6.3 Az olasz példa	33
6.4 A szlovén példa.....	38
6.5 A török példa	45
7. Hiányosságok és korlátok	50
7.1 Hiányosságok és korlátok a német kutatásban.....	50
7.2 Hiányosságok és korlátok a magyar kutatásban	50
7.3 Hiányosságok és korlátok az olasz kutatásban	51
7.4 Hiányosságok és korlátok a szlovén kutatásban	51
7.5 Hiányosságok és korlátok a török kutatásban.....	52
8. Nemzeti meglátások és jövőbeli irányok	54
8.1 Megállapítások a német jelentésből.....	54
8.2 Megállapítások a magyar jelentésből	54
8.3 Megállapítások az olasz jelentésből	56
8.4 Megállapítások a szlovén jelentésből	57
8.5 Megállapítások a török jelentésből.....	58
9. Következtetések és vita: a nemzeti jelentések összehasonlító elemzése	60
10. Hivatkozások és források.....	64
10.1 Hivatkozások és források a német kutatáshoz.....	64
10.2 Hivatkozások és források a magyar kutatáshoz	67
10.3 Hivatkozások és források az olasz kutatáshoz	68
10.4 Hivatkozások és források a szlovén kutatáshoz	71
10.5 Hivatkozások és források a török kutatáshoz.....	73
11. Mellékletek: jó gyakorlatok és sikeres kezdeményezések.....	75

11.1 Bevált gyakorlatok Németországból	75
11.2 Bevált gyakorlatok Magyarországról	77
11.3 Bevált gyakorlatok Olaszországból	79
11.4 Bevált gyakorlatok Szlovéniából.....	83
11.5 Bevált gyakorlatok Törökországból	86

1. Projektpartnerek

Akademie Klausenhof GmbH - Klausenhof Akadémia (Koordinátor, Németország)

akademie-klausenhof.de

A Klausenhof Akadémia egy nemzetközi oktatási és képzési központ fiatalok és felnőttek számára Hamminkelnben és Rhede városában. A Klausenhof Akadémia különféle tanfolyamokat kínál, többek között (rehabilitációs célú) alapképzéseket fogyatékkal élő és munkanélküli felnőttek számára, nyelvi tanfolyamokat, továbbképzéseket, integrációs kurzusokat fiatal bevándorlók részére, német mint idegen nyelv kurzusokat, szemináriumokat és workshopokat (fő fókusz: politikai nevelés, ifjúsági munka, szakmai képzés, menedzsment), valamint nemzetközi, európai és regionális projekteket. Tevékenységeit és képzési kínálatát helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi szinten is végzi.

Az intézmény elismert ifjúsági jóléti szolgáltató (bentlakásos és ambuláns ellátással egyaránt). Naponta körülbelül 600–1000 ember veszi igénybe az intézmény különféle szolgáltatásait. Ezeknek nagyjából a fele fiatal vagy fiatal felnőtt. A Klausenhof Akadémia 600 kollégiumi férőhellyel és 350 alkalmazottal rendelkezik. Nonprofit GmbH formában működik, egy katolikus alapítvány támogatásával, és a DIN EN ISO 9001:2015 szabvány szerint tanúsított.

Katolikus Ifjúsági Alapítvány (Magyarország)

katolikusifjusagialapitvany.hu

A Katolikus Ifjúsági Alapítvány (KIA) 1991-ben alakult Szegeden, azzal a céllal, hogy támogassa a dél-magyarországi katolikus fiatalok oktatását és közösségi tevékenységeit. Az alapítvány széles körű tevékenységet végez a régióban a keresztény értékek népszerűsítése és egy élő, hiteles fiatal felnőtt közösség kialakítása érdekében. Az alapítvány tevékenységét az alábbi fő feladatokra összpontosítja: Ifjúsági munka – Az ifjúsági munka mindig is küldetésünk központi eleme volt. Az alábbi fő eszközökkel valósítottuk meg az innovatív és széleskörű ifjúsági munkát a Dél-Alföldi Régióban: Kulturális programok szervezése – Az alapítvány küldetése a keresztény és magyar értékek ápolása és megőrzése Dél-Magyarországon. Ezt a célt szolgálja a belvárosban működő „Millenniumi” kávéház is. Az elmúlt 20 évben közel 3000 rendezvény valósult meg a kávéházban, amin körülbelül 150 000 érdeklődő vett részt.

Szociális tevékenységek és önkéntes munka – A Katolikus Ifjúsági Alapítvány megalakulása óta kiemelt küldetésének tekinti a társadalom fejlesztését, a hátrányos helyzetű csoportok támogatását és az önkéntes tevékenységek előmozdítását. Az elmúlt 20 év során a KIA felügyelete alatt működő Millenniumi Kávézó Szeged kulturális életének egyik meghatározó központjává vált. A KIA évek óta szervez nyári zenei fesztiválokat is, mint például a Millennium Jazz Napok, a Millennium Blues Session (2014 óta), valamint a Dugonics téri Nyári Fesztivál (2006 óta), emellett aktívan részt vesz a Szeged Napja ünnepségek rendezvényeiben is.

Universität Augsburg - Augsburgi Egyetem (Németország)

Universität
Augsburg
University

uni-augsburg.de

Az Augsburgi Egyetem 1970-ben alakult meg reformegyetemként a Bajor Szabadállam kezdeményezésére. Kezdetben a jog, a közgazdaságtan, a társadalomtudományok és a bölcsészettudományok területére összpontosított, majd fokozatosan bővítette képzési kínálatát olyan ígéretes területeken, mint a természettudományok, a műszaki tudományok és az orvostudomány. Jelenleg mintegy 20 000 hallgató vesz részt az egyetem körülbelül 40 alapképzési és államvizsgás szakán, valamint 50 mesterképzésén. Az Augsburgi Egyetem erős nemzetközi kapcsolati hálójával rendelkezik mind az oktatás, mind a kutatás területén, több mint 80 egyetemmel áll partnerségi vagy együttműködési kapcsolatban világszerte, és körülbelül 320 Erasmus csereprogram-megállapodással is büszkélkedhet. Az egyetemen jelenleg létrehozás alatt álló központok között szerepel többek között az „Európai Tanulmányok” és a „Tanítás/Tanuláskutatás” fókuszterület is.

Az „Scientia et Conscientia” (Tudás és Lelkiismeret) mottójához hűen az Augsburgi Egyetem célja, hogy a tudást lelkiismeretesen és társadalmilag felelősségteljes módon gyarapítsa, elsajátítsa és megőrizze. Elkötelezett a kutatás és az oktatás korlátlan szabadsága mellett. Az oktatás célja, hogy a hallgatók tudományos szemléletet sajátítsanak el, valamint képesek legyenek önállóan tudományos módszereket alkalmazni és ismereteket szerezni. Az egyetem ösztönzi és elvárja a hallgatóktól az önálló tanulást és cselekvést. A képzések hozzájárulnak érett, kritikus gondolkodású, felelősségteljes állampolgárok neveléséhez, akik elkötelezettek a demokratikus értékek mellett.

Doğa Iskolák (Törökország)

dogakoleji.k12.tr

A Doğa Iskolák egy magániskola-hálózat, amely 90 kampuszt működtet Törökország-szerte és 1-et Cipruson, valamint 80 000 diákot oktat 7 500 munkatárs segítségével. Ezen adatok és kiterjedt hálózata alapján a Doğa Iskolák páratlan lehetőséggel rendelkezik a diákok, szülők, pedagógusok, köztisztviselők és az oktatási szektor hazai és nemzetközi szereplőinek elérésére, valamint széles körű tudásmegosztásra. A Doğa Iskolák szoros kapcsolatot ápolnak Törökország különböző regionális oktatási hivatalainak képviselőivel, így képesek állami iskolákat is bevonni a projektekbe.

A Doğa Iskolák célja, hogy olyan kompetenciákkal ruházza fel a tanulókat, amelyek révén sokoldalú, kezdeményező, kreatív és érzékeny egyéniségekké válhatnak a jövőben. A tanári és vezetői kar aktívan részt vesz olyan innovatív oktatási koncepciók kidolgozásában és megvalósításában, mint például a tizenévesek számára kialakított MBA program (t-MBA), a projektalapú középiskolai oktatás, valamint a természetes tanulási koncepció (NLC – Natural Learning Concept).

A Doğa Iskolák az óvodától a középiskoláig (3–18 éves korig) nyújtanak oktatást, miközben figyelemmel kísérik a tantervi változásokat, fejlesztik a tanárképzési programokat, tanulási segédanyagokat és online oktatási eszközöket dolgoznak ki. Mindezt nemzeti partnerekkel (megyei igazgatóságokkal, önkormányzatokkal, egyetemekkel, civil szervezetekkel) és nemzetközi partnerekkel (egyetemekkel, iskolákkal, NGO-kkal) együttműködésben végzik, aktívan részt vállalva az innovációs oktatási modellek kidolgozásában és megvalósításában.

Socialna Akademija - Társadalmi Akadémia (Szlovénia)

socialna-akademija.si

A Socialna Akademija (Társadalmi Akadémia) egy nonprofit intézmény, amely 2004 óta működik, és tevékenységeit az oktatás, kutatás és kultúra területén végzi. A Socialna Akademija küldetése, hogy oktatáson, képzésen, kutatáson és ismeretterjesztésen keresztül olyan kultúrát népszerűsítsen, amely a közös értékeken – például az emberi méltóság tiszteletén, a szolidaritáson, az igazságosságon és a közjó érdekében végzett cselekvésen – alapul, és ezáltal hozzájáruljon a fiatalok és fiatal felnőttek aktív állampolgárságának és társadalmi felelősségvállalásának fejlesztéséhez.

Az ifjúsági munka területén a Socialna Akademija az aktív állampolgárságot és a médiatudatosságot támogatja, nem formális képzéseket fejleszt ifjúsági vezetők és munkatársak számára, multimédiás központjában multimédiás tevékenységeket kínál, valamint támogatja a generációk közötti együttműködést. Néhány friss nemzetközi projektjük: Hard Topics, Creative Digital Spaces, ABC of Youth Work (pályázóként), European Wide Web of Youth Work, TeachHear, ILEAC, Young Faces of Europe, Enjoy Your Rights, Youth Worker és MotivAction.

InEuropa SRL (Olaszország)

progettareineuropa.com

Az InEuropa információt, képzést és tanácsadást nyújt az EU politikáival és programjaival kapcsolatban, elősegíti az európai lehetőségek iránti érdeklődést és tudásmegosztást, valamint műszaki támogatást biztosít transznacionális projektek tervezési és megvalósítási fázisaihoz. Az információs és tanácsadói szolgáltatások mellett az InEuropa saját európai projektekben is részt vesz, akár partnerként, akár koordinátorként. Fő tevékenységi területei: oktatás, képzés, ifjúság, kultúra, környezetvédelem, szociális ügyek, egészségügy, kutatás és innováció. E keretben számos projekt célja a környezeti kihívásokkal kapcsolatos tudás és tudatosság növelése, viselkedésváltozás elősegítése, valamint kísérleti, nem formális tanulási utak fejlesztése iskolák, fiatalok és felnőttek számára.

Az InEuropa nagy tapasztalattal rendelkezik projektek irányításában és képzési módszerek kidolgozásában az oktatás, viselkedésváltozás, kultúra és integráció területén. Különböző nem formális oktatási módszereket tesztel fiatalokkal és felnőttekkel annak érdekében, hogy elősegítse személyes és szakmai fejlődésüket, támogassa céljaik meghatározását, valamint segítsen nekik reflektálni életmódjuk világra gyakorolt hatására.

2. Szerzők

Dr Zuhai Yılmaz Doğan (Doğa Iskolák, Törökország)

Dr. Zuhai Yılmaz Doğan a Doğa Iskolák projektkoordinátora. Hozzájárult online tanfolyamok fejlesztéséhez, és iskolai projekttevékenységeket koordinált több LLP projekt keretében, például: bsiproject.com, ntse-nanotech.eu, sustain-project.eu. Jelentős tapasztalattal rendelkezik idegennyelv-oktatóként, valamint nyelvtanárképzőként a Nemzeti Oktatási Minisztérium megbízásából, ahol a nyelvtanárokat a legújabb módszertanokról, tantervekről és interdiszciplináris oktatástervezésről képezte. Mesterképzése során kutatást végzett az A CEF-R for Languages keretrendszer állami iskolákban való alkalmazhatóságáról, majd doktori fokozatot szerzett a Yıldız Műszaki Egyetem Tantervtervezés és Fejlesztés Tanszékén. 2011-ben TESOL képesítést szerzett a Massachusettsi Egyetemen.

Umur Bakkal (Doğa Iskolák, Törökország)

Umur Bakkal a Doğa Iskolák uniós projektjeinek szakértője. Alapképzését nemzetközi kapcsolatok szakon végezte, jelenleg pedig európai politika és nemzetközi kapcsolatok mesterszakon tanul a Marmara Egyetemen. Az EU-s finanszírozású programok keretében megvalósuló nemzetközi projektek lebonyolítása mellett diákok és tanárok képzésében, valamint tudományos kutatási projektversenyek szakmai mentorálásában vesz részt nemzeti és nemzetközi szinten. Szakmai érdeklődési területei közé tartoznak az innovatív oktatási megközelítések és a nemek közötti egyenlőség, a klímaváltozás elleni küzdelem, a magas színvonalú digitalizációval megvalósuló, akadálymentességet előtérbe helyező projektek, valamint az európai politikákkal kapcsolatos kutatások. Számos civil szervezet munkájában is részt vesz, amelyek a környezetvédelem, az emberi jogok és a szabadságjogok területén tevékenykednek.

Danny Arati (Doğa Iskolák, Törökország)

Danny Arati külsős tanácsadóként működik közre a Doğa Iskolák projektjeiben, és számos EU-finanszírozású oktatási témájú projektben vállalt jelentős szerepet. Mélyreható szaktudással rendelkezik az oktatási technológiák területén, különös tekintettel a digitális eszközök és a kognitív folyamatok metszéspontjára az osztálytermi környezetben. Munkája középpontjában az innovációs, tanulásértékelésre épülő megoldások kidolgozása és a kortárs oktatási-tanulási módszertanok fejlesztése áll. A tartalomfejlesztés mellett kulcsszerepet játszott célzott tanárképzési programok tervezésében és megvalósításában is.

Dr Michael Sommer (Akademie Klausenhof, Németország)

Dr. Michael Sommer oktatási témákra specializálódott szakújságíró, és több mint 20 éven át volt a „Erwachsenenbildung” (Felnőttoktatás) című folyóirat szerkesztője. Emellett európai médiumok számára is dolgozik, és évek óta szervez európai oktatási projekteket.

Áron Ternovác (Katolikus Ifjúsági Alapítvány, Magyarország)

Ternovác Áron a Szegedi Tudományegyetemen szerzett mesterdiplomát kommunikáció és médiatudomány szakon. Jelenleg külpolitikai újságíróként dolgozik magyar és szerb lapoknál.

Elisa Lai (InEuropa SRL, Olaszország)

Elisa Lai idegen nyelvek és nemzetközi kapcsolatok (emberi jogi és nemzetközi jogi fókuszú politikai tanulmányok) szakon szerzett diplomát. Kiemelkedő szakértelemmel rendelkezik a projekttervezés, kutatás, információközvetítés és a projektek technikai megvalósítása terén.

Barbara Grazzini (InEuropa SRL, Olaszország)

Barbara idegen nyelvekből és városföldrajzból szerzett diplomát. Magas szintű szakértő az EU-s projektek tervezésében, irányításában, koordinálásában és megvalósításában, valamint képző és segítő nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt.

Daniela Ottolini (InEuropa SRL, Olaszország)

Daniela Ottolini több mint 20 év tapasztalattal rendelkező, szakképzésben dolgozó vezető pszichológus és oktató. Képességelemzésre specializálódott, és soft skilleket (puha készségeket) oktat fiataloknak és felnőtteknek.

Eva Gajšek (Socialna Akademija, Szlovénia)

Eva Gajšek egyetemi diplomával rendelkezik, szlovén nyelv és teológia szakos tanárként (VII. szint). Emellett államilag elismert ifjúsági munkás szakképesítéssel is bír. 2017 óta a Socialna Akademija projektmenedzsere, ahol elsősorban ifjúsági foglalkoztatással és aktív állampolgársággal kapcsolatos projekteken dolgozik.

Kiemelkedő projektjei közé tartozik az „Európai Parlament Nagykövet Iskola” projekt (2016–2019), az országos „Inkubátor 4.0” projektben való közreműködés (2017–2018 és 2020–2021), valamint a „Inkubátor 4.0” regionális projekt a Ljubljanei Városi Önkormányzat területén (2019–2025). Jelenleg a „DD – Dostojno delo” (Méltó munka) című országos projekten dolgozik, amely az ifjúsági munkásokat képezi a bizonytalan munkaviszonyok következményeiről, és arról, hogyan lehet ezeket a problémákat kezelni a fiatalok körében.

Matej Cepin (Socialna Akademija, Szlovénia)

Matej Cepin, a Socialna Akademija igazgatója, több mint 25 éve tevékenykedik a nem formális oktatás és az ifjúsági munka területén, és nemzetközileg elismert trénerként dolgozik ezekben a szakterületekben. Ügyfelei között megtalálható az Erasmus+ program nemzeti ügynöksége, több jelentős civil szervezet, valamint különféle állami intézmények is. Számos kiadvány szerzője vagy szerkesztője, amelyek témái az ifjúsági munka, oktatási módszerek, pályaorientáció, felnőttoktatás, személyes fejlődés, valamint az aktív és felelős állampolgárság. Egyetemi diplomával is rendelkezik számítástechnikai és informatikai mérnökként (VII. szint).

2019 és 2022 között a „Szolidaritás Inkubátor” (Inkubator Solidarnosti) projekt menedzsereként társadalmi kezdeményezéseket támogatott és támogató rendszereket fejlesztett. 2016 és 2018 között vezette az „ABC of Youth Work” projektet, amelynek célja egy minőségbiztosítási rendszer kialakítása volt a hátrányos helyzetű fiatalok tartós csoportokba történő integrálására. Jelenleg a „Hard Topics” projektet vezeti, amely különböző társadalmi csoportok közötti párbeszédet ösztönöz.

3. Bevezetés és projekt összefoglaló

A Stand Up for Europe projekt célja az ifjúsági munka minőségének, innovációjának és elismertségének növelése, valamint az aktív állampolgárság, a fiatalok kezdeményezőkézsége és vállalkozói szelleme – beleértve a társadalmi vállalkozást is – támogatása, annak érdekében, hogy az emberek hatékonyan tudják magukévá tenni az európai értékeket. A projekt másik fontos célkitűzése egy már bevált érveléstechnikai képzés – a „*Tréning a kocsmai szlogenek ellen*” – korszerűsítése és európaivá tétele, valamint elterjesztése más európai országokban.

A projekt második eredménye, melynek címe „*Tapasztalatcsere és bevált gyakorlatok*”, azt a célt szolgálja, hogy azonosítsa és alkalmazza az európai közös értékeket és azok meglévő hivatkozásait, beleértve az értékek tudatosításának és kommunikálásának módszereit is. A különböző kutatásokból származó tudományos eredményeket és megközelítéseket, valamint a gyakorlati projektpartnerek országainak kiemelkedő tapasztalatait, modelljeit és összehasonlítható eszközeit vizsgálták meg, és ezek alapján fektették le az érveléstechnikai tréningprogram frissítésének és bővítésének alapjait. Egy ilyen módszer a Klaus-Peter Hufer által kidolgozott „*Tréning a kocsmai szlogenek ellen*” nevű érveléstechnikai eljárás. Ennek az európai szintű bevezetésre szánt tréningnek a korszerűsítése és adaptálása során elengedhetetlen a kulcsfogalmak – például az „*érveléstechnika*” és az „*kocsmai szlogenek*” – pontos meghatározása.

A WP2 – *Tapasztalatcsere és bevált gyakorlatok* által előkészített és terjesztett tartalom alapján a *Stand Up for Europe* projekt konzorciuma egy képzési eszközt dolgoz ki, amely segíti a tanárokat és az ifjúsági oktatásban dolgozó szakembereket módszertani készségeik fejlesztésében. A tartalom magában foglalja a partnerek által feltárt és biztosított különféle sikeres módszereket, valamint az érveléstréning módszertanait is.

A *Tapasztalatcsere és bevált gyakorlatok* összegyűjti a partnerek nemzeti jelentéseit az érveléstréning és értéktanulás országos helyzetéről, egy olyan oktatási képzési eszköz kidolgozásának részeként, amely az ifjúsági munkások készségeit fejleszti az antidemokratikus retorikával szembeni fellépésben. A partnerek országaiban meglévő, Klaus-Peter Hufer érvelési technikáihoz (kocsmasztal-szlogenek elleni tréning) vagy összehasonlítható módszerekhez kapcsolódó kezdeményezéseket a nemzeti jelentések összefoglalták, majd egy közös jelentésben egyesítették.

A nemzeti jelentések részletesen bemutatják, hogy az ilyen jellegű képzések hogyan illeszkednek az EU által képviselt értékekhez, különös tekintettel a civil vitakultúrára és a demokratikus alapelvekre, valamint meghatározzák a képzés célcsoportjait, például a 13–30 év közötti fiatalokat. Emellett a partnerek két bevált gyakorlatot kaptak hatékony oktatási modellek formájában, amelyek az érvelési módszerek oktatására szolgálnak, és amelyek az európai értékek előmozdítását támogatják.

A WP2 Tapasztalatcsere és bevált gyakorlatok célja, hogy Európa különböző nemzeti kontextusaiból gyűjtse össze a hatékony megközelítéseket, célcsoportokat és bevált gyakorlatokat, amelyek megalapozzák a *Stand Up for Europe* oktatási képzési eszköz létrehozását. Ez az eszköz arra irányul, hogy bővítse az ifjúsági programok körét azáltal, hogy fellép a gyűlöletbeszéd, az álhírek, a kirekesztő populizmus és az antidemokratikus nézetek terjedése ellen – segítve a békés vitakultúra, a befogadás és a demokratikus értékek oktatását.

A partnerintézmények által saját országukban (Németország, Magyarország, Olaszország, Szlovénia és Törkiye) végzett kutatások eredményeként elkészített tartalmakat a munkacsomag vezetőjeként a Doğa Iskolák gyűjtötte össze, majd az összevont eredményekből egy brosúra készült, amelyet minden partnerségi nyelven (német, lengyel, magyar, török, szlovén) kiadnak. Ez a brosúra alapul szolgál a *Stand Up for Europe* projekt következő szellemi termékeinek kidolgozásához: *WP3 Kézikönyv / Tananyag: Stand Up for Europe az oktatási gyakorlatban*, amelynek célja, hogy bátor módon vezessen be különböző ellenérveket a szélsőséges és sztereotip szlogenekkel szemben, és konkrét módon frissítse és bővítse a szokásos kocsmasztal-szlogenek elleni érveléstechnikai tréninget, valamint *WP4 Online tanulási eszköz*, egy olyan digitális tanulási eszköz, amely az előző szellemi termékek eredményeire és a komoly játék/gamifikációs elvre épül, és célja az érveléstechnikai oktatás digitális kiterjesztése.

4. Hufer antidemokratikus szlogenekről szóló koncepciója

Klaus-Peter Hufer a „Stammtischparolen” (magyarul nagyjából: „kocsmaasztal-szlogenek” – vagyis olyan előítéletes szlogenek és sztereotípiák, amelyek gyakran társasági, például kocsmabeli beszélgetések során hangzanak el, és jellemzően antidemokratikusak) fogalmát a következőképpen határozza meg: ezek túlzó, rasszista, populista, diszkriminatív és szexista kijelentések, amelyek féligazságokra épülnek, és negatív előítéleteket terjesztenek (Hufer, 2020). Ezek a szlogenek csoportokba sorolják az embereket, megosztják a világot „mi” és „ők” kategóriákra, valamint leegyszerűsített válaszokat kínálnak az összetett társadalmi problémákra. Gyakori példák: a társadalmi problémákért külföldieket, menekülteket, zsidókat, muszlimokat, az EU-t vagy a politikusokat teszik felelőssé (Hufer, 2020). Az kocsmaasztal-szlogenek a rasszizmust, a diszkriminációt, az idegengyűlöletet és az autoriter nézeteket erősítik. Például a külföldieket, kisebbségeket vagy politikusokat teszik felelőssé a társadalmi problémákért.

Hufer szerint, bár a kocsmaasztal-szlogenek leegyszerűsítettek, spontán módon nehéz megcáfolni őket, mivel kettős funkciót töltenek be: egyszerre agresszívok, és öngazolásként szolgálnak azok számára, akik hangoztatják őket. Ráadásul a logikus érvelés gyakran hatástalan, mivel ezek a szlogenek nem racionális alapon nyugszanak, hanem „alapvető értékítéleteken, elveken és meggyőződéseken” (Hufer, 2020).

Ennek ellenére Hufer ajánlásokat fogalmaz meg a kocsmaasztal-szlogenek elleni fellépéshez, amelyeket „érveléstechnikai módszereknek” nevez. Klaus-Peter Hufer alapvető érveléstechnikai stratégiája a következőket foglalja magában: a vita eszkalálódásának elkerülése, irányított, gondolatébresztő kérdések feltevése, az érzelmek megszólítása, valamint a beszélgetés tudatos átírányítása, különös tekintettel azokra a még nem elkötelezett hallgatókra, akiket meggyőzhet egy erős ellenérv. A módszerek közé tartozik még: elkerülni, hogy belesodródjunk a szlogenekkel folytatott meddő vitába, kezdeményezően fellépni a beszélgetésben, szabályokat lefektetni a párbeszédhez, konkrét kérdéseket feltenni a részletek feltárására, ragaszkodni ahhoz, hogy a hallgatóság valóban figyeljen, etikai és értékalapokon pozicionálni magunkat, felfedni a szlogenekben rejlő ellentmondásokat, sokrétűségi kérdezéstechnikát alkalmazni, kezelni a szlogenek mögötti érzelmeket, a bizonytalanul szemlélődőkre koncentrálni, akiket erős ellenérvekkel még meg lehet győzni. A cél nem csupán a vita megnyerése, hanem annak megmutatása, hogy lehet egyszerre határozott és megértő, demokratikus álláspontot képviselni. A verbális leszerelés kulcsfontosságú, mivel a kocsmaasztal-szlogenek akár fizikai erőszakhoz is vezethetnek. A cél tehát az, hogy megfelelő, de határozott módon szóljunk fel, és bizonyítsuk, hogy a demokrácia még mindig teret ad az eltérő véleményeknek (Hufer, 2020).

5. Az érveléstechnikai képzés jelenlegi helyzete a partnerországokban

Az 5. fejezet röviden bemutatja az érveléstechnikai képzés jelenlegi helyzetét a *Stand Up for Europe* projektkonzorcium partnereinek országában. A fejezet az adott országok meglévő nemzeti oktatási/fejlesztési programjaira vagy stratégiai dokumentumaira, kezdeményezések által végzett tevékenységekre, különböző intézmények vagy kutatók cikkeire és jelentéseire, valamint projektek példáira támaszkodik, lefedve a projekt célcsoportjait.

A fejezet ennek megfelelően tartalmazza a partnerországok kontextusát az érveléstechnikai képzés és az európai értékek tekintetében; áttekintést nyújt a meglévő programokról, kezdeményezésekről vagy projektekről; bemutatja a célcsoportokat és a résztvevőket (13–30 éves korosztály); valamint ismerteti az alkalmazott módszertanokat és megközelítéseket, továbbá az érveléstechnikai képzés vagy hasonló módszerek megvalósítása során felmerülő kihívásokat és lehetőségeket.

5.1 A német példa

Németországban a demokrácia előmozdítása a náci korszak vége óta szerves részét képezi az iskolai oktatásnak, az iskolán kívüli nevelési munkának és a felnőttképzésnek. Ebben jelentős szerepet játszottak a nyugati „megszálló hatalmak”, amelyek egy átfogó újranvelési programot indítottak el, és ezzel megteremtették az alapokat egy intézményesen, koncepcionálisan és módszertanilag is átfogó demokráciaoktatáshoz. Német nyelven ezt *politikai nevelésnek (Politische Bildung)* nevezik. A kifejezés némileg problémás, mivel utalhat egy adott politika vagy világnézet szerinti oktatásra és nevelésre, valamint propagandára vagy indoktrinációra is. Emiatt az angol nyelvű világ inkább a *citizenship education (állampolgári nevelés)* kifejezést használja, vagyis olyan oktatást, amelynek célja aktív, tájékozott és elkötelezett állampolgárok nevelése.

Mivel Németország szövetségi államként szerveződik, az egyes tartományok határozzák meg a konkrét oktatáspolitikát. Az iskolai tantárgyak között meghonosodott az átfogó kifejezésként használt társadalomismeret (*Sozialkunde*) vagy politika (*Politik*). Ez a tantárgy – más tantárgyak, például a közgazdaságtan mellett – magában foglalhatja a politikai nevelést vagy az állampolgári ismereteket (*Staatsbürgerkunde*) is. Az utóbbi időben ismétlődő törekvések vannak arra, hogy az alkotmányos értékeket az iskolai környezetben interaktív viták középpontjába helyezték. A 2024/2025-ös tanévben például Bajorország bevezette az „alkotmányos negyedórát”, amely során a bajor alkotmány egyes értékeit vitatják meg, és kapcsolják össze a saját megélt tapasztalatokkal.

Azonban a *politikai nevelés* nemcsak az iskolákban zajlik. A liberális-demokratikus elvek egész társadalomban való meggyökereztetésének fontossága miatt Németországban a háború után, 1952-től kezdődően külön szervezeteket hoztak létre szövetségi és tartományi szinten is a demokrácia oktatás általi előmozdítására – vagyis az iskolán kívül is (Caruso, Schatz 2018). Németországban ezeket a tevékenységeket *iskolán kívüli politikai nevelésnek (außerschulische politische Bildung)* és *felnőttkori politikai nevelésnek (politische Erwachsenenbildung)* nevezik. Van egy állami finanszírozású, de független „Szövetségi Politikai Nevelési Ügynökség” (*Bundeszentrale für politische Bildung*), valamint minden tartományban egy-egy „Tartományi Politikai Nevelési Ügynökség” (*Landeszentrale für politische Bildung*). Ezek az intézmények nemcsak releváns (oktatási) anyagokat állítanak elő, kiadványokat készítenek és tanfolyamokat szerveznek, hanem gyakran jelen vannak a közéleti diskurzusban is, mint a demokratikus elvek képviselői és szószólói.

A tevékenységek elsősorban kamaszoknak és fiataloknak szólnak, de más életszakaszban lévő embereket is megszólítanak. A szakemberek, tanárok és oktatási szervezetek mellett a célcsoportot közvetlenül is eléri rendezvények, projektek, workshopok és egyéb tevékenységek révén. Az iskolán kívüli állampolgári nevelés kontextusában gyakran használják a „demokrácia tanulása” vagy a „demokrácia, mint életforma” kifejezéseket annak hangsúlyozására, hogy ez a fajta oktatás nem agymosásra épül, hanem nyitott folyamatként működik. Míg az egyetemeken a politikai didaktika az iskolai szektorban alapvetően politikatudományra épül, addig az iskolán kívüli állampolgári nevelés referenciatudományai gyakran a neveléstudomány és a szociológia.

Az állampolgári nevelést nyújtó iskolán kívüli oktatási intézmények általában állami támogatást kapnak a „továbbképzési törvények” keretében. A szolgáltatói paletta sokszínű, és a települési felnőttképzési központoktól kezdve a szakszervezetek vagy egyházak által működtetett

intézményekig terjed. Németországban a hagyományos, kezdeti oktatási formákon (például iskolákon vagy egyetemeken) kívüli oktatás rendszere nagyon sokféle és differenciált (Sander 2022).

Az értékek megvitatása Németországban – Alaptörvény

A politikai nevelés elsősorban a Német Szövetségi Alaptörvényben (Grundgesetz) rögzített értékekre utal. Ezeket általában olyan kifejezésekkel írják le, mint „liberális”, „szociális” vagy „demokratikus”. Az Alaptörvény a náci diktatúra büntetteinek nyomán jött létre, és a nyugati demokráciák tapasztalataira épül. Meghatároz abszolút értékeket (például emberi méltóság, szabadság), valamint olyan értékeket és normákat, amelyeket az államnak az állampolgáraival kapcsolatban fenn kell tartania (például magánélet védelme, vallásszabadság).

Az Alaptörvény értékrendszere iránymutató keretet biztosít, ugyanakkor bőséges teret ad a rugalmasságnak, az ellentmondásoknak és a fejlődés lehetőségeinek. Az új technológiák és a társadalmi változások új szabályozásokat igényelnek, például a környezetvédelem vagy a menedéj jog területén.

Elvileg az Alaptörvényben megfogalmazott értékek „európai értékeknek” is nevezhetők. Ugyanakkor sokkal nehezebb a számos különböző európai dokumentumból egy általánosan érvényes „európai” értékgyűjteményt meghatározni.

A (politikai) értékek normatív aspektusa mellett figyelembe kell venni az értékek megvalósulását és alkalmazását különböző szinteken: maguk a polgárok, a civil társadalom, a politikai pártok, a média és a tudományos élet, valamint a hatalmon lévők és a gazdaság szereplői által. A fentebb említett, újabban az értékképzésre irányuló fókusz azt a célt szolgálja, hogy rávilágítson bizonyos értékek eltérő prioritásaira, az értékek közötti ellentmondásokra és dilemmákra, és ezáltal mindannyiunk felelősségére, hogy érték alapú döntéseket hozzunk. Ez egyben a demokratikus politikai folyamatok nyitottságának, összetettségének és tartós kihívásainak megértését is elő kívánja segíteni.

Ez a Nemzeti Jelentés bemutatja az értékekről szóló vitát Németországban, valamint azt, hogy ezek miként jelennek meg általánosságban a politikai nevelésben, és különösen az érveléstréningben.

Érveléstechnikai képzés a „Stammtischparolen” (antidemokratikus szlogenek) ellen

Háttér

Ez a sokszínűség a „Érveléstechnikai képzés az antidemokratikus szlogenek ellen” programban is tükröződik. Klaus-Peter Hufer 2000 óta dolgozta ki, vezette be és folyamatosan fejlesztette a tananyagot, mint gyakorlati szakember és települési felnőttképzési központ tanszékvezetője. Ma is aktívan tevékenykedik trénerként és oktatóként egész Németországban, heti körülbelül két eseményt szervezve (Deutscher Volkshochschulverband n.d.). Emellett más trénerket is képzett, akik mára maguk is alkalmazzák a programot. Németország különböző egyetemei (különösen Essen/Duisburg, Köln és Augsburg) is részt vesznek a képzési programban: minőségi kritériumokat és fejlesztéseket dolgoztak ki, valamint kapcsolódó kutatásokat végeztek.

A program iránti igény jelentősen megnőtt, különösen politikai események miatt (például az AfD bejutása a Bundestagba, Trump megválasztása az USA-ban, stb.).

Mi az „Érveléstechnikai képzés az antidemokratikus szlogenek ellen”? A program megalkotója, Klaus-Peter Hufer a következőképpen írja le:

„Az Érveléstechnikai képzés az antidemokratikus szlogenek ellen az érveléstechnikai képzés egy speciális esete, mivel politikailag robbanásveszélyes, konfliktusos helyzetek kezelésével foglalkozik. Ebben az érveléstechnikai képzésben politikai nevelés zajlik – mindenki közösen kezdeményezi és alakítja ki. Retorikai készségek is elsajátításra és gyakorlásra kerülnek, de ez nem pusztán üres retorikai tréning. A résztvevők önbizalma is erősödik, azonban ez nem egy önismereti, individualizáló szeminárium.” (Deutscher Volkshochschulverband n.d.).

Hufer a *Stammtischparolen*-t (antidemokratikus szlogenek) úgy határozza meg, mint „egyértelmű ideológiai, lehetőleg politikai üzenetek, amelyek a leegyszerűsített szlogeneket és az agresszív dogmatizmust részesítik előnyben” (Deutscher Volkshochschulverband n.d.).

Módszer

A képzés célja, hogy a résztvevők megtanulják azokat a technikákat, amelyekkel konkrét helyzetekben, személyes találkozások és konfrontációk során képesek legyenek reagálni provokatív, rasszista és antidemokratikus szlogenekre. A különböző technikákat szerepjátékokon keresztül gyakorolják, például visszakérdezésekkel vagy irónia alkalmazásával. Megvitatásra kerülnek például az összeesküvés-elméletek tipikus álláspontjai, a nyílt vagy burkolt rasszizmus és antiszemitizmus, a nőgyűlölet, illetve az Európa-ellenes előítéletek. Ezek az álláspontok lehetnek hangosak, provokatívak, bántóak, törvénysértőek és nyilvánvalóak – ugyanakkor lehetnek finomak, sőt akár tudattalanok is. A spektrum a következő kijelentésektől terjed: „Minden politikust gázkamrába kellene küldeni”, egészen az ártalmatlannak tűnő szlogenekig és viccekig, mint például „A nők nem tudnak parkolni.”

A tanfolyamok célja ezért az is, hogy megtanítsák a résztvevőknek, hogyan ismerjék fel először az ilyen antidemokratikus kijelentéseket, azonosítsák a mögöttes értékeket, és legyen bátorságuk érvekkel fellépni ellenük. Végül a résztvevőket arra is ösztönzik, hogy kritikusan reflektáljanak saját hozzáállásukra, elkerülve az arrogancia látszatát.

Hufer a könyvében a következő stratégiákat vázolja fel:

- Maradjunk egy témánál; ne érintsünk felszínesen különböző kérdéseket, mint a divatszavak esetében
- Vegyük át a kezdeményezést
- Állapítsuk meg a párbeszéd szabályait
- Tegyük célzott kérdéseket
- Érjük el, hogy mások meghallgassanak
- Kerüljük az oktató hangnemet
- Ne moralizáljunk
- Foglaljunk egyértelmű álláspontot
- Kerüljük az általánosításokat embercsoportokra (pl. „külföldiek”) vonatkozóan
- Tisztázzuk a problémákat
- Leplezzük le az ellentmondásokat
- Tegyük fel kérdéseket
- Tereljük el a figyelmet és csökkentsük a feszültséget
- Szólítsuk meg az érzelmeket
- Építsünk hidakat
- Szabjunk határokat
- Változtassunk nézőpontot
- Figyeljünk azokra, akik még nem döntöttek
- Maradjunk hitelesek
- Használjunk humort és iróniát
- Mérsékeljük az elvárásokat
- Vegyük figyelembe a hosszú távú hatást

A képzés elsősorban azoknak szól, akik már politikailag aktívak, vagy hajlandóak azzá válni. Nem célja, hogy meggyőzze azokat, akik ilyen szlogeneket használnak, vagy hogy motiváljon egy közömbös csoportot. Ennek megfelelően leggyakrabban klubok, egyesületek, iskolán kívüli oktatási

intézmények, civil szervezetek (NGO-k), politikai pártok, egyházak, közösségi csoportok és más civil társadalmi szervezetek igénylik. Például tartottak már workshopokat bizonyos migráns csoportok, szakszervezeti szervezetek és katolikus plébániák számára is. A fő célcsoport a 16 év feletti fiatalok, valamint a felnőttek.

Természetesen ezen a területen számos más megközelítés és képzési program is létezik – egyesek Hufer érveléstechnikai képzésének módosított változatai, míg mások eltérő koncepciókat követnek a német nyelvterületen, beleértve az álhírekkel és az online zaklatással való foglalkozás stratégiáit is. A témában megjelent legfontosabb kiadványok áttekintése e fejezet végén található. Ezenkívül az alábbiakban három további bevált gyakorlat példája kerül bemutatásra.

Hatékonyság

Vajon az ilyen képzési programok valóban hatékonyak, és képesek változást elérni? Az eredményesség vagy bizonyíték kérdése az oktatás területén nem válaszolható meg könnyen. A lehetséges hatások elvileg három szinten érvényesülnek – tudás, attitűd és cselekvés –, és a célcsoporttól függően rövid és hosszú távon is eltérőek lehetnek.

A politikai nevelésben, különösen az érveléstechnikai képzésben, széles körű hatások képzelhetők el: az elköteleződés megerősítése és megszilárdítása, a motiváció növelése, a populista nyelvezet dekódolása, az önreflexió ösztönzése, az önbizalom növelése, a kommunikációs készségek javítása, stratégiai tudás elsajátítása, attitűdök megváltoztatása, valamint a tudatosság növelése. Ezek a megszerzett készségek azonnal alkalmazhatók (például a következő születésnap bulin), idővel személyiségjeggyé válnak, vagy szélesebb társadalmi hatáshoz járulhatnak hozzá, például befolyásolhatják a választásokat vagy erősíthetik az általános demokratikus részvételt.

Az ilyen hatékonysági mutatókat azonban a kutatásban általában nehéz, vagy akár lehetetlen operacionalizálni. Ez a fajta oktatási munka ezért jellemzően azon a közös elköteleződésen alapul, hogy a szolgáltatók és a legtöbb résztvevő megvédje a demokráciát. Ez különösen igaz az önkéntes résztvevőkből álló csoportokra. Az olyan csoportoknál, mint például az iskolai osztályok, a helyzet eltérő lehet.

Ennek ellenére a kutatások arra utalnak, hogy a képzés pozitív hatással van a motivációra, a stratégiai tudásra és az érvelés minőségére (lásd: Reinfeldt 2013; Ahlheim & Heger 2006; Gronostay 2019; Zeuner & Pabst 2020).

Célcsoportok

Pontosabb következtetések vonhatók le a célcsoport szerkezetéről (fiatalok, politikailag elkötelezett személyek és kisebbségek képviselői) a lakosság politikai viselkedésének és értékeinek vizsgálatából. Ez magában foglalja azoknak az embereknek a csoportját is, akik populista vagy antidemokratikus szlogeneket használnak.

Elsődleges célcsoport: politikailag és társadalmilag elkötelezett emberek

Az érveléstechnikai képzés elsősorban azoknak szól, akik készek kiállni a demokrácia és az emberi jogok mellett. Ide tartozhatnak a politikai vitákban és döntéshozatalban részt vevő „profik”, például a politikai pártokban, polgárjogi mozgalmakban, érdekcsoportokban, egyesületekben, klubokban, a médiában vagy más szervezetekben aktívan tevékenykedők. Azok is politikailag érdeklődőnek számítanak, akik aktívak a közösségi médiában és bejegyzéseket tesznek közzé. A második alcsoportba azok tartoznak, akik „érdeklődők”, de nem feltétlenül „aktívak”. A jó érveléstechnikai képzés képes az érdeklődőket aktív résztvevőkké formálni, és tovább erősíteni a már elkötelezettek elhivatottságát.

A neves 2019-es Shell-tanulmány szerint a németországi fiatalok 8%-a vallja magát politikailag aktívnak, további 33%-uk pedig politikailag érdeklődőnek. Az EU-t 43% pozitívan, 7% pedig nagyon pozitívan értékeli, míg 7% negatív vagy nagyon negatív (1%) képet alkot róla. Különösen fontos számukra a szabad mozgás, a határok nélküli Európa, a kulturális sokszínűség és az európai demokrácia. A tanulmány öt „populizmuskategória” klasztert alakított ki. Ezek azt mutatják, hogy a fiatalok körülbelül egyharmada támogatja az európai demokratikus értékeket, míg egy másik harmad bizonytalan. A fiatalok egyharmada ugyanakkor populista tendenciák felé hajlik:

- **Kozmopoliták:** 39%

- **Populizmus-tanulók:** 24%
- **Nemzeti populisták:** 9%
- **Nem egyértelműen pozicionált:** 28%
(Albert, Hurlimann & Quenzel, Kantar / Shell Study 2019)

Másodlagos célcsoport: „Csoportfókuszú ellenségességgel” rendelkező emberek

A német kutatók a *Deutsche Zustände* című könyvben írták le és tudományosan is bemutatták a csoportfókuszú embergyűlölet (GMF) szindrómát. A GMF-szindróma 13 elemből áll: rasszizmus, idegengyűlölet, antiszemitizmus, muszlimellenesség, szexizmus, bizonyos csoportok leértékelése, mint például a szintók és romák, menedékkérők, homoszexuálisok, transzszexuálisok, hajléktalanok, tartósan munkanélküliek és fogyatékosokkal élők (Zick, Küpper & Berghan 2019, 58 kk.; Heitmeyer 2024).

A GMF-szindróma egyes kategóriái megfelelnek azoknak a kijelentéseknek, amelyek gyakran megtalálhatók az antidemokratikus szlogenekben, és amelyekkel Hufer érveléstechnikai képzése is foglalkozik.

Amint azt már a fiatalok értékeinél is láthattuk (lásd fentebb), a németek körülbelül 30%-a populista, bár többségük mérsékelt álláspontot képvisel. Különösen elterjedt a „politikai elit” és a fősodratú média globális kritikája, bár e csoport többsége nem radikális változást, hanem inkább bizonyos kiigazításokat követel. A kutatás szerint a megkérdezettek többsége (37%) elutasítja a populista attitűdöket. A tanulmány szerint a populizmus Németországban „inkább mérsékeltnek, semmint radikálisnak tekinthető”. Például a populista nézeteket vallók több mint kétharmada támogatja az EU-tagságot, és 85%-uk jóváhagyja a demokratikus rendszert. Ugyanakkor több mint háromnegyedük úgy véli, hogy az EU-integráció túl messzire ment, és szűk többségük (52%) úgy gondolja, hogy a demokrácia „nem működik jól”, illetve „egyáltalán nem működik” Németországban (Vehrkamp & Wratil 2017).

Egy európai összehasonlításban is hasonló számok rajzolódnak ki: Németországban a válaszadók 18%-a mondta, hogy egyetért a jobboldali populista párt, az *Alternative für Deutschland* (AfD) álláspontjaival. Lengyelországban ezzel szemben ez az arány 78%, Franciaországban 63%, Hollandiában pedig 55% (Twyman 2016).

Összeesküvés-elméletek hívei

A fent említett kutatásokat főként 2015-től végezték – amelyet a jobboldali populizmus erősödése és Donald Trump amerikai elnökké választása motivált. A koronavírus-járvány egy újabb populista hullámot váltott ki, amely – a jobboldali populizmushoz hasonlóan – tudományellenes beállítottságot, valamint a (politikai) elittel és az európai politikával szembeni ellenállást mutat: ezek az „összeesküvés-elméletek hívei”. Egy friss tanulmány szerint a németek 30%-a úgy véli, hogy a világot titkos hatalmak irányítják. Ez az arány különösen magas a jobboldali populista *Alternative für Deutschland* (AfD) szavazói körében. A németek körülbelül 13%-a meg van győződve arról, hogy a koronavírus egy kínai biológiai fegyver. Ezzel szemben a lakosság 46%-a teljesen kitalálnak tartja ezeket az elméleteket, míg 40% úgy véli, hogy van bennük egy szemernyi igazság, még ha nem is minden pontos. Ugyanakkor a németek 66%-a szerint az összeesküvés-elméletek egyre nagyobb fenyegetést jelentenek a demokráciára (Statista Research Department 2024).

Ezek a statisztikák világosan mutatják, hogy egy 30 fős csoportban – például egy iskolai osztályban vagy egy születésnapos bulin – statisztikai értelemben legalább 10 ember valószínűleg jobboldali populista vagy összeesküvés-elmélet-hívő. Közülük hárman radikális meggyőződéssel rendelkezhetnek. A demokratikus beállítottságú csoport ugyanolyan nagy létszámú. Ebből hárman annyira elkötelezettek és érdeklődők, hogy aktívan vitába szállnának az antidemokratikus és tudományellenes kijelentésekkel. A csoport tíz másik tagja közömbös a kérdés iránt. Ez egyben azt is jelenti, hogy a fentebb említett csoportfókuszú embergyűlölet kategóriái nagy valószínűséggel érintenek bizonyos marginalizált vagy diszkriminált csoportokat a mindennapi interakciókban bármely ilyen közösségen belül.

5.2 A magyar példa

A rendszerváltás óta Magyarországon kétpólusú tanterv-irányítási rendszer működik (korábban a központositott irányítás volt a jellemző). Ez azt jelenti, hogy a tervezés (célok, tartalomválasztás, tantervkészítés) kérdéseiben a központi és a helyi döntések egyaránt érvényesülnek. Ez a rendszer szabályozza a tanulók oktatását az általános és középiskolákban 18 éves korig. A rendszerváltást követően a magyar tantervi szabályozás háromszintűvé vált (Perjés & Vass, 2008).

A legfelső szintű szabályozás a Nemzeti alaptanterv, amelyet a magyar kormány 2012-ben adott ki, és amelyet legutóbb 2020-ban módosítottak. Az alaptanterv meghatározza a közoktatás keretében folyó nevelő-oktató munka kötelező közös céljait. Értelmezi az Európai Unió által elfogadott úgynevezett kulcskompetenciákat a magyar közoktatás számára, megalapozza az alaptantervhez kapcsolódó minőségirányítási feladatokat, és különösen tartalmazza az egyes tartalmi szakaszokban megvalósítandó fejlesztési feladatokat, amelyek az oktató-nevelő munka alapját képezik.

A második szint a kerettanterv, amely közvetítő szerepet játszik a helyi tanterv és a Nemzeti alaptanterv között. A helyi tanterv a harmadik szint. Ez az adott iskola pedagógiai programjának célkitűzései és alapelvei szerint kerül kiválasztásra és kidolgozásra. Helyi jellegét az adja, hogy a helyi érintettek megállapodása, az iskolaszék elfogadása, a különböző felhasználók és partnerek támogató véleménye, valamint a fenntartó jóváhagyása legitimálja. Másodlagos, de nem elhanyagolható jellemzője, hogy elfogadható mértékben magába építi a helyi kultúra elemeit. Helyi kultúra alatt értjük mind a helyi társadalom hagyományait, mind jövőképét (Venkovits & Makay, 2022).

2002-ben Hunya vizsgálta a Nemzeti alaptantervet, a kerettantervet és a rendelkezésre álló tankönyveket abból a szempontból, hogy milyen mértékben biztosítanak lehetőséget a vita és az érvelés alkalmazására vagy tanítására a magyar iskolákban. Tanulmányában Hunya arra a következtetésre jutott, hogy ezek a kulcsdokumentumok több ponton is előírják a vitakészség és az érvelési készség fejlesztését. Azt is hangsúlyozta, hogy a viták elősegítik az alaptanterv alapértékeinek és alapelveinek megvalósítását, valamint a követelmények teljesítését (Hunya, 2002a, 2002b).

2017-ben Oláh Tibor szintén vizsgálta ezt a kérdést, és arra a következtetésre jutott, hogy a Nemzeti alaptanterv fontosnak tartja a vita és az érvelés alkalmazását és tanítását, ugyanakkor felhívja a figyelmet az alaptanterv és a kerettanterv elveinek megvalósításával kapcsolatos nehézségekre. Mivel kevés tankönyv, kézikönyv és képzés áll rendelkezésre, amelyek segítenék a pedagógusokat az osztálytermi viták vezetéséhez szükséges készségek elsajátításában, a tanárok magukra maradnak ezzel a problémával. Úgy vélték, hogy a tanárok vagy önállóan tanulják meg az érveléstechnikai módszereket és a vitatechnikákat, vagy nem lesznek képesek megfelelően fejleszteni a diákok releváns készségeit (Oláh, 2017).

Venkovits és Makay elemzése szerint a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek több tantárgyban – például idegen nyelvek, történelem, állampolgári ismeretek, biológia és földrajz – kifejezetten javasolják a viták alkalmazását. A kutatás arra a következtetésre jutott, hogy a magyar szabályozási rendszer elegendő alapot nyújt a vitákra épülő oktatáshoz és a jó érvelési készségek elsajátításához. Ugyanakkor a kutatás azt is megállapította, hogy a szabályozási rendszer nem nyújt módszertani támogatást a pedagógusok számára, ami megakadályozza őket abban, hogy hatékonyan integrálják a vitákat a mindennapi tanításba. Az ebben a tanulmányban bemutatott felmérések azt mutatják, hogy kevés gyakorló tanár és tanárjelölt van tisztában azzal, hogyan lehet a vitára és érvelésre épülő oktatást a mindennapi munkában alkalmazni. A kutatók azonban azt javasolják, hogy megfelelő képzéssel és módszertani támogatással ez leküzdhető. Megállapításuk szerint a középiskolai évek során a vitákban részt vevő diákok érzékelik az érvelésre épülő oktatás előnyeit. Úgy vélik, ez hozzájárult készségeik fejlődéséhez, ami összhangban van a nemzetközi felmérésekkel. Ez azt jelenti, hogy a szakpolitikai keretrendszer támogatja – sőt el is várja – a viták és érvek szélesebb körű alkalmazását az oktatásban (Venkovits & Makay, 2022).

Nem találtunk egyetlen átfogó tanulmányt sem a magyar felsőoktatásban folyó érveléstechnikai képzés helyzetéről. Bár egy tanulmány megemlíti, hogy a vita és az érvelés sokkal hangsúlyosabb szerepet játszik a magyar felsőoktatásban, mint a középiskolákban, nem világos, hogy ez milyen információkon alapul (Deli, 2014).

A 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról kimondja, hogy a felsőoktatási intézmények tanterv alapján folytatják az oktatást. A program részeként a felsőoktatási szakképzés, alapképzés

és mesterképzés tanterve a miniszter által közzétett képzési és kimeneti követelményekre épül. A felsőoktatási intézmény szabadon dolgozhatja ki saját képzési programját a közös képzésekhez, a részidős képzésekhez és a továbbképzésekhez az Európai Unió, a Visegrádi Alap és a Közép-európai Felsőoktatási Csereprogram által finanszírozott programok keretében. A tanterveket ötévente felül kell vizsgálni. Új vagy módosított tanulmányi és vizsgakövetelmények felfelé haladó rendben vezethetők be (Jogtár, 2011).

Nem reprezentatív elemzésünk alapján a vita és érvelés oktatása a magyar felsőoktatásban meglehetősen vegyes képet mutat. A jog, a társadalomtudományok vagy a kommunikációtudományok területén gyakrabban találunk olyan kurzusokat, amelyek kifejezetten a vita- és érveléstechnikára összpontosítanak. Más diszciplínákban, például a természettudományokban vagy a mérnöki tudományokban ez kevésbé jellemző. Ugyanakkor az érveléssel kapcsolatos tárgyak választható kurzusként a legtöbb képzési programban elérhetők. Például a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetemen választható kurzusként (Vita- és érveléstechnikai ismeretek) elérhető egy tantárgy, amelynek célja, hogy a hallgatók megismerjék saját véleményük és álláspontjuk tudatos és hatékony képviselésének fontosságát, valamint megtanulják a másik fél kulturált meggyőzésének technikáit. A hallgatók gyakorolják nézeteik hiteles képviselésének módszereit, függetlenül érzelmi elköteleződésüktől. Hasonlóképpen, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán a hallgatók jogi érvelés és jogi retorika kurzust vehetnek fel, amelynek célja az érveléstechnika alapfogalmainak, köztük a jogi érvelés tanulmányozásának megismertetése.

2020-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Tehetséggondozási Tanácsa bővítette képzési kínálatát kommunikációs tréningekkel. Ennek keretében a tavaszi félévben két, egyenként ötórás érveléstechnikai tréninget szerveztek. A képzések egymástól függetlenül zajlottak, de a tananyag és az órastruktúra mindkét alkalommal azonos volt. A képzés során a résztvevők megismerkedtek a legfontosabb érvelési készségekkel, a meggyőző érvelés eszközeivel és alkalmazásukkal, amelyeket szerepjátékos gyakorlatokon, interaktív órai keretben sajátítottak el.

Ezzel egy időben 2013-ban megalakult az ELTE-n az ELTE Debate nevű vitaszervezet. A szervezet célja az volt, hogy a formális vita eszközével fejlessze a kritikai gondolkodást és az elemzőkészséget, ösztönözze a résztvevőket a közpolitikai dilemmák mélyebb megértésére, valamint javítsa érveléstechnikájukat és nyilvános beszédképességüket. Az ELTE Debate létezésére vonatkozó legutóbbi elérhető információ 2018-ból származik (ELTE, 2018).

A Budapest Debate Union szintén a brit parlamenti vita (British Parliamentary debate) művelésének szentelt szervezet, elsősorban az ELTE és a Corvinus Egyetem hallgatóinak körében. Csapatvitákat szerveznek diákok számára, főként angol nyelven. A két oldalnak egy adott tétel mellett és ellen kell érvelnie (ELTE, 2022).

A joghallgatók a Pécsi Tudományegyetemen részt vehetnek a Nemzetközi Emberi Jogi és Vita Akadémián (International Academy of Human Rights and Debate), amely fizetős nyári egyetem, részvételi díja 2500 euró. A nyári egyetem az emberi jogok néhány legtipikusabb kérdésére összpontosít, beleértve az emberi jogok védelmét fegyveres konfliktusokban, az EU csatlakozását az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez, a menedéjog és a nemzetbiztonság kapcsolatát, a mesterséges intelligencia rendszerek emberi jogi vonatkozásait és az algoritmikus döntéshozatalt. A vita kurzus bevezetést nyújt az érveléstechnikába és a retorikába, valamint gyakorlati készségfejlesztő gyakorlatokat tartalmaz a vitában és a nyilvános beszédben (Compostela, 2024).

5.3 Az olasz példa

Olaszországban a fiatalok érveléstechnikai képzése szinte teljes mértékben a vitamódszertanhoz kapcsolódik, és a formális és nem formális oktatás különböző szintjein jelenik meg, a középiskolától kezdve egészen az egyetemi és posztgraduális képzésig. Tágabb értelemben az európai értékek a fiatalok oktatásában az Educazione Civica tantárgy (alsó- és felső középiskolában), meghatározott egyetemi tantárgyak és kurzusok, valamint az informális oktatási rendszerben (NGO-khoz és egyesületekhez kapcsolódó) projektek és programok révén jelennek meg.

Három fő projekt- és kezdeményezéscsoportot azonosítottunk, amelyek Olaszországban a fiatalok érveléstechnikai képzéséhez kapcsolódnak: vita, demokratikus részvételi tapasztalatok, ellen-narratívák és alternatív narratív kampányok.

Vita

A vitamódszer gyökerei a filozófiai, retorikai és olasz jogi hagyományban találhatók, ahol a vita a szembesítés, a párbeszéd, az érvelés, a cáfolat és a meggyőzés egyik legfontosabb eszköze. Az utóbbi években a vita használata egyre inkább elterjedt a kötelező iskolai rendszerben és azon túl is (alsó- és felső középiskola, 18 éves korig), és számos hálózat jött létre annak érdekében, hogy ösztönözze a diákok közötti versengést, valamint a gamifikáción keresztül támogassa az érvelési készségek fejlődését.

Az alábbiakban néhány országos szinten futó projektet és kezdeményezést mutatunk be:

- [Debate Italia](#)

Ez az Oktatási Minisztérium projektje, amelynek célja a vita tanulási módszerként való népszerűsítése a felső középiskolákban (14–19 éves diákok körében) a nemzeti Vitázó Olimpiák megszervezésén keresztül. A tornákkal kapcsolatos minden gyakorlati tevékenységet a [Società Nazionale Debate Italia](#) nevű egyesület irányít. Az első Vitázó Olimpiát 2017 novemberében rendezték meg Rómában, és a részvétel évről évre jelentősen nőtt: a 2023-as kiadásban 380 csapat vett részt szinte minden olasz régióból. A Debate Italia nemcsak a diákok képességeire összpontosít, hanem a tanárok és oktatók felkészítésére is, megfelelő képzést nyújtva számukra. A tanár így „edzővé” válik, aki irányítja a diákokat készségeik fejlesztésében.

- [Palestra Botta e Risposta](#)

A *Palestra Botta e Risposta* („Vita Tornaterem”) projektet 2006-ban indította Adelino Cattani, a Padovai Egyetem (*Università degli Studi di Padova*) érvelélmélet professzora. Célja, hogy gazdagítsa az általános és középiskolai tanterveket vitaképzéssel és szabályozott vitaversenyek szervezésével (18 éves korig tartó gyerekek és diákok számára). Ezekben a versenyekben a felkészítő tréningeket követően különböző intézményekből érkező csapatok vitáznak ellentmondásos témákról, amelyeket egy zsűri értékeli és díjaz.

- [INDIRE Avanguardie Educative programjának ötlete: “Debate: Argomentare e dibattere”](#)

Az Avanguardie Educative egy kutatási és cselekvési projekt, amely az innovatív oktatási módszereket népszerűsíti Olaszországban. A projekt 2014-ben mozgalommá vált, 22 iskola tapasztalatait integrálva, amelyek aláírták az Innovációs Kiáltványt. Az innovációs utak „ötletekként” szerepelnek: ezeket iránymutatásokban gyűjtik össze és osztják meg, a részt vevő iskolák pedig bevezethetik azokat diákjaikkal. A “Debate: argomentare e dibattere” ezek közé az ötletek közé tartozik, és konkrét iránymutatásokat tartalmaz (Cinganotto, Mosa, Panzavolta és mtsai, 2019), amelyek segítik az iskolákat a módszer alkalmazásában. A célcsoport az alsó- és felső középiskolás diákok (11–18 évesek).

Demokratikus részvételi tapasztalatok

Számos projekt célja, hogy megerősítse a fiatalokat, és lehetővé tegye számukra a demokratikus folyamatok és a részvétel megtapasztalását. Néhány példa:

- [Prime Minister](#): A Prime Minister egy ingyenes politikai iskola fiatal nők (14–19 évesek) számára, amelynek célja a közéletben és a politikai életben való részvételük elősegítése, valamint lehetőségeik tudatosítása. Országos hálózattal rendelkezik, szinte minden olasz régióban működnek fizikai iskolái. A feldolgozott témák közé tartozik: a nők vezető szerepe, kultúra és oktatás, polgári jogok, környezetvédelem, az Olasz Köztársaság és az EU intézményei, politikai pártok és aktív állampolgárság. Minden iskola egy 10 leckéből álló

kurzust kínál áprilistól májusig, legfeljebb 30 fiatal nőből álló osztályok számára. Az órákat tapasztalt női szakemberek (írók, újságírók, aktivisták, diplomaták, politikusok, parlamenti képviselők, tudósok) tartják, és mindegyik egy olyan gyakorlati tevékenységgel zárul, amely ösztönzi a polgári szerepvállalást. A program irányított látogatásokat is magában foglal.

- [Model European Parliament \(MEP Italia\)](#): A projektet közel húsz éve egyetemi hallgatók indították el, és lehetőséget kínál a középiskolásoknak az Európai Parlament folyamatainak szimulálására. Egy dedikált hálózatnak köszönhetően évente mintegy 3 000 diák 36 iskolából, 9 olasz régióból tapasztalhatja meg gyakorlatban, mit jelent európai parlamenti képviselőnek lenni.

Ellennarratíva-kampányok

A populista, diszkriminatív és gyűlöletkeltő beszéd a narratíva egy formája: történetek, amelyek eseményeket írnak le, legyenek azok valóságosak vagy kitaláltak. Ezek a narratívák meghatározott értékrendszereket közvetítenek, segítve azok terjedését és megerősítését, miközben kizárják azokat az alternatív nézőpontokat, amelyeket nem tekintenek „normálisnak” vagy elfogadhatónak (Council of Europe, 2019). Az ellennarratívák ezért kulcsfontosságúak a gyűlöletkeltő és diszkriminatív beszéddel szembeni válaszáadásban: lebontják a káros narratívákat, és olyan alternatívákat kínálnak, amelyek az emberi jogokra és a demokratikus értékekre épülnek.

«Ezt úgy tehetik meg, hogy alternatív és pontos információkat nyújtanak, humort és érzelmekre ható elemeket használnak a felvetett kérdésekkel kapcsolatban, valamint figyelembe veszik a különböző nézőpontokat és véleményeket» (Council of Europe, 2019).

Európa-szerte támogatta az ellennarratívákat az Európa Tanács No Hate Speech Movement (Gyűlöletbeszéd Elleni Mozgalom), amely külön kézikönyvet készített fiatalok és ifjúsági munkások számára, emellett számos nemzeti kezdeményezés is létrejött.

Olaszországban több, ellennarratívákra alapuló projekt is létezik, amelyek mindegyike olyan jellemzőkkel bír, amelyeket érdemes megvizsgálni e jelentés kontextusában.

Ezek a projektek jellemzően az ADIE-modellt követik – egy olyan módszertant, amelyet a gyűlöletbeszéd hatékony elemzésére és kezelésére alkalmaznak. Az ADIE jelentése:

1. *Assess* – Az elnyomó narratíva elemzése,
2. *Design* – Az ellennarratíva megtervezése,
3. *Implement* – Az ellennarratíva megvalósítása,
4. *Evaluate* – Az ellennarratíva értékelése.

A folyamat iteratív, vagyis minden ciklust meg kell ismételni, mivel egyetlen narratíva sem képes teljesen lebontani egy elnyomót. Folyamatos erőfeszítésre van szükség (Council of Europe, 2019).

Az ADIE-modell formálja az olasz projektek szerkezetét az ellennarratívák megvalósításában. Mindegyik a kutatás–képzés–cselekvés megközelítést követi: kezdetben a résztvevőket arra képzik, hogy felismerjék és elemezzék az elnyomó narratívákat, valamint mélyebben megértsék azok témáit és feltételezéseit. Ezt követően megtanulják, hogyan építsenek hatékony ellennarratívákat, végül pedig gyakorlatban is alkalmazzák tudásukat, jellemzően közösségi médiakampányok révén.

- [Una Task Force per i discorsi d'odio](#) („Munkacsoport a gyűlöletbeszéd ellen”) - Ez az *Amnesty International Italia* kutatás–cselekvés projektje. **Éves felhívásokon** keresztül választják ki azokat az önkénteseket, akik képzéseken vesznek részt a diszkriminációról és a gyűlöletbeszédéről, felkészítve őket arra, hogy ellennarratívákat hozzanak létre a közösségi

médiában és online fórumokon. Az önkéntesek a civil társadalom különböző területeiről érkeznek (diákok, tanárok, újságírók, ügyvédek, fotósok, videósok stb.), egyéni készségeiket ötvözve a kapott képzéssel. **Csapatokban dolgoznak**, aktív online jelenlétet fenntartva, reagálva a diszkriminatív és antidemokratikus kommentekre és üzenetekre (Amnesty International Italia, 2019). Nyilvánvaló az a fontosság, hogy párbeszédet folytassanak, és ne hagyjanak teret a gyűlölködőknek és populistáknak – még ha ez kihívást jelent is –, hiszen a változás néha lehetséges:

„Egy nő kommentet írt, én pedig válaszoltam neki megbízható információkra és az Amnesty-jelentések linkjére alapozva. Megköszönte, és bocsánatot kért [diszkriminatív megjegyzéséért]” (egy aktivista beszámolója a Task Force Hate Speech-ből) (Amnesty International Italia, 2019).

- No Hate Speech - Az Európa Tanács *No Hate Speech Movement*-je több olasz projektet is inspirált. Ezek közül különösen figyelemre méltó a jellemzői, a **gamifikáció és a kortársoktatás alkalmazása** miatt a [No Hate Speech országos verseny](#), amelyet az Olasz Oktatási Minisztérium szervezett középiskolások (14–19 évesek) számára. A résztvevőket arra hívták fel, hogy cikkeket írjanak, vizuális alkotásokat készítsenek, vagy TV/rádióműsorokat és videókat hozzanak létre, hogy felhívják társaik figyelmét a diszkriminatív és agresszív viselkedésre, valamint annak leküzdésére. A legjobb pályaműveket hivatalos ünnepség keretében **díjazták** az olasz Képviselőházban.

Kihívások és lehetőségek

Mindhárom klaszter közös jellemzője az **együttműködésen alapuló megközelítés**, mind nemzeti, mind nemzetközi szinten: a viták, a demokratikus szimulációk és az ellennarratíva-kampányok egyaránt profitálnak azokból a hálózatokból, amelyek elősegítik a párbeszédet és az elköteleződést a helyi szintet meghaladóan. Ez egyszerre jelent kihívást és lehetőséget: **egy többszintű, több szakmát összefogó hálózat kialakítása**, amely lehetővé teszi a valós tapasztalatcserét különböző országok vagy régiók érintettjei között (alulról felfelé és felülről lefelé irányuló bevonással: minisztériumok és iskolák, állami szervek és helyi egyesületek/NGO-k stb.), időben, finanszírozásban és logisztikában is költséges lehet. Ugyanakkor a határokon átnyúló tanulás értékes erőforrást jelent, amely növeli bármely, érvelésre összpontosító projekt hatékonyságát és vonzerejét.

Tudomásunk szerint Szlovéniában az érvelési tréning fogalma a fiatalokkal való munka (ifjúsági munka) kontextusában nem létezik, illetve nem széles körben ismert. Ugyanakkor vannak olyan témák, amelyek kapcsolódnak hozzá, vagy hasonló tartalmat fednek le, többek között:

- gyűlöletbeszéd és annak leküzdése,
- vitázási és érvelési készségek fejlesztése,
- párbeszéd különböző csoportok között,
- aktív részvétel,
- érdekképviselés.

A következő szakaszokban azokra a szlovéniai programokra fogunk összpontosítani, amelyek ezekkel a témákkal foglalkoznak.

Vitaklubok és vitaversenyek

Za in Proti – Zavod za kulturo dialoga (Za in proti, 2024) országos szinten szervez vitaklubokat és versenyeket. Ezek az események elsősorban általános- és középiskolákban, könyvtárakban, diákszállóknak, karokon és egyetemi kollégiumokban zajlanak. Minden vitaklubnak van egy mentora vagy klubvezetője. A vitaklubok rendszeresen találkoznak, legalább heti egyszer, de van, ahol hetente többször is. Ezekben az alkalmakon a vitázók, mentoruk irányításával, elsajátítják a vitaelmélet alapjait, különböző gyakorlatokat végeznek, témákat vitatnak meg, és készülnek a vitaversenyekre.

Az Intézet országos versenyeket szervez általános és középiskolások számára, a résztvevők pedig nemzetközi eseményeken és versenyeken is megmérettetik magukat.

a. Célcsoportok és résztvevők

A résztvevők elsősorban általános iskolások (7–15 évesek) és középiskolások (15–18 évesek), akik az adott iskolákon keresztül vesznek részt a projektben. Ez egy iskolán kívüli tevékenységnek számít, amelyet a diákok érdeklődésük alapján választanak. Emiatt kisebb számú, de erősen motivált gyermek és fiatal vesz részt benne, vagyis nem a teljes iskolás korosztály részesül ebben a tudásban.

b. Módszertanok és megközelítések

A vita módszertanilag strukturált kommunikációs esemény, ahol az ellenkező oldalakon álló felek egy adott témában ütköztetik érveiket annak érdekében, hogy meggyőzzék a közönséget vagy a zsűrit. Ez kiegyensúlyozott megközelítésen alapul, amelyben mindkét fél egyenlő lehetőséget kap érvei bemutatására. A vita módszertani kerete meghatározza a felszólalók számát, a felszólalások sorrendjét és az egyes felszólalók szerepeit. Az előre meghatározott időkeret biztosítja, hogy minden résztvevő egyenlő feltételek mellett vehessen részt (Za in proti, 2024).

A módszertan kulcsfontosságú része a világosan és egyszerűen megfogalmazott vitatétel, amely lehetővé teszi, hogy érvek szülessenek mellette és ellene is. A vitázók módszeresen elemzik ellenfeleik érveit, feltárják az érvelés hibáit, és logikai, valamint érveléstechnikai módszerekkel erősítik saját álláspontjukat. A folyamat során úgynevezett „ütközési pontok” alakulnak ki, amelyek a vita magját képezik, és ezekre építik fel érveiket logikai elemzés és új bizonyítékok felhasználásával. A vita módszerének része egy záró szakasz is – a kulcsérvek elemzése és az ellenfelek kikérdezése –, amelynek végén a zsűri világosan meghatározott kritériumok, elsősorban az érvelés alapján hozza meg döntését.

c. Különbségek a vita és az érveléstechnikai képzés között

Az első különbség, hogy a fiatal résztvevőket „mesterségesen” helyezik olyan pozícióba, hogy egy álláspont mellett vagy ellen kell érvelniük. Az érveléstechnikai képzésben ezzel szemben abból indulunk ki, hogy azok a szlogenek, amelyek ellen küzdünk, eleve negatívak, míg a vitatevékenységekben a két oldal kezdetben egyenlőnek tekinthető.

A második különbség az, hogy a viták témái tágabbak. Nem feltétlenül a diszkrimináció kérdéseire összpontosítanak, hanem sokkal szélesebb körű problémákat is felöllelhetnek, például: Mobiltelefonok az iskolában – igen vagy nem? Atomenergia-ellátás – igen vagy nem?

Kampányok és programok a gyűlöletbeszéd elleni küzdelemre

A „**SLOVEnia Speaks**” projektet a Szlovén Vöröskereszt vezette, célja pedig az volt, hogy felhívja a figyelmet a gyűlöletbeszédre az általános- és középiskolákban, mentorok számára szervezett képzéseken keresztül. A legnagyobb kihívást az jelentette, hogy egyszerű, hatékony gyakorlatokat dolgozzanak ki, amelyek segítik a diákokat megfelelően reagálni a gyűlöletbeszédre. A mentorok ezt a tudást gyakorlati feladatokkal adták tovább, lehetővé téve a tanulók számára, hogy felismerjék és kezelni tudják a gyűlöletbeszédet a saját környezetükben. Az empátia és az önreflexió erősítésével a projekt hozzájárult ahhoz, hogy a diákok mind az iskolán belül, mind azon kívül jobban felismerjék és csökkentsék a gyűlöletbeszédet. A projekt végterméke az **Együtt a gyűlöletbeszéd ellen – Kézikönyv általános- és középiskolák számára**, amely 2021 februárjában készült el (Zagorc, 2021).

2022 decemberében a Szlovén Köztársaság Kormányhivatala és a Digitális Átalakulásért Felelős Minisztériuma elindította az „**Ugrizni se v sovražni jezik!**” (Harapj a gyűlöletbeszéd nyelvét!) kampányt az online gyűlöletbeszéd visszaszorítására. A kampányban szlovén sportolók szerepeltek¹, és célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a közösségi médiában egyre inkább terjedő gyűlöletbeszéd problémájára. A videók interjúk formájában készültek, ahol az interjúkészítő olyan módon beszélt a sportolókkal, amely a tipikus online kommenteket tükrözte – olyan megjegyzéseket, amelyeket a hozzászólók személyesen soha nem mernének kimondani. Az ilyen megjegyzések érzelmi hatásának bemutatásával a kampány célja az empátia erősítése és az online gyűlöletbeszéd elutasításának ösztönzése volt. A kampányt ugyanezzel a szlogenrel 2024 márciusában megismételték, de más

¹ Egy példa a videóra: Ministrstvo za digitalno preobrazbo. (2023, January 3). *Barbara Lazovič - kampanja "Ugrizni se v sovražni jezik"* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/LALHwdvn4Ys?si=crITLpQOCGCxqY2x>

vizuális tartalommal². Azonban a szakmai közösség negatívan fogadta az új változatot, mivel a tartalom közlésmódja nem volt megfelelő (Stražišar, 2024).

a. Célcsoportok és résztvevők

A **SLOVENIA Speaks** kampány elsősorban a gyermekekkel és fiatalokkal foglalkozó tanárokat és mentorokat célozta meg. Az **„Ugrizni se v sovražni jezik!”** kampány országos jelentőségű volt, és a szélesebb nyilvánosság mellett elsősorban a fiatalokat tekintette fő célcsoportjának.

b. Módszertanok és megközelítések

A társadalmi marketing egy olyan megközelítés, amely a kereskedelmi marketing alapelveit alkalmazza társadalmi változás előmozdítására és a társadalmilag hasznos viselkedések ösztönzésére. A célcsoport azonosítására, motivációik megértésére és olyan beavatkozások megtervezésére összpontosít, amelyek elősegítik a pozitív viselkedésváltozásokat, például a közegészség javítását vagy a környezeti fenntarthatóság előmozdítását. A marketingmix (termék, ár, hely, promóció) alkalmazásával a társadalmi marketing célja, hogy hatékonyan kezelje a társadalmi problémákat, és értékelje kampányainak hatását:

- Különbségek a kampányok és az érveléstechnikai képzés között: Ezek tipikusan promóciós kampányok, amelyeket olykor kiegészítenek fiataloknak és ifjúságsegítőknél szóló oktatási workshopok. A hangsúly azonban a kampányokon van, nem az oktatási eseményeken.
- A „gyűlölet” fogalmát ezekben a kampányokban gyakran nem határozzák meg pontosan, így előfordulhat, hogy a szervező politikai ellenfeleinek nézeteit is „gyűlöletkeltőnek” tünteti fel. Ez lehetőséget teremt a „gyűlöletbeszéd” fogalmának politikai célú félrehasználására.

c. Párbeszéd és interkulturális párbeszéd

Szlovéniában az interkulturális párbeszédet olyan létfontosságú és sokrétű folyamatnak tekintik, amelynek célja egy nyitott és sokszínű kulturális környezet kialakítása. Az ország célja a különböző kultúrák közötti együttműködés ösztönzése, valamint a kölcsönös tisztelet és megértés előmozdítása.

A hangsúly minden állampolgár aktív részvételén van az interkulturális párbeszédben, amely hozzájárul a közös kulturális örökség gazdagításához, és elismeri a kulturális különbségek fontosságát. Ez összhangban áll az EU szélesebb céljával, amely a kulturális integráció és együttműködés erősítésére irányul.

A Društvo za medkulturni dialog (Interkulturális Párbeszéd Egyesület) egy 2007-ben Ljubljanában alapított bejegyzett civil szervezet. Küldetése, hogy párbeszédet folytasson különböző társadalmi kérdésekről, vallási hovatartozástól függetlenül. Az egyesület a demokrácia, az emberi jogok, a vallás politikai célú felhasználásának elutasítása, az egyenlőség és a szólásszabadság mellett áll ki.

Kihívások és lehetőségek

Az érveléstechnikai képzés körüli kihívások:

- Elismerés hiánya: Az érveléstechnikai képzés fogalma nincs elismerve vagy megalapozva az ifjúsági munka területén Szlovéniában.
- Korlátozott részvétel: A már meglévő programok kisebb számú, erősen motivált diákot vonzanak, így az iskolás korú lakosság jelentős része nem találkozik ezekkel a készségekkel.
- Politikai visszaélés: A „gyűlölet” kifejezés kampányokban való homályos használata lehetőséget ad arra, hogy a fogalmat politikai célokra használják fel, ezáltal aláásva a gyűlöletbeszéd elleni küzdelem valódi célját.
- Tágabb vitatémák: A viták témái gyakran szélesebb körűek, és nem mindig összpontosítanak olyan kritikus társadalmi kérdésekre, mint például a diszkrimináció.

² Bold group. (2024). *Premisli, nato stisni* [Poster]. Ministry for Digital Transformation. <https://n1info.si/wp-content/uploads/2024/07/03/1720007699-sovrazni-govor-plakat-1024x575.jpg>

Az érveléstechnikai képzés Szlovéniában kínálkozó lehetőségei a következők:

- Valami új bemutatása: Mivel az érveléstechnikai képzés fogalma nagyrészt ismeretlen, új módszertant/perspektívát kínálhat az ifjúsági munkások és pedagógusok számára.
- Fiatalok bevonása: A fiatalok párbeszédbe és interkulturális diskurzusokba való bevonása lehetőséget ad a különböző kulturális háttérű emberek közötti megértés és tisztelet előmozdítására.
- Aktív részvétel a párbeszédben: Az aktív részvétel ösztönzése gazdagíthatja a kulturális megértést, és támogathatja az EU kulturális integrációra irányuló céljait.

5.5 A török példa

Bár Törökország még mindig az Európai Unióhoz való csatlakozás folyamatában van, az Európa Tanács tagjaként olyan ország, amely magáénak vallja az európai értékeket. Az olyan értékek, mint a demokrácia, az emberi jogok, a jogállamiság, a demokrácia alapelvei, az emberi jogok, az egyéni szabadságjogok és a sokszínűség tisztelete, egyre hangsúlyosabban jelennek meg az oktatási rendszerben (MEB, 2024). A még fejlődőben lévő érveléstechnikai képzést Törökországban fontos eszköznek tekintik ezen értékek fiatalabb generációkhoz való eljuttatásában, és számos program, projekt és kezdeményezés szolgálja ezt a célt.

A tantervben az érvelés oktatása nem közvetlenül, külön tantárgyként szerepel, hanem bizonyos tantárgyakba és készségterületekbe beépítve, amelyek többsége a pedagógus döntésére és kompetenciájára van bízva. Az érvelési készségeket általában a Nemzeti Oktatási Minisztérium (MoNE) által készített és kidolgozott tantervekben és stratégiai dokumentumokban fedik le, a kritikai gondolkodás, a kifejezőkészség és a kommunikációs készségek fejlesztésének keretében.

2005-ben radikális átalakítás indult el a törökországi alapfokú oktatásban, amelynek során bevezették a konstruktivista megközelítésen alapuló és a tanulói tevékenységekre épülő módszertanon alapuló tantervet (MEB, 2005). A program kimondta, hogy a kutatás-felfedezés alapú megközelítés a leghatékonyabb módszer ahhoz, hogy a diákok új pedagógiai szemléleteket sajátítsanak el (Köseoğlu, Tümay & Budak, 2008). Míg a török oktatási szakirodalomban az érvelés módszerét először Argumentation-Based Science Learning (ABSL5), azaz "érvelésalapú természettudományi tanulás" néven említették, későbbi akadémiai tanulmányokban olyan kifejezések is megjelentek, mint "vitaalapú oktatási megközelítés", "tudományos vita" és "érvelő diskurzus" (İspir & Yıldız, 2014).

A Török Évszázad Oktatási Modellje (2024), amelyet a török Nemzeti Oktatási Minisztérium (MoNE) 2024-ben vezetett be, kifejti, hogy a cél az, hogy az általános, közép- és középiskolai tanterveken keresztül a diákok számos nemzeti, szellemi és egyetemes gyökérvérték és azokhoz kapcsolódó alértékeket sajátítsanak el, mint például igazságosság, barátság, őszinteség, önuralom, türelem, tisztelet, szeretet, felelősség, hazaszeretet és jótékonyság.

Törökországban az érveléstechnikai képzés az alapfokú oktatásban (1–8. osztály) a török nyelv és irodalom, valamint a társadalomismeret tantárgyak keretében zajlik, különböző osztálytermi tevékenységeken keresztül. A török Nemzeti Oktatási Minisztérium (MoNE) 2019-es tantervei alapján a tanulókat arra ösztönzik, hogy egy adott témáról esszét írjanak, azt logikus érvekkel és bizonyítékokkal védjék vagy kritizálják, valamint bizonyítékokat keressenek állításaik alátámasztására. A Továbbá arra bátorítják őket, hogy vitassanak meg történelmi eseményeket vagy társadalmi problémákat, alakítsanak ki kritikus szemléletet ezek elemzésekor, és különböző nézőpontokat figyelembe véve dolgozzanak ki érveket.

A török Nemzeti Oktatási Minisztérium közép- és felsőfokú oktatásra vonatkozó Filozófia tantárgyi programja (2019) a 10. és 11. évfolyam számára a tanterv alapvető filozófiai és általános célkitűzéseinek keretében arra irányul, hogy a tanulókat gondolkodásra, kutatásra, vitára és eszmék megfogalmazására ösztönözze; emberi-társadalmi, etikai-erkölcsi felelősségvállalásra nevelje cselekedeteikben; valamint politikai és esztétikai érzékenységet alakítson ki bennük.

Ezenkívül a diákok által elsajátítandó „társadalmi és állampolgári kompetenciák” keretében cél, hogy a tanulók olyan társas viselkedésformákat sajátítsanak el, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy egyénként hatékonyan és konstruktívan vegyenek részt a sokszínű társadalmi életben, valamint hogy rendelkezzenek a konfliktusok megoldásához szükséges készségekkel. A program célja továbbá, hogy a diákokat felvértesse társadalmi és politikai fogalmakkal és struktúrákkal kapcsolatos tudással, és így részeseivé váljanak egy civilizált életnek, amely demokratikus és aktív részvételt biztosít.

Törökországban az érveléstechnikai képzés példái a felsőoktatásban is megtalálhatók, különösen a jogi, politikatudományi, filozófiai és kommunikációs karokon. Ezekben a szakokon az oktatók és hallgatók olyan módszereket alkalmaznak, mint a vita, amely fejleszti a kritikai gondolkodást, a kifejezőkészséget és a kommunikációs készségeket. Emellett a hallgatók szónoki és vitakészségeiket egyetemi vita- és ötletklubok keretében is fejleszthetik.

Ugyanakkor az érveléstechnikai képzés megvalósítása Törökországban bizonyos nehézségekkel és korlátokkal jár. Például a tanárképző karok programjaiban nem található olyan kurzusok vagy képzések, amelyek kifejezetten az érvelési technikák oktatására irányulnának. Ugyanakkor léteznek Philosophy for Children (P4C - Filozófia gyermekeknek) képzések, ahol a pedagógusok megtapasztalhatják és elsajátíthatják az érvelési technikákat és készségeket, a török Nemzeti Oktatási Minisztérium (MoNE) keretében dolgozó tanárok számára szervezett továbbképzési programokon keresztül (MEB, 2024).

Az érveléstechnikai képzés megvalósítása Törökországban számos tényező következtében ütközik kihívásokba és korlátokba – beleértve a diákokat, a tanárokat, az oktatási környezetet, a módszertant és a tantervet. Ide tartozik például a diákok önbizalomhiánya, a vitatémákkal kapcsolatos elégtelen ismeretek és a csoportmunka-kultúra hiánya; a tanárok nem megfelelő szakmai készségei és tapasztalatai az érvelési módszer alkalmazásában, értékelésében és visszamérésében; valamint a tanterv megvalósításával kapcsolatos aggodalmak az időkeretek szűkössége miatt. További problémát jelent a túlszűfolt osztályterekben történő alkalmazás, különösen az állami iskolákban (İspir & Yıldız, 2014).

Mindezek mellett Törökországban különböző platformok, egyesületek és civil szervezetek is működnek az érvelési technikák népszerűsítése érdekében. Például a Debate Rhetoric Association (Vita és Retorika Egyesület), amelyet 2018-ban alapítottak, protokollt írt alá a török Nemzeti Oktatási Minisztériummal annak érdekében, hogy modern vitaképzést biztosítson Törökország számos tartományában. Az egyesület edzői és tanítványai számos nemzetközi versenyen vesznek részt, beleértve a törökországi nemzeti vitaversenyeket is.

6. Európai értékek a nemzeti kontextusban

A 6. fejezet az európai alapértékek – a demokrácia, az emberi jogok, a tolerancia, a jogállamiság és a szolidaritás – értelmezését és alkalmazását vizsgálja a partnerországok nemzeti kontextusában. Azáltal, hogy feltárja, miként értik és valósítják meg ezeket az értékeket az egyes nemzetek, a fejezet célja a nemzeti szintű kihívások és lehetőségek azonosítása, valamint ezek összevetése az Európai Unió szélesebb körű értelmezéseivel.

A fejezet kitér a hivatalos szakpolitikákra és jogszabályokra, valamint azokra a társadalmi és kulturális értelmezésekre, amelyek e kulcsértékek körül léteznek. Konkrét példákat tárgyal arra vonatkozóan, hogy az egyes értékeket miként tartják tiszteletben vagy éppen hogyan kérdőjelezzik meg a partnerországokban, és kézzelfogható bizonyítékokkal támasztja alá az elemzést. Emellett rávilágít azokra az egyedi nézőpontokra, amelyek az egyes nemzeti kontextusokban megjelenhetnek, ezáltal értékes betekintést nyújtva abba, hogy milyen sokféle módon fogadják el és értelmezik ezeket az értékeket a különböző országokban.

Átfogó megfontolások a szlogenekről, a szélsőségességről és a demokráciáról

Amikor a populista szlogeneket vizsgáljuk, nyilvánvalóvá válik, hogy azok a komplexitás leegyszerűsítésével és egyúttal valamely csoport feletti dominancia kinyilvánításával vagy annak leértékelésével működnek. Ezek a szlogenek gyakran a végletekig leegyszerűsítik a kérdéseket, így nem hagynak teret a finom árnyalatoknak vagy a kétértelműségeknek. Erősen érzelmi hangvételük akadályozza a differenciált érvelést, és visszatartja az érzékeny, inkluzív párbeszédet. Ily módon a populista szlogenek alapvetően antidemokratikusnak tekinthetők, mivel aláássák a demokrácia nyitott, deliberatív jellegét.

A demokrácia ezzel szemben természeténél fogva magában foglalja a bizonytalanságot és az önreflexiót. Jellemző rá a többféle nézőpont elismerése, a hibák elfogadására való hajlandóság, valamint a dilemmák folyamatos tárgyalása – mindezek együttesen szembeszegülnek az abszolutizmussal és a bináris gondolkodással. A demokrácia nem egyetlen, kizárólagos jövőképet kényszerít rá a társadalomra, hanem éppen a differenciáltságot és a jövőbeni lehetőségek iránti nyitottságot támogatja.

Ebben az értelemben a demokrácia normatív – nem egy adott politikai ideológia vagy párt (legyen az bal- vagy jobboldali) iránti lojalításban, hanem abban a fundamentális elköteleződésben, hogy a társadalom nyitott, sokszínű és inkluzív legyen, amely minden ember egyenlőségére épül. E normativitás gyökerei az emberi jogok keretrendszerében találhatóak, amelyek sok kortárs demokratikus alkotmány alapját képezik.

E háttér előtt izgalmas kérdés merül fel: létezhetnek-e pro-demokratikus szlogenek, amelyek ezt a normatív víziót erősítik? Valóban találunk olyan példákat, amelyek szolidaritást fejeznek ki a marginalizált csoportokkal, és az inkluzív demokratikus értékek közvetítőivé válnak. Kortárs példa erre a **#MeToo**, amely a nemi alapú erőszakot tárja fel, vagy a **#BlackLivesMatter**, amely a rendszerszintű rasszizmus – különösen az állami intézmények által gyakorolt diszkrimináció – ellen tiltakozik. Ezek a szlogenek megkérdőjelezzik az uralkodó hatalmi struktúrákat, és a diszkriminációt elszenvedők nevében szólalnak fel, ellensúlyként működve a szélsőségességgel és a kirekesztéssel szemben.

A pro-demokratikus szlogenek tehát jellemzően a marginalizált csoportok hangjával azonosulnak, és arra törekednek, hogy ellensúlyozzák az elnyomó vagy kirekesztő narratívákat. Ezek nem a komplexitás leegyszerűsítésére törekszenek, hanem inkább a rendszerszintű egyenlőtlenségekre hívják fel a figyelmet, és demokratikus teret kívánnak nyitni az alulreprezentált vagy sérülékeny csoportok számára.

Mindazonáltal nem mindig egyértelmű, hogy egy adott szlogen pro- vagy antidemokratikusnak tekinthető. Nagymértékben függ attól a kontextustól, amelyben használják, attól, hogy kik alkalmazzák, valamint a mögöttes stratégiai céloktól. Társadalmi bizonytalanság vagy polarizáció idején a szlogenek gyakran a csoportidentitás megerősítésének eszközei lehetnek a marginalizáció elleni küzdelemben. Ugyanakkor ezek az identitásállítások maguk is kirekesztővé válhatnak.

Számos példa jól mutatja, hogy egy szlogen megítélése mennyire függ a perspektívától: viták a nemsemleges/genderinkluzív nyelvhasználatról, a vegán életmód népszerűsítése, vagy állásfoglalások aktuális konfliktusok és békefolyamatok kapcsán. Egyesek ezeket ideológiailag

merevnek és korlátozóknak láthatják, míg mások felszabadítóknak és megerősítőknak – attól függően, milyen értelmezési lencsén keresztül szemlélik.

Bár a projekt elsődlegesen az antidemokratikus szlogenek azonosítására és kezelésére összpontosít, a fentiek rávilágítanak arra, milyen fontos a kritikai és önreflexív hozzáállás fenntartása. Kerülni kell az öngazolást vagy a morális felsőbbrendűséget, és nyitottnak kell maradni a demokratikus diskurzusban rejlő komplexitásokra.

6.1 A német példa

Normatív értékek

Németországban különbséget lehet tenni a normatív értékek – amelyek elsősorban az Alaptörvényből, de a vallásokból és más világnézetekből is származnak – és az emberek által ténylegesen követett értékek között. A kettő részben átfedi egymást, és mindkettő állandó változásnak van kitéve.

A normatív értékek közül a „emberi méltóság” emelkedik ki. Az emberi méltóság megsértése rendszerint együtt jár egy másik alapjog megsértésével, és fordítva. Az emberi méltóság, és következésképpen az emberi jogok tehát egy olyan meta-értéket képviselnek, amely Németországban megkérdőjelezhetetlen, és amely minden embert – így a nem német állampolgárokat is – megillet (vö. Reheis 1999, 72. o.). Az Alaptörvény (Grundgesetz, GG) 1. cikke így szól:

„ (1) Az emberi méltóság sérthetetlen. Tiszteletben tartása és védelme minden állami hatóság kötelessége. (2) A német nép ezért elismeri az emberi jogokat mint sérthetetlen és elidegeníthetetlen jogokat minden emberi közösség, a béke és az igazságosság alapjául a világban.”

Háromféle alapjog létezik. Egyesek – mint az emberi méltóság – minden emberre vonatkoznak („emberi jogok”), míg mások kifejezetten az állampolgárok számára biztosítottak („állampolgári jogok”):

Alapvető szabadságjogok: Ezek az alapjogok az állampolgároknak biztosítanak szabadságot az állammal szemben. Elsősorban az állami be nem avatkozásra irányulnak, és ide tartozik például a vélemény szabadság, a tájékozódás szabadsága és a sajtószabadság az Alaptörvény 5. cikkében.

Egyenlőségi alapjogok: Ezek az alapjogok az egyének törvény előtti egyenlő bánásmódját garantálják és védelmet nyújtanak a diszkrimináció ellen. Ide tartozik például az egyenlőség elve és az egyenlő jogok az Alaptörvény 3. cikkében.

Részvételi jogok: Ezek az alapjogok biztosítják az egyének részvételét az állami ügyekben, például a petíció benyújtásának jogát.

Németországban az alapjogok közé tartozik továbbá a demokratikus államforma, a hatalmi ágak szétválasztása és a népszuverenitás elve is. Az értékrend forrásai az Alaptörvényen túl a Szövetségi Alkotmánybíróság ítéletei, az ENSZ vonatkozó egyezményei, valamint az EU dokumentumai, különösen az Emberi Jogok Európai Egyezménye (ECHR). Ezen túlmenően vallásokból és világnézetekből származó értékek is léteznek, mint például a „felebaráti szeretet” vagy az „állatvédelem”.

Összességében elmondható, hogy Németországban nincs rögzített értékatalógus, hanem az emberek és intézmények (például a szövetségi kormány, a bíróságok vagy a közigazgatási szervek) számos, olykor egymással ellentmondásban álló értéket és jogi normát követnek. Az emberi méltóság és az általános emberi jogok azok az értékek, amelyek átfogó hatással bírnak. Más értékek – mint a tolerancia, befogadás (inklúzió), klímavédelem, munka, egyenlőség, szolidaritás, boldogság, jólét és életminőség – folyamatos változásnak vannak kitéve (Juraforum 2024).

A lakosság értékei

Az „értékek” kutatására és feltérképezésére irányuló kísérlet a lakosság körében éppen olyan többrétegű és összetett. Az életkor, az életszakasz, a társadalmi hovatartozás, az egészségi állapot, a jövedelem – hogy csak néhány tényezőt említsünk – mind meghatározzák a személyes értékeket. Emellett sok ember még csak nincs is tudatában a saját értékeinek, vagy olyan értékeket vall

magáénak, amelyeket a mindennapi életében valójában nem gyakorol, például a klímavédelmet vagy a szolidaritást.

A német lakosság körében végzett tanulmányok és felmérések az alábbi értékeket azonosították:

1. **Család és közösség:** A család nagy megbecsülésnek örvend Németországban. A legtöbb német nagy jelentőséget tulajdonít a szoros családi köteleknek, és a családot fontos társadalmi támogató rendszernek tekinti.
2. **Oktatás és szakmai siker:** Az oktatást a személyes és társadalmi fejlődés fontos tényezőjeként tartják számon. A magas szintű képzettség és a szakmai siker sok német számára kiemelt fontosságú.
3. **Biztonság és stabilitás:** A politikai és gazdasági stabilitás, valamint a személyes biztonság fontos értékek. Sokan értékelik a stabil és biztonságos környezetet, mind a magán-, mind a közéletükben.
4. **Szabadság és függetlenség:** Az egyéni szabadság és függetlenség alapvető értékek. Ez magában foglalja a szólásszabadságot, valamint a személyes kiteljesedést és az önrendelkezést.
5. **Fenntarthatóság és környezetvédelem:** A környezet védelme és a fenntartható cselekvés egyre fontosabbá válik. Sok német nagy hangsúlyt fektet a környezetbarát gyakorlatokra és a természeti erőforrások megőrzésére.
6. **Szolidaritás és társadalmi elkötelezettség:** A szolidaritás és a gyengék támogatása a társadalmi összetartozás fontos aspektusai. Ez megnyilvánul az önkéntes munkára és társadalmi célok támogatására való nagyfokú hajlandóságban.
7. **Egészség és jóllét:** Az egészséges élet és a jóllét kiemelten fontos. Ez magában foglalja a testi egészséget, valamint a mentális és érzelmi egyensúlyt.

Olyan országokban, mint Olaszország, Spanyolország és Görögország, a család gyakran még nagyobb szerepet játszik, mint Németországban, és hajlamosak kevesebb hangsúlyt fektetni a szakmai sikerre és a gazdasági biztonságra. A munkához való viszony is eltérhet, gyakran a jobb munka-magánélet egyensúlyt részesítve előnyben. A vallás egyre kisebb szerepet játszik sok német mindennapi életében, bár az etikai és erkölcsi értékek továbbra is fontosak. Számos dél- és kelet-európai országban a vallás nagyobb szerepet játszik a mindennapokban, és erőteljesebben hat az értékekre és az attitűdökre (Institut für Demoskopie Allensbach 2024, World Values Survey, Eurobarometer 2024).

Releváns populista szlogenek Németországban

Németországban népszerű, magas támogatottságot élvező szlogenek és állítások egy kutatás szerint

Egy tanulmány megállapította, hogy a következő szlogenek és kijelentések magas vagy nagyon magas mértékű elfogadottságot kaptak Németországban:

- „Ha valaki új helyre kerül, először be kell érnie kevesebbel.” – 65,3%
- „A legtöbb tartósan munkanélküli valójában nem is érdekelt abban, hogy munkát találjon.” – 50,6%
- „A menedékkérők többségét nem üldözik a hazájukban.” – 44,2%
- „Túl sok külföldi él Németországban.” – 35,0%
- „A sok itt élő muszlim miatt néha úgy érzem, idegen vagyok a saját hazámban.” – 34,9%
- „Undorító, amikor homoszexuálisok nyilvánosan csókolóznak.” – 14,8%
- „A nőknek ismét inkább a feleség és anya szerepére kellene összpontosítaniuk.” – 12,1%
- „A legtöbb hajléktalan ember munkakerülő.” – 11,7%

- „A fehérek jogosan vezető szerepet töltenek be a világban.” – 10,6%
- „A zsidóknak túl nagy befolyásuk van Németországban.” – 8,1%

(Zick, Küpper & Berghan 2019, 70ff.)

Ezenkívül más témák is azonosíthatók különböző forrásokból (kiadványok értékelései, nyilatkozatok, választási programok, valamint vonatkozó tanulmányok és kutatások). Különösen gyakran említik a migráció/kitoloncolás/izlám, a politikai szereplők, a média- és sajtószabadság, a nemzetiség/hagyomány, a klímavédelem/tudomány hitelessége és a nemek témáit. Feltűnő, hogy a baloldali álláspontok jelenleg jelentősen alárendelt szerepet játszanak a németországi nemzeti diskurzusban. Azóta, hogy a jobboldali populista párt, az „Alternative für Deutschland” (AfD – Alternatíva Németországért) 2013-tól bejutott a parlamentekbe, valamint Donald Trump 2016-os amerikai elnökké választásával, különösen a jobboldali populista állítások váltak hangsúlyossá a diskurzusban (Decker, Kiess & Brähler 2016, Decker & Brähler 2022, Hufer 2018, Tiedemann 2018, Kraske & Laabs 2024, Quent & Virchow 2024). Azóta különböző tudósok, alkotmányvédelmi szakértők és baloldali, liberális és konzervatív pártok politikusai ismételten hangsúlyozták, hogy a demokráciát jelenleg a legnagyobb fenyegetés a „jobboldalról” éri.

6.2 A magyar példa

Demokrácia, emberi jogok, egyenlőség

Magyarország alkotmánya kimondja, hogy „Magyarország független, demokratikus jogállam.” Magyarország Alaptörvénye szerint: „Hazánk 1944. március tizenkilencedikén elveszített állami önrendelkezésének visszaálltát 1990. május másodiktól, az első szabadon választott népképviselőt megalakulásától számítjuk. Ezt a napot tekintjük hazánk új demokráciája és alkotmányos rendje kezdetének.” Magyarország Alaptörvénye továbbá kimondja: „ (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. (3) A nők és a férfiak egyenjogúak. (4) Magyarország a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.” (Jogtár, 2011).

Kutatások kimutatták, hogy a posztkommunista átmenetek demokráciái nagyrészt nem felelnek meg a liberális elvárásoknak (Gallai, 2020). 2014. július 26-án Orbán Viktor (Magyarország miniszterelnöke) beszédet mondott a 25. Bálványosi Nyári Szabadegyetemen és Diáktáborban Tusnádfürdőn, amelyben a rendszerváltást követő magyar társadalom számára egy új politikai programot vázolt fel. A beszéd túllépett a nemzeti kereteken, nagyszabású víziót mutatott be – szembeállítva a liberális demokrácia eszményével – egy alternatív társadalmi rend és értékrendszer megteremtésére. Ennek az új rendszernek a kiépítése Orbán diskurzusa szerint a megváltozott nemzetközi rend miatt vált szükségessé, mivel a magyar nemzet érdekei és fennmaradásának biztosítása Orbán szerint egy illiberális társadalmi rendben inkább megvalósítható, mint a liberális demokráciában (Szűcs, 2022).

Az elmúlt években a kutatók jelentős figyelmet fordítottak a Magyarországon kialakult illiberális politikai rendszer jellemzésére. Az elemzések jellemzően a politikai rendszer szintjén bekövetkezett változásokra összpontosítottak, sokkal kevesebb figyelmet szentelve annak, hogy vajon az emberek demokráciáról alkotott percepciói párhuzamosan változtak-e. Magyarországon 2008 óta mind az átlagos elégedettség a demokráciával, mind pedig az elégedettség szórása növekedett; bár az emberek átlagosan elégedettebbek, a demokráciáról alkotott vélemények polarizációja az elmúlt években jelentősen fokozódott. Az európai és regionális adatokkal összehasonlítva a demokráciával való átlagos elégedettség Magyarországon nagyjából megfelel a kelet-európai átlagnak, ugyanakkor az elégedettség szórása sokkal magasabb, mint akár Kelet-, akár Nyugat-Európában. A magyar állampolgárok egyre inkább megosztottak a politikai rendszer megítélésében. Vannak társadalmi csoportok, amelyek egyre elégedettebbek, míg mások egyre elégedetlenebbek a demokrácia működésével kapcsolatban. 2018-ra a gazdasági és anyagi szempontok, mint a jólét, a pénz, a munka és a fejlődés, háttérbe szorultak a demokráciával kapcsolatos elsődleges asszociációk közül, és jelentősen háttérbe szorította őket más tényezők jelentősége. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a

magyar társadalom ne venné figyelembe a gazdasági teljesítményt a demokráciával való elégedettség értékelésekor. Egy többváltozós regressziós modell szerint a gazdasági teljesítmény pozitív megítélése egyértelműen összefüggött a demokráciával való elégedettséggel. A demokráciával való elégedettséget a politikai preferencia is befolyásolja, összhangban a pártos polarizáció elméleteivel: a kormánypárti szavazók sokkal elégedettebbek a demokráciával, mint az ellenzéki szavazók (Susánszky et al., 2021).

Jogállamiság, szolidaritás

Magyarország 2018-ban került az Európai Unió 7. cikke szerinti eljárás alá, amely folyamat továbbra is tart. 2022 decemberében az Európai Bizottság jóváhagyta Magyarország valamennyi programját a 2021–2027-es időszakra vonatkozó közös rendelkezésekről szóló rendelet keretében. Ugyanakkor aggályait fejezte ki az Alapjogi Chartához kapcsolódó horizontális jogosultsági kritériummal kapcsolatban, különösen a magyar igazságszolgáltatás függetlenségéhez kapcsolódó négy szempont tekintetében (European Commission, 2022).

2023. december 13-án az Európai Bizottság két határozatot fogadott el Magyarországgal és az ország jogállamiságával kapcsolatban. Az egyik a magyarországi igazságügyi reformmal kapcsolatos horizontális feltételrendszerre vonatkozott, míg a másik a költségvetési feltételeességre. Közleményében a Bizottság kijelentette: „ Alapos vizsgálatot követően, valamint a magyar kormánnyal folytatott több eszmecsere követően a Bizottság úgy ítéli meg, hogy Magyarország megtette azokat az intézkedéseket, amelyeket vállalt, így a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az EU Alapjogi Chartájának a bíróságok függetlenségére vonatkozó horizontális feltétele teljesült” (European Commission, 2023).

2024. január 14-i beszédében az Európai Bizottság elnöke megjegyezte, hogy Magyarország igazságügyi reformokat fogadott el, amelyek közül sok a Bizottság javaslatain alapult. Von der Leyen kijelentette, hogy Magyarország korlátozta a politikai befolyást az igazságszolgáltatásban, ahogyan azt a Bizottság megkövetelte. Ugyanakkor húsz milliárd euró továbbra is befagyasztva marad, amely az LMBTO-ügyekhez és a migrációs megállapodáshoz kapcsolódik a Bizottság vezetője szerint (European Commission, 2024).

A beszédet követően a magyar kormány közölte, hogy az Európai Bizottság az uniós forrásokat Magyarország gyermekvédelmi törvénye, valamint a Közel-Keletről és Afrikából érkező migránsok határon történő őrizetbe vétele miatt tartja vissza (Magyarország Kormánya, 2024).

Fontos megjegyezni, hogy a magyar kormány korábban mindkét kérdésben népszavazást tartott. A 2016-os népszavazásra Magyarországon 2016. október 2-án került sor, amely lehetőséget adott a választójoggal rendelkező magyar állampolgároknak arra, hogy kifejezzék véleményüket arról, vajon az Európai Unió kötelező betelepítési kvótát írhat-e elő Magyarország számára az Országgyűlés hozzájárulása nélkül. Az érvényesen szavazók több mint 98%-a (3 362 224 fő) „nem”-mel válaszolt a kérdésre (Nemzeti Választási Iroda, 2016).

A 2022-es magyarországi népszavazás (amelyet a kormánypárti média gyakran „gyermekvédelmi népszavazásnak”, míg egyes ellenzéki és civil sajtóorgánumok „homofób népszavazásnak” neveztek) 2022. április 3-án került megtartásra. A négy kérdést a kormány kezdeményezte, több éves feszültséget követően a konzervatív magyar kormány és a nyugat-európai progresszív politikai, illetve civil szervezetek között. A négy szavazólapos kérdésre adott nem-válasz aránya 92% és 95% között mozgott, ami azt jelentette, hogy 3,6–3,7 millió ember értett egyet a kormány kérdéseivel, ugyanakkor a szavazólapok átlagosan 21%-a (1,7 millió szavazat) érvénytelennek bizonyult (Nemzeti Választási Iroda, 2022).

Szijjártó Péter, Magyarország külügyminisztere 2023 decemberében kijelentette, hogy a nemzetközi jog szerint, ha valakit menekülésre kényszerítenek, joga van ideiglenesen az első biztonságos országban maradni, azonban nincs joga több biztonságos országon áthaladni azért, hogy elérje a számára kívánt célországot. Ez az elv képezi Magyarország migrációs politikájának és az ukrán menekültekhez való hozzáállásának alapját (Magyarország Kormánya, 2023).

A február 24-i inváziót követő menekülthullám azonnali reakciót igényelt, amelyet leginkább a magyar–ukrán határ menti településeken – például Záhonyban, Beregsurányban, Barabáson, Lónyán és Tiszabecsen – valamint Budapesten működő humanitárius szervezetek éreztek meg. A kisebb civil szervezetek közül kiemelendő a Budapest Bike Maffia és a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület. A nagyobb szervezetek, mint a Katolikus Karitás, a Magyar Református Szeretetszolgálat, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, az Ökumenikus Segélyszervezet, a Baptista Szeretetszolgálat és a Magyar Vöröskereszt nagyobb kormányzati támogatást élveznek, és tagjai a 2000-ben létrehozott Karitatív Tanácsnak is. Március 2-án a kormány megalapította a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanácsot, amely egyesíti ezen szervezetek, valamint más, a válság kezeléséhez nélkülözhetetlen ágazatok (oktatás, egészségügy, közlekedés stb.) képviselőit a megfelelő irányítás érdekében. Szintén említést érdemel a polgári védelem, a honvédelem és a rendőrség, amelyek jelentős szerepet vállaltak a koordinációban. A háború kitörése után négy nappal a rendőrség egy új informatikai rendszert dolgozott ki a menekültek regisztrációjának megkönnyítésére, amely felváltotta azt a korábbi gyakorlatot, hogy a menekülteket különböző tranzitpontokra szállították. A lakosság pénzügyi hozzájárulása a válságkezeléshez létfontosságú volt, különösen a nagyobb humanitárius szervezetek számára, bár a kisebb szervezetek is részesültek központi támogatásban. Megemlítendő továbbá az Európai Unió által a REACT-EU Helyreállítási Alapból nyújtott 300 millió eurós pénzügyi támogatás, amelyet eredetileg a járvány utáni gazdasági helyreállításra szántak, de a menekültügyi helyzet kezelésére fordítanak. Október elején a Belügyminisztérium további 21,1 millió eurót jelentett be, ugyanakkor Magyarország már nem volt jogosult arra a 100 millió eurós finanszírozásra, amelyet az Európai Bizottság az adott hónap végén hirdetett meg az ukrán menekülteket befogadó országok számára (Tóth, 2023).

Az Európai Bizottság 2024. július 24-én tette közzé jogállamisági jelentését, amely az EU egészére és az egyes tagállamokra vonatkozó helyzetet értékelte. Magyarország esetében a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy számos intézkedést kell hozni az EU jogállamisági normáinak teljesítése érdekében. A testület négy területen értékelte a tagállamokat a 2023-as jelentés ajánlásainak végrehajtása alapján: az igazságszolgáltatás működése, a korrupció elleni küzdelem, a médiapluralizmus, valamint az ellensúlyok és fékek rendszere. Egy külön Magyarországra vonatkozó jelentésben ezt a négy területet részletesen is kifejtették. Az igazságszolgáltatás tekintetében a Bizottság megállapította, hogy a 2023-ban bevezetett bírósági reformok előrelépést hoztak, például pontosabban meghatározták, hogy a magyar bíróságok mikor fordulhatnak az Európai Unió Bíróságához, valamint növelték a Kúria ügyelosztási rendszerének átláthatóságát. Ugyanakkor a Bizottság továbbra is aggályokat fogalmaz meg az alsóbb fokú bíróságok ügyelosztási rendszerével kapcsolatban. Az igazságszolgáltatási reform területén az Országos Bírói Tanács hatáskörei megerősítést nyertek, ellensúlyt képezve az Országos Bírói Hivatal elnökeinek hatalma mellett. A korrupció elleni küzdelemben Magyarország elfogadta a 2024–2025-ös időszakra szóló új korrupcióellenes stratégiát, amelynek keretében jogszabályokat kívánnak elfogadni a lobbitevékenységgel és a „forgóajtó” jelenséggel kapcsolatban, bár ezen a téren még mindig vannak problémák. Az Integritás Hatóság működésének akadályai és a Korrupcióellenes Munkacsoport gyakorlati hatása még teljes körű értékelésre várnak. Pozitívként a Bizottság elismeri, hogy egyes magas szintű korrupciós ügyek eljutottak a vádemelés szakaszába (Európai Bizottság, 2024).

Jelenlegi helyzet és az egyes értékek érvényesülésének állapota

A Nemzeti alaptanterv (NAT) szerint a közoktatás feladata az állampolgárságra és a demokráciára nevelés. A jogállamiságon alapuló demokratikus állam és közélet alapja az állampolgári részvétel, amely erősíti a nemzeti öntudatot és kohéziót, valamint összhangot teremt az egyéni célok és a közjó között. Az aktív állampolgárságot a jog tisztelete, az együttélési szabályok betartása, az emberi méltóság és emberi jogok tisztelete, az erőszakmentesség és a méltányosság jellemzi. A Nemzeti alaptanterv célja továbbá a médiatudatosság fejlesztése is, hogy a tanulók felelős résztvevői legyenek a közvetített, globális nyilvánosságnak. Érteniük kell mind az új, mind a hagyományos média nyelvét. A kritikai attitűd kialakítása és a tevékenységközpontú tanulás révén a média-tudatosságra nevelés felkészíti a tanulókat a demokrácia részvételi kultúrájára, valamint a mindennapi élet értelmes szervezésére és tudatos alakítására, amelyet a média befolyásol. A tanulók megismerik a média működését és mechanizmusait, a média és a társadalom kölcsönös kapcsolatait, megtanulják megkülönböztetni a valós és a virtuális, a nyilvános és a magánérintkezést, valamint ezen különbségek jogi és etikai jelentőségét.

Megvalósítás a gyakorlatban

Az állampolgári ismeretek tantervi témái és tevékenységei, amelyek szervesen az elsajátított történelmi tudásra épülnek az általános és középiskola végén (8. és 12. évfolyam), alapvető ismereteket nyújtanak a tanulóknak az állam és intézményeinek működéséről, valamint az állam családi és gazdasági szerepeiről. A tantárgy segíti a tanulókat abban, hogy felelős, demokratikus gondolkodású polgárokká váljanak, akik megértik az aktív és felelős állampolgári magatartást. A történelem tanterv szintén hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók megértsék a demokratikus államszervezet, a jogállamiság, az emberi jogok, valamint az állampolgári jogok és kötelességek alapelveit. A film- és médiaismeret tanterv a 12. évfolyamon a kritikai gondolkodás fejlesztését célozza, lehetővé téve a tanulók számára, hogy tudatos, értékalapú döntéseket hozzanak a médiatartalmakkal való találkozáskor, valamint hogy a digitális térben található információkat több szempontból is vizsgálni tudják (Magyar Közlöny, 2012).

Problémák a jelenlegi állampolgári nevelési modellel

Az Egyensúly Intézet szerint legalább öt jelentős probléma van a jelenlegi állampolgári nevelési modellel: a tantárgyra fordított órák alacsony száma, a megfelelően képzett tanárok hiánya, az elégtelen módszertani felkészültség, az iskolák hierarchikus és autoriter működése, valamint az intézményi és tanári autonómia hiánya (Egyensúly Intézet, 2021).

Az egyetemi oktatásban a nemzetközi tanulmányok, a politikatudomány, a kommunikáció- és médiatudomány, valamint a szociológia kötelező és választható kurzusokat kínál, amelyek széleskörűen lefedik a fent említett fogalmakat.

2023-ban az Amnesty International Magyarország elindította a Józan ész jogállama című online kurzust. Ebben a 20 perces e-learning modulban a résztvevők megtanulhatják a jogállamisággal kapcsolatos kérdésekben való eligazodás alapjait. A kurzus betekintést nyújt a jogállamiság pilléreibe és értékeibe, valamint azokba az eszközökbe, amelyeket az Európai Unió alkalmaz, amikor egy tagállamban veszélybe kerül a jogbiztonság (Amnesty International, 2023).

A Magyar Helsinki Bizottság és a Társaság a Szabadságjogokért az Európai Unió támogatásával 2023-ban képzést tartott hazai civil szervezetek, köztük érdekképviseletek és szakszervezetek számára az alapvető jogokról és az Európai Unió Alapjogi Chartájáról. A Háttér Társaság kidolgozta a „Q-learning” projektet az LGBTQI emberekkel szembeni diszkrimináció csökkentése érdekében. Az érintettekkel és szakértőkkel együttműködve workshopokat terveztek, amelyek célja a célcsoporttal dolgozó szakemberek képzése, valamint az LGBTQI emberek társadalmi elfogadásának előmozdítása. A projekt 2022 decemberétől 2024 májusáig tart (Magyar Helsinki Bizottság, 2023).

Releváns populista szlogenek Magyarországon

1. *“Egy vérből valók vagyunk”*

Az „Egy vérből valók vagyunk” szlogen az Ismerős Arcok zenekar „Nélküled” című dalából származik. A dal gyakran felcsendül nemzeti ünnepeken, sporteseményeken és más közösségi rendezvényeken, így erősen kötődik a közösségi élményekhez. Időről időre a politikai diskurzusban is megjelenik, ami tovább növelte a népszerűségét. Politikusok gyakran idézik a dalszöveget, hangsúlyozva a nemzeti összetartozás fontosságát. A szöveg erőteljesen közvetíti a magyar identitást és a határon átívelő szolidaritást. Mind a Magyarországon élő, mind a diaszpórában élő magyarok, valamint a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek – akik a 1920-as trianoni békeszerződés következtében kerültek az ország határain kívülre – közös történelmi és kulturális örökségüket, valamint összetartozásukat látják tükröződni a dalban és annak szlogenjében. Különösen jelentős, hogy 2010 óta a határon túli magyarok is megszerezhetik a magyar állampolgárságot és a szavazati jogot, ami tovább erősíti a határokon átívelő nemzeti identitást és kohéziót. Ez a folyamat fontos alapot jelenthet egy demokratikus társadalom építéséhez is.

2. *“NER lovag”*

Orbán Viktor miniszterelnök és második kormánya értelmezésében a 2010-es országgyűlési választások egy új társadalmi szerződés megkötését jelentették, amelynek eredményeként létrejött az úgynevezett Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER). A „NER-lovag” kifejezést többnyire az ellenzéki nézeteket valló állampolgárok használják a kormánypárti támogatókkal szemben. A szóhasználat gyakran azt sugallja, hogy a politikai ellenfelek korrupáltak, vakon szolgálják a hatalmat vagy megvesztegetettek. Ez a kifejezés tehát személyeskedő támadásnak minősül, amely aláássa a demokratikus politikai kultúrát, és hozzájárul a társadalom polarizációjához. Az ilyen retorika

korlátozza a politikai és demokratikus vitát, mivel a hangsúlyt nem az érvek ütköztetésére, hanem a másik fél lejáratására helyezi. Egy demokratikus politikai kultúrában a vitáknak ideális esetben érveken kellene alapulniuk, kerülve a személyeskedést és a becsmérlő jelzők használatát. A „NER-lovag” kifejezés sajnos nem illeszkedik ehhez az ideálhoz.

3. *“Hazaáruló dollárbaloldali”*

A „dollárbaloldal” kifejezés egy teljes politikai irányzatot és annak támogatóit címkézi meg, egyetlen negatív tulajdonsággal – a külföldi, elsősorban amerikai finanszírozással – való azonosítással. Gyakran úgy állítja be a politikai ellenfeleket, mint korrump, külföldi érdekek irányítása alatt álló személyeket, ami személyeskedő támadásnak minősül, és aláássa a demokratikus politikai kultúrát. A „dollárbaloldal” kifejezés azt sugallja, hogy csak egyetlen politikai ideológia helyes, míg minden más ideológia külföldi hatalmak befolyása alatt áll. Ez a gondolkodásmód korlátozza a politikai és demokratikus vitát. A kifejezést arra használják, hogy delegitimálják a politikai ellenfeleket, és akadályozzák azok részvételét a politikai életben.

6.3 Az olasz példa

Demokrácia, polgári részvétel és jogállamiság

Az Olasz Köztársaság Alkotmányának 1. cikke kimondja, hogy Olaszország demokratikus köztársaság. Minden, a polgári részvételhez kapcsolódó jogot és szabadságot az Alkotmány szabályoz: a választójog, a politikai pártokban való részvétel és a választhatóság joga (48. cikk), a gyülekezési és a tüntetési jog (17–18. cikk), valamint a véleménynyilvánítás szabadsága (21. cikk).

Ennek ellenére a polgári részvételt kihívások elé állítja az elterjedt távolmaradás, amely szorosan összefügg a politikai rendszerrel szembeni széles körű bizalmatlansággal. Ez több, az Európai Bizottság (European Commission, 2024) által kiemelt problémához is kapcsolódik:

- Rendeleti törvények túlzott használata az utóbbi törvényhozási ciklusban. Ezek ideiglenes, törvényerejű aktusok: az Alkotmány engedélyezi elfogadásukat szükség és sürgősség esetén (60 napon belül a két háznak törvénnyé kell alakítania), ám alkalmazásuk messze meghaladta a szükség mértékét. Használatuk leszűkíti a politikai napirendet a kormányéra, jóváhagyásukat pedig gyakran bizalmi szavazáshoz kötik, ami negatívan hat a politikai rendszer egészségére.
- Kihívások a közszolgálati média (RAI – Radiotelevisione Italiana) irányításában és finanszírozásában. A RAI a legtöbb olasz állampolgár elsődleges információforrása, és régóta politikai pártokhoz kötődik. Az utóbbi időben megnőtt a kormányzati politikai befolyás, amit a köznyelvben „TeleMeloni”-nak neveznek (a miniszterelnök nevére utalva).
- Megfélemlítés, erőszak és halálos fenyegetések újságírók ellen, beleértve a SLAPP-ügyeket (Strategic Lawsuits Against Public Participation - Stratégiai perek a közéleti részvétel ellen). A Mapping Media Freedom platform (Mapping Media Freedom, 2024) 2024 első hét hónapjában 98 incidenst regisztrált. A SLAPP-esetekkel kapcsolatban a civil társadalom monitorozása megállapította, hogy a jogi megfélemlítés – politikai szereplőktől is – növekvő tendenciát mutatott: 2023-ban az összes regisztrált és ellenőrzött újságírókat fenyegető eset 34%-át tették ki a visszaélésszerű perek (European Commission, 2024).
- Rendőri erőszak a tüntetőkkel szemben, köztük kiskorúakkal szemben is, a palesztinbarát demonstrációk során, amely erőteljes beavatkozásra készítette a köztársasági elnököt (Police violence during Italian demonstrations in support of Gaza sparks controversy, 2024). Általánosságban a politikai ellenállást és aktivizmust a közbeszédben delegitimálják (Amnesty International, 2024). Olaszország polgári terét a CIVICUS Monitor „beszűkültnek” értékeli (CIVICUS Monitor - Tracking Civic Space, 2024).

A politikai rendszerrel szembeni bizalmatlanság ellenére a közösségi életben való polgári részvétel magas, különösen szükség és sürgősség esetén. Figyelemre méltó példák: az Emilia Romagna 2023-as árvizei idején a hétköznapi állampolgárok által létrehozott szolidaritási mozgalom, valamint a firenzei nagyszabású mozgalom, amely 400, a DKN üzemekből elbocsátott munkást támogatott, akiket 2021-ben hirtelen elbocsátottak és alacsonyabb bérszínvonalú országokba telepítettek át.

Emberi jogok és egyenlőség

Olaszország aláírta az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, és az Európa Tanács tagjaként köteles betartani az Emberi Jogok Európai Egyezményét (EJEE). Az emberi jogok és az egyenlőség központi szerepet kapnak az Alkotmány első cikkeiben (2–3. cikk), amelyek az állam alapelveit rögzítik. Mindazonáltal több kihívás továbbra is fennáll:

- Hiányzik egy független nemzeti emberi jogi intézmény, amely megfelelne az ENSZ Párizsi Elveinek; ehelyett csupán egy Kormányközi Emberi Jogi Bizottság működik, amely nem független az egyes kormányoktól (European Commission, 2024).
- Migránsok visszatoloncolása Líbiába: a Piantedosi-törvény (L.1/2023) adminisztratív akadályokat állított a humanitárius hajók elé, amelyek hajótörtek mentésével próbálkoznak, akik Olaszországba érkezének irreguláris migránsként (SOS Méditerranée, 2023). A rendszer a líbiai parti őrség beavatkozására támaszkodik, amely a migránsokat saját létesítményeiben tartja fogva. A mentőhajók távoli kikötőkbe kapnak beosztást végső célállomásként, ami megnehezíti a küldetéseiket. Megérkezéskor a legénységet őrizetbe veszik és pénzbírsággal sújtják, amiért nem működtek együtt a líbiai hatóságokkal. A szélsőjobboldali pártok gyakran kriminalizálják ezeket a humanitárius szervezeteket a közbeszédben.
- Az olasz kormány megerősítette elköteleződését az Olaszország–Líbia Memorandum mellett, amely közvetve egy nem EU-tagországra ruházza át a migránsok jogainak megsértését, amely közismerten visszaélészerű gyakorlatokat alkalmaz (Amnesty International, 2021).
- Börtönök túlszűfolttsága és a fogvatartottakkal szembeni erőszak (kiskorúakat is érintve) komoly problémát jelent, ami sérti a kínzás, embertelen és megalázó bánásmód tilalmát (EJEE 3. cikk). Az utóbbi években nőtt az elítéltek körében az öngyilkosságok száma. Olaszországban a kínzás csak 2017 óta számít bűncselekménynek, de a Parlament Igazságügyi Bizottsága jelenleg azt vitatja, hogy módosítsa-e a törvényt és eltörölje-e a bűncselekmény kategóriáját.
- Az illegális migránsok közigazgatási őrizetére szolgáló központok (Centri di Permanenza per i Rimpatri) nem teljesítik eredeti céljukat, a migránsokat olyan jogi védelem nélkül tartják fogva, amely a rendes fogvatartottakat megilletné (Tavolo Asilo e Immigrazione, 2024). Ezeket a központokat az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ismételten elmarasztalta az EJEE 3. cikkének (embertelen bánásmód) megsértése miatt (Darboe és Camara kontra Olaszország, 2022; J.A. és mások kontra Olaszország, 2023).
- Sok, a globális délről érkező illegális migránst kizsákmányolnak a mezőgazdasági szektorban, egy jelenség keretében, amelyet „caporalato” néven ismernek (Romolo Tosiani, 2024).

Másfelől azonban több civil szervezet és NGO is aktívan küzd az emberi jogok védelméért, valamint az olasz bíróságok is fontos szerepet játszanak:

- Humanitárius szervezetek továbbra is részt vesznek a migránsok mentésében (bár lassabb ütemben), miközben az olasz bíróságok fokozatosan lebontják a kormány által bevezetett adminisztratív akadályokat a nemzetközi kutatási és mentési jog alkalmazásában. Az Olasz Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy Líbia nem tekinthető biztonságos kikötőnek a migránsok számára, és hogy a líbiai parti őrség általi elfogásuk elősegítése bűncselekménynek számít (ANSA, 2024).
- Civil társadalom aktívan támogatja a migránsokat vallási (pl. Caritas) és világi szervezeteken, nonprofit intézményeken és NGO-kon keresztül, mint például az Amnesty International, az Emergency és az Orvosok Határok Nélkül.
- Civil szervezetek és szakszervezetek csoportokat hoztak létre az illegális migránsok mindennapi életének és munkájának segítésére.
- Számos NGO és nonprofit szervezet folyamatosan aktív a fogvatartottak jogainak védelmében és a jelenlegi rendszer hibáinak, valamint társadalomra gyakorolt negatív hatásainak tudatosításában. Ezek közül a legfontosabbak az „Antigone” és a „Stefano Cucchi” szervezetek.

Tolernacia és megkülönböztetés-mentesség, gyűlöletbeszéd

Ezeket az értékeket a nemzetközi jog (ENSZ Nyilatkozat és EJEE) és az Alkotmány is védi. A jelenlegi kormány azonban az olasz politikai spektrum leginkább idegengyűlölő pártjaiból áll, és egy friss felmérés (AMREF – IPSOS, 2024) azt mutatja, hogy az olaszok a rasszizmust és a diszkriminációt széles körben elterjedtnak érzékelik, különösen az afrikai emberekkel szemben.

Az EU Alapjogi Ügynökségének felmérése az afrikai származásúak életéről (EU Agency for Fundamental Rights, 2023) szerint az olaszországi válaszadók 40%-a számolt be arról, hogy faji alapú diszkrimináció érte munkakeresés közben, és 57%-uk szembesült diszkriminációval a lakhatáshoz való hozzáférés során, különösen gazdasági nehézségek idején. Ennek a problémának strukturális okai vannak, különösen a migránsok biztonsági fenyegetésként való érzékelése, miközben Olaszországnak nincsenek megfelelő állami erőforrásai a befogadás és integráció kihívásainak kezelésére.

Ebben a politikai kontextusban a civil társadalmi szervezetek (Mat, Chiodi, & Schmidtke, 2024) (beleértve a vallásiakat is) aktívan részt vesznek a pozitív értékek fenntartásában. Például 2024-ben egy állami iskola úgy döntött, hogy felfüggeszti a tanítást a ramadán végére, mivel sok diák muszlim volt. Ez a döntés tiltakozásokat váltott ki a szélsőjobboldali pártok és támogatóik részéről, ugyanakkor a Katolikus Egyház széles körben üdvözölte nyitottságáért (Awenire, 2024).

Az olaszországi LMBTQIA+ közösségek jogai különösen vitatottak: Olaszország az egyetlen nyugat-európai EU-tagállam, amely nem ismeri el az azonos neműek házasságát, ami nagy valószínűséggel a Katolikus Egyházzal fennálló szoros kapcsolatokra vezethető vissza (Pew Research Center, 2024). A jelenlegi kormány különösen ellenséges a queer családokkal szemben; például arra kérte a városi önkormányzatokat, hogy hagyjanak fel az azonos nemű párok gyermekének anyakönyvezésével, amely lépést az Európai Parlament és az olasz civil társadalom nagy része is élesen bírálta (Giuffrida, 2023). 2022-ben a homoszexuális és biszexuális személyek magas aránya számolt be mikroagressziókról és munkahelyi diszkriminációról (UNAR-ISTAT, 2023). Bár az LMBT közösségek civil tere nyitott, a diszkrimináció továbbra is széles körben elterjedt Olaszországban.

Az online gyűlöletbeszéd gyakran célozza a nőket, az LMBTQIA+ személyeket, a migránsokat és a romákat (Amnesty International, 2024). Ugyanakkor a civil társadalom számos része következetesen támogatta ezeket a csoportokat demonstrációk révén. Például a 2024-es Pride-felvonuláson Rómában több mint 1 millió ember vett részt, míg Milánóban 350 000-en csatlakoztak. 2023 novemberében pedig országsszerte demonstrációkat tartottak a nők elleni erőszak ellen, miután Giulia Cecchettin meggyilkolása femicide-ként (nőgyűlöletből fakadó gyilkosság) került be a közbeszédbe.

Társadalmi igazságosság, szolidaritás és befogadás

Az Alkotmány 3. cikke kimondja, hogy minden állampolgár egyenlő, és egyenlő társadalmi méltósággal rendelkezik, nemtől, fajtól, nyelvtől, vallástól, politikai nézettől, valamint társadalmi és személyes jellemzőktől függetlenül. A cikk továbbá azt is leszögezi, hogy a Köztársaságnak (és nemcsak az Államnak, hanem minden társadalmi szereplőnek) el kell távolítania minden gazdasági és társadalmi akadályt, amely korlátozza az állampolgárok egyenlőségét és szabadságát, mert bár az egyének a törvény előtt egyenlőek, a mindennapi társadalmi életben nem azok. E cikk értelmében (és a korábbi negatív tendenciákkal szemben) a civil társadalom számos része nagyon aktívan lép fel a társadalmi igazságosság, szolidaritás és inklúzió érdekében, gyakran kompenzálva az Állam képtelenségét az egyenlőség garantálására. Például 2022-ben az olasz lakosság egyötöde (és a külföldi munkavállalók egynegyede) a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának volt kitéve, ami magasabb arány az európai átlagnál (ISTAT, 2023).

Olaszország aláírta a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) Szociális Igazságosságról szóló Nyilatkozatát az Méltányos Globalizációért, amelyet 2022-ben frissítettek, hogy tükrözze a biztonságos és egészséges munkakörnyezet beemelését. Ennek ellenére – amint azt korábban is említettük – számos társadalmi igazságtalanság továbbra is fennáll, például a katasztrofális caporalato rendszer, amely a migránsok és a szűkség helyzetben lévő olaszok munkáját egyaránt kizsákmányolja. Ismét a civil társadalom igyekszik kezelni az egyenlőtlenséget konkrét intézkedésekkel (Olaszország: nyolc önkormányzat tervet tett közzé a mezőgazdasági munkakizsákmányolás elleni küzdelemre, 2024).

Az értékrend jelenlegi helyzete

Tantervi tevékenységek a kötelező oktatásban: Az európai értékek beépülnek egy *Educazione Civica* (állampolgári nevelés) nevű tantárgyba, amelyet 2020-ban vezetett be az Olasz Oktatási Minisztérium (Ministero dell'Istruzione e del Merito, 2020). Mint keresztntantárgy, az *Educazione Civica* témáit minden tanár feldolgozhatja a tanítási óráin. Általában az osztály szintjén koordinálnak a tanárok, hogy ezeket az órákat beépítsék az órarendbe, bár a munkaterhelés nem egyenletesen oszlik el. A tantárgy három fő értékcsoporthoz tartozik: a nemzetközi és nemzeti jogrendszert (beleértve az emberi jogokat és a szolidaritást), a fenntartható fejlődést, valamint a digitális állampolgárságot. Minden osztálynak évente legalább 33 órát kell az *Educazione Civica* tevékenységeire fordítania.

A részvételhez és a demokráciához kapcsolódó tantervi tevékenységek gyakran nemzeti és európai programokra épülnek, amelyek oktatási forrásokat és hálózatépítési lehetőségeket biztosítanak a tanároknak.

Tanterven kívüli tevékenységek a kötelező oktatásban: Minden iskola (illetve néha csak bizonyos osztálycsoportok) maga dönt arról, hogy részt vesz-e helyi vagy nemzetközi egyesületek, NGO-k stb. által vezetett speciális projekteken. Ezek közül néhány tevékenység a *PCTO* (Percorsi per le Competenze Trasversali e l'Orientamento - transzverzális kompetenciák és pályaeorientációs programok) kategóriába tartozik, amelyek segítik a diákokat abban, hogy transzverzális kompetenciákat szerezzenek, valamint betekintést nyerjenek a munka világába, hogy megalapozott pályaválasztási döntéseket hozhassanak.

Projekteket az EU különböző programjai társfinanszírozzák, és közvetlenül bevonják a diákokat és fiatalokat.

Nem formális oktatás és aktivizmus: Tanfolyamok, projektek és tevékenységek, amelyeket NGO-k, helyi és nemzeti egyesületek, kutatószervezetek stb. szerveznek. Például az Amnesty International Task Force-ai (Amnesty International) olyan aktivistacsoportok, amelyeket szakértők, oktatók és szakemberek hoznak létre, hogy hatékonyan reagáljanak konkrét emberi jogi kihívásokra.

Egyetemi kurzusok: Az egyetemek karai, például a nemzetközi tanulmányok, a politikatudomány, a kommunikáció és a szociológia olyan kurzusokat kínálnak, amelyek a demokráciára és a populizmusra összpontosítanak, gyakran összehasonlító akadémiai megközelítést alkalmazva. Ezenkívül kutatóintézetek nyári és téli kurzusokat is kínálnak egyetemi hallgatóknak és szakembereknek, például a *Populism in the Contemporary World* (ISPI, 2023) című, hét napos kurzust, amelyet az ISPI (Istituto per gli Studi di Politica Internazionale), a nemzetközi politikai kutatásra és oktatásra szakosodott intézet szervezett. A kurzus akadémiai jellegű, és célja az európai populizmus és a demokráciához való viszonyának elemzése.

Az alábbiakban néhány konkrét tevékenység található, amelyeket ezen értékek előmozdítására terveztek:

Demokrácia, jogállamiság és részvétel

Spendiamoli insieme (Költsük el együtt) (Parliament Watch Italia, 2022): Egy projekt, amelyet a Parliament Watch Italia egyesület hozott létre, hogy felhívja a nyilvánosság figyelmét és megossza a részvételi demokráciáról szóló ismereteket Szicíliában, ahol az 5/2014-es regionális törvény lehetővé teszi, hogy minden önkormányzat közvetlenül bevonja a polgárokat a közpénzek elosztásával kapcsolatos döntésekbe. A projekt nemrégiben *Scriviamola insieme* (Írjuk meg együtt) néven fejlődött tovább, amelynek célja egy, a szicíliai polgárok által vezetett törvénymódosítás előmozdítása.

Giovani agenti del cambiamento e partecipazione democratica (Fiatal változásügynökök és demokratikus részvétel) (Osservatorio Politiche Giovanili, 2022): Egy folyamatban lévő projekt, amelyet a Fondazione per la Ricerca Economica e Sociale ETS és az Olasz Kormány Ifjúsági Ügynöksége (Agenzia Italiana per la Gioventù, amely az Erasmus+ Ifjúsági és Sport projektek adminisztrálásáért felelős) hozott létre. A program a középiszkolás diákokat vezeti be abba, hogyan tanulmányozzák, elemazzék és cselekedjenek annak érdekében, hogy csökkentsék a generációs szakadékot közösségeikben a közéleti diskurzusban való részvétel révén.

Emberi jogok, egyenjogúság, társadalmi igazságosság

SCUDI – Emberi Jogok Iskolája (Cittadinanzattiva, 2024): Egy EU által finanszírozott CERV-projekt, amelyet a Cittadinanzattiva és a CILD vezet. Célja az Európai Unió Alapjogi Chartájának végrehajtásához való hozzájárulás ügyvédek és emberi jogi aktivisták képzésével, egy jogi adatbázis és egy online platform fejlesztésével, valamint egy európai, a tengeri mentésben aktív civil szervezeti hálózat létrehozásával.

Az olyan civil szervezetek, mint az *Amnesty International*, az *Emergency* és az *Orvosok Határok Nélkül* (Medici senza Frontiere), saját oktatási kurzusokat kínálnak tanárok és diákok számára, amelyek célja a tudatosság terjesztése és az emberi jogokkal, egyenlőséggel és társadalmi igazságossággal kapcsolatos ismeretek bővítése.

Tolerancia és diszkrimináció-mentesség

DiversaMente – Fiatalok a diszkrimináció ellen (ICEI): Az ICEI nevű civil szervezet által vezetett projekt, amelyben olasz önkormányzatok, civil szervezetek, helyi hatóságok és ifjúsági központok vesznek részt. A projekt célja, hogy a fiatalok által irányított kezdeményezéseket támogassa a sztereotípiák, előítéletek és diszkrimináció elleni küzdelemben, valamint hogy befogadóbb közösségeket és városokat építsen.

Társadalmi igazságosság, szolidaritás és befogadás

EPIC UP (European Association for Local Democracy): Egy folyamatban lévő, EU által finanszírozott projekt, amelyet az ALDA (European Association for Local Democracy) koordinál, és amelynek célja integrációs stratégiák kidolgozása és tesztelése a migránsok helyi szintű befogadására. Hat európai országban hoz létre egy Gyakorlati Közösséget.

Aiutare chi aiuta (Segíteni azoknak, akik segítenek) (Caritas): A Katolikus Caritas Italiana és az Intesa San Paolo programja, amely 2020–2021-ben a szegénység elleni küzdelemre összpontosított étel- és ruházati megosztás, szállásnyújtás, valamint az álláskeresésben és vállalkozásindításban való támogatás révén. 2021-ben és 2022-ben a program célja az idősek támogatása és az ifjúsági szegénység elleni küzdelem volt. 2023–2024-ben a társadalomba való visszailleszkedésükben a fogvatartottak integrációjára összpontosít.

Releváns populista szlogenek Olaszországban

A populizmus bizonyos politikai pártok kulcsfontosságú jellemzője, ezért a népszerű populista és antidemokratikus szlogenek listájának összeállításakor az olasz politikai pártok közösségi médiás kommunikációjára összpontosítottunk, különösen a jobboldali pártok körében. Ezek a pártok támaszkodnak leginkább az ilyen érvekre választói bázisuk bővítése érdekében (Napoletano, 2023). Ezeket a szlogeneket olyan tudósok és elemzők rögzítették, mint például az Amnesty International az Utálat Barométerében (Hate Barometer) (Amnesty International Italia, 2018).

A populista szlogenek gyorsan változhatnak. Az elmúlt években például sok közülük eltűnt a közbeszédből a COVID-19 világjárvány lezárultával, amely megszüntette az egyik központi kérdést (a járvány kezelését). Ahogy a vészhelyzet lelassult, egyes populista és antidemokratikus szlogenek újra megjelentek a folyamatban lévő konfliktusok miatt (bevándorlás, romaellenes diskurzusok, családi ügyek és iszlamo-fóbia) (Cataldi, 2024), míg mások új kérdésekhez alkalmazkodtak (például az európai klímavédelmi intézkedésekhez).

1. Bevándorlás és rasszizmus

„Az Afrikából érkező bevándorlás invázió, és célja a fehér emberek nagy felváltása feketékkel és barnákkal. Az olasz identitás veszélyben van.”

Olaszország földrajzi elhelyezkedése miatt a Földközi-tengeren keresztül érkező bevándorlás mindig is magas volt, és a szegényebb országokból érkező migránsokat (még az 1990-es években a Balkánról is) a populisták gyakran megszállóknak, a belső biztonságot fenyegető veszélynek bélyegezték, különösen a befogadási és szállásrendszer elégtelensége miatt (Action Aid és Openpolis, 2024). Az elmúlt évtizedekben az afrikai és muszlim országokból érkező bevándorlást úgy keretezték, mint a fehér „igazi keresztények és olaszok” feketékkel vagy barnákkal való felváltásának kísérletét. Giorgia Meloni olasz miniszterelnök is támogatta ezt az elméletet (Vohra, 2023).

2. Európai klímavédelem

„A zöld politikák és ideológiák örültségek és haszontalanok, Európa a 'valódi emberek és munkások' ellen van.”

Mivel az éghajlatváltozás tagadhatatlanná vált, az emberek nemcsak annak következményeitől szenvednek, hanem az alkalmazkodási intézkedésektől is, amelyeket logikátlan tehernek tekintenek. A változások nehezek, időt igényelnek, és olyan politikákat, amelyek képesek kezelni a globális gazdasági rendszer összetettségét és hibáit. A félelem és a bizonytalanság sokakat arra készítetett, hogy a fenntarthatóságot nem kívánt kényszerként értelmezzék, és Európát az egyszerű emberek ellenségének tekintsék klímavédelmi elkötelezettsége miatt (Cotugno, 2024).

3. Szexuális irányultság és család

„A zöld politikák és ideológiák örültségek és haszontalanok, Európa a 'valódi emberek és munkások' ellen van.”

Mivel az éghajlatváltozás tagadhatatlanná vált, az emberek nemcsak annak következményeitől szenvednek, hanem az alkalmazkodási intézkedésektől is, amelyeket logikátlan tehernek tekintenek. A változások nehezek, időt igényelnek, és olyan politikákat, amelyek képesek kezelni a globális gazdasági rendszer összetettségét és hibáit. A félelem és a bizonytalanság sokakat arra készítetett, hogy a fenntarthatóságot nem kívánt kényszerként értelmezzék, és Európát az egyszerű emberek ellenségének tekintsék klímavédelmi elkötelezettsége miatt (Cotugno, 2024).

4. Iszlámellenesség

„A muszlimok biztonsági fenyegetést jelentenek. Csak azt akarják, hogy ránk erőltessék a hitüket, megszabaduljanak a keresztény szimbólumainktól, mindannyiunkat muszlimmá tegyenek, és eltöröljék a nők jogait.”

Ez a szlogen az olasz jobboldali pártok egyik kiemelt narratívája az iszlámról. Mindig újra felszínre kerül, amikor az olasz társadalom bizonyos szegmensei (oktatási intézmények, polgármesterek, önkormányzatok, civil szervezetek stb.) lépéseket tesznek a muszlimok szükségleteinek elismerésére és kezelésére (például mecsetekkel vagy vallási ünnepekkel). Nemrégiben akkor került ismét elő, amikor egy iskola úgy döntött, hogy zárva tart a ramadán végén (Il Post, 2024).

5. Romaellenes diszkrimináció

„A romák nem olaszok. Bűnözők és betörők; mindent megadunk nekik, amire szükségük van, miközben a rászoruló olaszokat hátrahagyjuk.”

Az olaszországi romák száma körülbelül 15 000 fő, közülük sokan roma táborokban élnek (Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali – UNAR, 2024), és 10-ből 6 olasz állampolgár (Associazione 21 Luglio, 2023). Az antiziganizmus mindig is jelen volt Olaszországban, és „állandóan és kritikátlanul újratelemződik, nemcsak a közbeszédben és a médiában, hanem a politikai és intézményi retorikában és cselekedetekben is” (Pontranfolfo, 2020). Ez a kihívás nélkül hagyott diszkriminatív diskurzus megnehezíti a roma diszkrimináció kezelését és további elszigetelődésüket az olasz társadalom többi részétől.

6.4 A szlovén példa

A. Európai értékek nemzeti kontextusban

Demokrácia

Szlovénia parlamentáris demokratikus köztársaság arányos választási rendszerrel. Szlovéniában a hatalom a népé. A Szlovén Köztársaság minden felnőtt állampolgárának (18 éves kortól) joga van arra, hogy általános, többpárti és szabad választásokon a nép képviselőire szavazzon. A hatalom megoszlik a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom között. A törvényhozó hatalmat a parlament képviseli, amely a Nemzetgyűlésből és a Nemzeti Tanácsból áll. A végrehajtó hatalom a kormányé, a bírói hatalom pedig elkülönül mind a törvényhozó, mind a végrehajtó hatalomtól (gov.si, 2024).

Polgári részvétel

A civil társadalom a demokrácia alapvető pillére, és Szlovéniában az egyesülési szabadság jogát az alkotmány rögzíti. Azáltal, hogy hozzáférhető és magas színvonalú szolgáltatásokat nyújtanak, a szlovéniai civil társadalmi szervezetek kulcsfontosságú szerepet játszanak a demokratikus értékek megerősítésében és a társadalmi jólét előmozdításában, ezáltal támogatva a szélesebb demokratikus keretrendszert.

„A civil társadalom különböző szerveződési formái közé tartoznak a szakszervezetek, humanitárius szervezetek, kereskedelmi és ipari kamarák, szakmai kamarák, vallási közösségek, ifjúsági szervezetek, sport- és kulturális egyesületek, társadalmi mozgalmak és civil társadalmi kezdeményezések.” (gov.si, 2024).

Szlovéniában három fő formája van a civil szervezeteknek: társaságok, magánintézetek és alapítványok. Az intézeteknek világos alapítói vannak. A társaságok ezzel szemben „rugalmas” tagsággal rendelkeznek. Az alapítványok a legritkább szervezeti formát jelentik, és elsősorban arra szolgálnak, hogy forrásokat gyűjtsenek társadalmi problémák kezelésére.

Az NGO-k két fontos funkciót látnak el – érdekképviseleti szerepük van (felhívják a figyelmet konkrét társadalmi, politikai, környezeti és egyéb kérdésekre), valamint szolgáltatásokat nyújtanak (szociális ügyek, egészségügy, család, ifjúság, kultúra, sport, környezet stb.).

Emberi jogok

Az emberi jogok és alapvető szabadságok központi helyet foglalnak el Szlovénia Alkotmányában. Jogi védelmük tükrözi az ország társadalmi-politikai helyzetét, valamint a demokrácia és a jogállamiság szintjét.

A szlovén alkotmány második fejezete, amely az emberi jogokkal és alapvető szabadságokkal foglalkozik, az egyik legfontosabb, különösen Szlovénia demokratikus és törvényes államként való meghatározásában. Az Alkotmány büntetőjogi, polgári jogi és közigazgatási védelmet ír elő ezekre a jogokra vonatkozóan, és az Alkotmánybíróság kulcsfontosságú szerepet játszik ebben a védelmi rendszerben.

Az emberi jogok védelmének megvalósítása több tényezőtől függ, elsősorban az aktuális hatóságok politikai akaratától. Az állam köteles orvosolni az emberi jogok és alapvető szabadságok megsértésének következményeit.

Az **emberi jogok és alapvető szabadságok közérdekből történő korlátozhatóságának** megítélésekor az Alkotmánybíróság szigorú arányossági tesztet alkalmaz, amely három kérdéssel alapul:

- Szükséges-e a beavatkozás a cél eléréséhez, vagyis a cél nem érhető el ezen konkrét beavatkozás nélkül?
- Alkalmas-e a beavatkozás a cél elérésére?
- A beavatkozás következményei arányosak-e az elérni kívánt cél értékével vagy az abból származó előnyökkel?

Egyenlőség

Szlovéniában az emberi jogok fogalma nemzetközi keretekre épül, különösen az Egyesült Nemzetek Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatára és az Európai Emberi Jogi Chartára.

Szlovénia értékeinek középpontjában az egyenlőség elve áll, amely megkülönböztetendő az egyenlő jogoktól. Az egyenlőség a diszkrimináció vagy különbségtétel bármely formájának hiányára utal, míg az egyenlő jogok a törvény előtti egyenlő bánásmódra vonatkoznak, biztosítva a tisztességet a jogi és polgári folyamatokban.

A Munkaügyi, Családügyi, Szociális Ügyi és Esélyegyenlőségi Minisztérium az Esélyegyenlőségi Osztályán keresztül felelős az egyenlőség előmozdításáért nemzeti szinten. Ez az osztály koordinálja a nemek közötti egyenlőség politikáját (gov.si, 2024). Programokat és intézkedéseket javasol, ajánl, hajt végre és segít elő, amelyek célja a nők és férfiak közötti egyenlőség előmozdítása. Munkájuk közé tartozik az esélyegyenlőségi nemzeti programok kidolgozása, elemzések készítése és jelentések összeállítása, valamint figyelemfelkeltés kampányokon keresztül.

Az egyenlőséggel kapcsolatos fő jogszabály a 2016-os Diszkrimináció Elleni Védelemről szóló törvény (ZVarD)³, amely előírja, hogy „minden személlyel egyenlően kell bánni, különösen a foglalkoztatás, oktatás, munkafeltételek, szociális védelem és szociális juttatások, oktatás, valamint a nyilvánosság számára elérhető javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében” (gov.si, 2024).

Ez a törvény létrehozta az Egyenlőség Elvének Szószólóját is, egy független és autonóm állami szervet, amelynek feladata a diszkrimináció kezelése. Kutatják a diszkriminációt, jelentéseket és ajánlásokat tesznek közzé, felügyelik a diszkriminációellenes előírások betartását, segítenek a diszkriminációval szembesülő egyéneknek, növelik a nyilvánosság tudatosságát, figyelemmel kísérik a nemzeti helyzetet, különleges intézkedéseket javasolnak, részt vesznek bírósági ügyekben, valamint információt cserélnek az EU-val.⁴

Tolerancia, megkülönböztetés-mentesség és gyűlöletbeszéd

Szlovéniában a "gyűlöletbeszéd", mint hivatalos jogi kifejezés, nem létezik. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az e kifejezés által jelölt cselekmények ne lennének büntethetők. A Szlovén Köztársaság Alkotmánya a 63. cikkben minden nemzeti, faji, vallási vagy más egyenlőtlenesség ösztönzését, valamint a nemzeti, faji, vallási vagy más gyűlölet és intolerancia szítását alkotmányellenesnek minősíti.

Továbbá tiltja bármiféle erőszak és háború népszerűsítését. Különböző jogszabályok foglalkoznak ezzel az alkotmányos elvvel, a gyűlöletbeszéd legsúlyosabb formáit pedig a Büntető Törvénykönyv (KZ-1) 297. cikke bünteti, „Nyilvános gyűlöletre, erőszakra vagy intoleranciára való uszítás” címen. **Az elkövetők akár két év börtönbüntetésre is ítéltethetők.**

Jogállamiság és társadalmi igazságosság

Szlovéniát a jogállamiság elvei irányítják, és szociális államként működik. A jogállamiság az Alkotmány és a törvényhozási aktusok elsőbbségén alapul, amelyek az állam jogi keretét alkotják. Ezek a szabályok biztosítják, hogy minden cselekedet – legyen az egyének vagy intézmények részéről – a törvény hatálya alá tartozzon, korlátokat és ellenőrzést biztosítva a hatalom gyakorlására. A független bíróságok felelősek e törvények értelmezéséért és alkalmazásáért konkrét ügyekben.

A jogállamiság garantálja az emberi jogok és szabadságok tiszteletben tartását, biztosítva, hogy a kormányzati hatalom a jogi kereteken belül kerüljön gyakorlásra. Emellett a jogi normák szabályozzák a jogalanyok helyzetét és kapcsolatait, hozzájárulva a jogbiztonsághoz és a társadalom rendezett működéséhez.

Szolidaritás

Az ország szocialista múltjában ezt a szót gyakran visszaélésre használták. Amikor a demokrácia a kilencvenes években fejlődésnek indult, a kifejezést nem modernizálták, valószínűleg azért, mert az emberekben a régi rezsimhez kapcsolódó asszociációkat idézett fel.

A „szolidaritás” szó politikán kívüli értéként és a hozzá kapcsolódó tevékenységek a szlovének körében nagyon nagyra értékelték. Sokan önkéntes tűzoltóként, mentőmunkásként és barlangi mentőként szolgálnak. A 2023-as árvizek ismét megmutatták, hogy az emberek gyorsan egymás segítségére sietnek, különösen, ha bajba jutott honfitársakról van szó.

A Szlovéniai Tűzoltószövetség (2024) adatai szerint 2017 végén 1299 önkéntes tűzoltó-egyesület és 42 önkéntes ipari tűzoltó-egyesület működött, amelyek 120 tűzoltóbrigádba szerveződtek. Ezekben az egyesületekben **162 464 önkéntes tűzoltó** tevékenykedett, vagyis **majdnem minden 13. szlovén tagja volt egy tűzoltó szervezetnek.**

A Szlovéniai Vöröskeresztnek (14 000) és a Szlovéniai Caritasnak (több mint 10 000 önkéntes 457 plébániai szervezetben) szintén jelentős számú önkéntese van a munkájában.

Ma a „szolidaritás” kifejezést gyakran az Európai Unióval kapcsolatban említik, amely nemzetközi dimenziót ad neki.

³ Republic of Slovenia Protection Against Discrimination Act. Link: <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2022/09/Pada.pdf>

⁴ Republic of Slovenia: Advocate of the Principle of Equality. Link: <https://zagovornik.si/en/>

Befogadás

Amikor befogadásról (inklúzióról) beszélünk, elsősorban a különböző sérülékeny csoportok társadalmi befogadására gondolunk: fogyatékossgal élő emberek, migrációs háttérű személyek, romák, fiatalok, gyermekek és idősek.

Különböző programok léteznek, amelyek célja a társadalmi kirekesztés megelőzése és a jobb társadalmi befogadás lehetővé tétele, amelyeket a kormány finanszíroz, és különböző civil szervezetek vagy közintézmények működtetnek.

Az elmúlt években népszerű téma a digitális inklúzió, amely arra vonatkozik, hogy az egyének képesek legyenek hozzáférni a rendelkezésre álló információs és kommunikációs infrastruktúrához, valamint a digitális technológiákhoz és szolgáltatásokhoz. Állami szinten az inklúzióért felelős személy a Digitális Inklúzióért Felelős Szektor (a Digitális Átalakulás Minisztériuma alatt). Ők felelősek a Digitális Inklúzió Előmozdításáról szóló törvény végrehajtásáért és az inklúzió előmozdítását célzó intézkedési terv kidolgozásáért. Fő intézkedésük a digitális kompetenciák képzéséhez való hozzáférés biztosítása, amely magában foglalja a technológiák széles körének magabiztos, kritikus és felelős használatát a tanulás, a munka és a társadalmi részvétel céljából.

B. Az európai értékek érvényesülésének jelenlegi helyzete és státusza Szlovéniában

Demokrácia

A Freedom House (2024) szerint Szlovénia **szabadságpontszáma 96 a 100-ból** (összehasonlításként: a projekt partnerországai közül Németorszáé 93, Olaszorszáé 90, Magyarorszáé 65, és Törökorszáé 33). A 2024-es nemzeti jelentés szerint pontvesztés történt a következő területeken: „védelmi mechanizmusok a hivatalos korrupció ellen” (3 a 4 pontból), „független média” (szintén 3 a 4 pontból), „a lakosság különböző szegmenseinek egyenlő bánásmódja” (szintén 3 a 4 pontból), valamint „esélyegyenlőség és gazdasági kizsákmányolástól való mentesség” (szintén 3 a 4 pontból).

A Global State of Democracy Initiative (Demokrácia Globális Állapota Kezdeményezés) szerint Szlovénia „magas szinten teljesít a képvisélet, a jogok és a részvétel területén, és közepes szintű teljesítményt mutat a jogállamiság területén a Global State of Democracy (GSoD) keretrendszerében. Az ország világszinten a legjobb 25 százalékban teljesít szinte minden tényezőben, kivéve a választási részvételt” (Global State of Democracy Initiative, 2024).

Annak ellenére, hogy Szlovénia különböző indexeken magas pontszámokat kapott, bizonyos területek továbbra is demokratizálatlanok, ami azt jelenti, hogy ezekben a szektorokban jelentős egyensúlyhiány van a különböző politikai csoportok között. Egyes esetekben ez a helyzet még mindig a korábbi szocialista rezsím körülményeihez kapcsolódik.

Egy ilyen példa a média szabadsága. A televízió, a sajtó és részben a rádió területén – amelyek továbbra is a legbefolyásosabb médiumok az országban – kevés új média kezdeményezés tudott sikeresen megjelenni a demokráciára való átmenet után. Hasonlóképpen, az egészségügyi rendszer továbbra is demokratizálatlan, egyetlen állami biztosító intézmény (ZZZS) határozza meg, hogy mit finanszíroznak az egészségügyi alapból, és mit nem. Harmadik ilyen terület a civil szervezetek (NGO-k), ahol számos kulcsszerepet még mindig a korábbi rezsím alatt létrejött szervezetek töltenek be, ami megnehezíti az újak számára a helyük megtalálását.

Polgári részvétel

A polgári részvétel 1980-as évek végi csúcspontja után a részvétel kissé visszaesett az 1990-es években az új demokratikus rezsím alatt. Szlovénia sok éven át az a ország maradt, amelynek a civil szervezeti (NGO) szektora volt a leggyengébb (Cepin, Kozoderc és Kronegger, 2014).

A részvétel alacsony szintje valószínűleg az állandó fejlődésnek és gazdasági előrehaladásnak volt köszönhető. Azonban az elmúlt években a polgárok növekvő elégedetlensége erősítette annak tudatosságát, hogy az aktív társadalmi részvétel mennyire fontos.

Egy jelenség, amelyet ebben az összefüggésben érdemes megemlíteni, a polgári részvétel politikai szereplők általi manipulációja. A tiltakozásokat, amelyeket gyakran „spontánnak” neveznek, gyakran olyan érdekelt felek szervezik, akik szorosan kapcsolódnak politikai pártokhoz.

Emberi jogok

A Freedom House szerint Szlovénia általában tiszteletben tartja a politikai jogokat és a polgári szabadságjogokat. Ugyanakkor továbbra is vannak problémák, de ezek kisebb léptékűek:

- A romák szegénységgel, gyűlöletbeszéddel, társadalmi marginalizációval, a korai és középfokú oktatáshoz, a jogszerű lakhatáshoz és az alapvető közműszolgáltatásokhoz való hozzáférés hiányával szembesülnek.
- A fogyatékossgal élő diákok gyakran nehezen férnek hozzá az oktatási szolgáltatásokhoz.
- Gazdasági kizsákmányolás: előfordultak olyan esetek, amikor külföldi/migráns munkásokat kizsákmányoltak, például a fizetés visszatartásával stb. A hatóságok eljárást indítottak az emberkereskedelemmel gyanúsítottak ellen.
- Az „Eltöröltek”: A volt Jugoszlávia 25.000 állampolgára közül azok, akik nem igényeltek szlovén állampolgárságot a függetlenség után, és akiknek a tartózkodási engedélyét a hatóságok 1992-ben törölték, közülük néhányan még mindig nem kaptak kártérítést.
- LGBT+ diszkrimináció, annak ellenére, hogy jogi védelem van a szexuális irányultság alapján történő diszkrimináció ellen.
- Migránsválság: az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) Szlovéniát „befogadónak” nevezte, de figyelmeztetett, hogy az ország túlterhelt a menekültek és menedékkérők számától. A menekültügyi központok túlszűfoltak lehetnek.

Az emberi jogok oktatása szintén jól megalapozott. A Compass program, amelyet az Európa Tanács fejlesztett ki, jelentős hatással volt az ifjúsági munkára, és formálta az emberi jogok oktatási megközelítéseit.

Equality - Egyenlőség

Az European Institute for Gender Equality (Európai Nemek Közötti Egyenlőség Intézete) (2023) elkészíti az EU és tagállamai számára a Nemek Közötti Egyenlőség Indexet, amely 1-től 100-ig terjedő skálán méri a nemek közötti egyenlőséget. 2023-ban Szlovénia 69,4 pontot kapott, amivel a 12. helyen állt az EU-országok között. Ez az eredmény valamivel az EU 70,2-es átlagpontszáma alatt van. 2010 óta Szlovénia pontszáma 6,7 ponttal javult, elsősorban a hatalom területén elért előrelépéseknek köszönhetően. Az ország általános rangsorolása azonban stabil maradt, mivel más EU-országok szintén előrelépést értek el a nemek közötti egyenlőség terén.

A projekt partnerországaihoz viszonyítva Németország pontszáma 70,8, Olaszorszáké 68,2, Magyarorszáké 57,3. Törökországról nem áll rendelkezésre adat.

Tolerancia, megkülönböztetés-mentesség és gyűlöletbeszéd

A szlovén bíróságok elkezdtek felfüggesztett börtönbüntetéseket kiszabni internet- és közösségimédia-felhasználókra gyűlölet és intolerancia terjesztéséért (Cerar, 2021).

1. Eljárások gyűlöletbeszéd miatt

Az Államügyészség gyakorlatának elemzése a Büntető Törvénykönyv (KZ-1) 297. cikke alapján elkövetett bűncselekmények elkövetőinek üldözésében 2010 óta azt mutatja, hogy 2022 végéig a bíróságok 491, az ügyészség által kezelt gyűlöletbeszéd-ügyet tárgyaltak. Ezek közül mindössze 34 végződött elítéléssel, **ami évente kevesebb mint három ítéletet jelent átlagosan.**

369 ügyben, ami az összes ügy 75%-a, az ügyészség elutasította a vádemelést, arra a következtetésre jutva, hogy a vádemelés feltételei nem teljesültek. Ennek eredményeként mindössze 122 ügyet (az összes vádemelés 25%-át) vittek bíróság elé. Ezek közül 5 felmentés és 34 elítélés történt (Zavod PIP, 2024).

2016-ban az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága aggodalmát fejezte ki a Szlovéniában online növekvő gyűlöletbeszéd miatt. 2019-re a Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) megállapította, hogy a gyűlöletbeszéd eseteit Szlovéniában ritkán üldözik.

2. Az alacsony számú elítélés okai

A Zavod PIP (2024) szerint a Büntető Törvénykönyv 2012-es módosítása bevezetett egy feltételt a gyűlöletbeszéd üldözéséhez: **annak közrendet kell fenyegetnie vagy megzavarnia**. Ez azt jelenti, hogy a gyűlöletbeszéd nem büntethető, hacsak nem zavarja meg a rendet. 2012 előtt a vádemelés kritériumai szigorúbbak voltak.

A Legfelsőbb Bíróság 2019-ben úgy határozott, hogy ha a gyűlöletbeszéd fenyegetéseket vagy sértéseket tartalmaz, akkor ahhoz, hogy bűncselekménynek minősüljön, nem szükséges a közrendet megzavarnia. Ez hatással lehet a jövőbeli vádemelésekre. Ennek ellenére 2019 és 2022 között mindössze 9 elítélés született gyűlöletbeszéd miatt, és sok ügyet elutasítottak elégtelen indokok miatt.

Az ítéletek számának csökkenése összefügg a közrendre vonatkozó kiegészített feltétellel. Az EU iránymutatásai alapján Szlovénia nem köteles ilyen feltételt előírni, mivel a tagállamok maguk dönthetik el, hogyan kezelik a gyűlöletbeszédet. Szlovénia tehát úgy döntött, hogy kizárólag a közrendet megzavaró gyűlöletbeszédet bünteti.

Gyűlöletbeszéd bejelentése Szlovéniában

2022 március 1-je óta a Spletno oko platform kizárólag a gyermekek szexuális bántalmazása elleni küzdelemre összpontosít, és már nem fogad bejelentéseket gyűlöletbeszédéről vagy internetes zaklatásról. A feltételezett jogellenes gyűlöletbeszédet mostantól anonim módon lehet bejelenteni a rendőrségnek, akár online, akár személyesen a legközelebbi rendőrkapitányságon.

Ezen felül a szlovén katolikusokat célzó keresztényellenes esetek és vandalizmus is bejelenthető ezen a platformon keresztül: [Bejelentő Pont a keresztényellenesség és a szlovén katolikusok elleni vandalizmus esetére](#).

Jogállamiság és társadalmi igazságosság

A World Justice Project (2024) szerint Szlovénia a 27. helyen áll a 142 országot vizsgáló Jogállamisági Indexben, összesített pontszáma 0,69, amely meghaladja a globális átlagot (0,55), ugyanakkor elmarad a regionális átlagtól (0,74).

Az Európai Bizottság ötödik éves Jogállamisági Jelentése (2024) azt is kimutatja, hogy Szlovénia szinte minden területen előrelépést ért el: az igazságszolgáltatási rendszerben, a korrupcióellenes keretrendszerben, a média pluralizmusában és szabadságában, valamint az egyéb intézményi kérdésekben, amelyek az ellensúlyok és fékek rendszeréhez kapcsolódnak.

Ugyanakkor a Bizottság megjegyzi **a bírósági ügyhátralékok és a perek időtartamának enyhe növekedését a pénzmosás és korrupciós ügyekben**. A médiafelügyeleti hatóság hatáskörének bővítésével kapcsolatban továbbra is fennállnak bizonyos kihívások az elérhető erőforrások, valamint a politikai befolyás kockázata tekintetében.

Szolidaritás és befogadás

A szolidaritás napjaink politikai légkörében nagyon divatos kifejezés, de a polgárokra gyakorolt valódi hatása továbbra is kérdéses.

A **Szolidaritásalapú Jövő Minisztériuma**⁵, amelyet 2023-ban hoztak létre, felelős a hosszú távú ellátásért (korábban az Egészségügyi Minisztérium hatáskörébe tartozott), a lakáspolitikáért (korábban a Környezetvédelmi és Területrendezési Minisztériumhoz tartozott), valamint a gazdasági demokráciáért (korábban a Gazdaságfejlesztési és Technológiai Minisztériumhoz tartozott). 2025 áprilisáig azonban a minisztérium még egyetlen kitzűzött célját sem érte el.

2023-ban a Szlovén Köztársaság Nemzetgyűlése elfogadta a 2023. augusztusi árvizek és földcsuszamlások következményeinek felszámolására vonatkozó beavatkozási intézkedésekről szóló törvényt (ZIUOPZP), amely többek között előírja **a kötelező szolidaritási hozzájárulás bevezetését 2023-ra és 2024-re**, valamint lehetővé teszi a **Szolidaritási Munkaszombatok** megszervezését.

A szolidaritási hozzájárulás vonatkozik a magánszemélyekre (akiknek jövedelme nem haladja meg az átlagbér 35%-át), valamint a jogi személyekre (vállalkozási bevétel és bruttó jövedelem). Lényegében egy újabb adóról van szó, amelyet az év végén kell megfizetni.

⁵ Link: <https://www.gov.si/en/state-authorities/ministries/ministry-of-solidarity-based-future/about-the-ministry/>

A munkáltatók 2023-ban és 2024-ben is szervezhetnek egy-egy **Szolidaritási Munkaszombatot**. A munkavállaló hozzájárulása a Szolidaritási Munkaszombaton keresett nettó bérének összege, a munkáltató hozzájárulása pedig megegyezik a munkavállaló hozzájárulásával (Mercina, 2023).

A vállalati szektor kritikus választ adott a kötelező hozzájárulásra, azzal érvelve, hogy ez aránytalan terhet ró a már így is túlterhelt vállalkozásokra (Szlovén Hírügynökség [STA], 2024).

A Szlovéniában zajló jelenlegi közbeszédet tekintve nincsenek egységes szlogenek vagy jelmondatok, azonban bizonyos témák és motívumok gyakran ismétlődnek a beszélgetésekben. A gyűlöletbeszédet vizsgáló tanulmányok Szlovéniában általában nem a konkrét példák összegyűjtésére összpontosítanak, és mióta a **Spletno oko** (Internet Eye) projekt megszűnt, nem áll rendelkezésre friss információ a gyűlöletbeszédéről szóló bejelentésekről vagy azok tartalmáról.

Releváns popularista szlogenek Szlovéniában

E szlogenek kiválasztása Šegula (2020) mesterképzéses szakdolgozatán alapul, amely az online platformokon megjelenő gyűlölködő megjegyzések nyelvezetét és tartalmát vizsgálta, és hasznos összefoglalót nyújtott a főbb témákról. Az alábbiakban néhány példa olvasható:

1. ***“Brezposelni posamezniki družbe ne delajo ničesar koristnega. Mnogi ljudje delajo, da preživijo, brezposelnim pa to ni potrebno.”***

„A munkanélküli egyének semmi hasznosat nem tesznek a társadalomért. Sokan azért dolgoznak, hogy megéljenek, a munkanélkülieknek azonban erre nincs szükségük.”

2. ***“Islam širi sovraštvo. Muslimani so teroristi in so zaslužni za povečanje kriminalitete. Pripadniki islama nam dajejo občutek strahu in negotovosti.”***

„Az iszlám gyűlöletet terjeszt. A muszlimok terroristák, és felelősek a bűnözés növekedéséért. Az iszlám követői félelmet és bizonytalanságot keltenek bennünk.”

3. ***“Treba je ukrepati proti priseljencem. Priseljenci predstavljajo nevarnost za domače prebivalstvo.”***

„Intézkedni kell a bevándorlók ellen. A bevándorlók veszélyt jelentenek az őshonos lakosságra.”

4. ***“Predstavniki LGBTQ+ nimajo pravice postavljati zahteve za svoje pravice. LGBTQ+ izrabljajo javne finance za svoje namene.”***

„Az LGBTQ+ közösség tagjainak nincs joguk követeléseket támasztani a jogaikért. Az LGBTQ+ közösség saját céljaira használja fel a közpénzeket.”

Fontos megjegyezni, hogy a fenti állítások semleges és formális nyelvezetre lettek átalakítva, miközben az állítások lényegi üzenete és tartalma változatlan maradt. Eredeti formájukban ezek a kijelentések gyakran tartalmaztak sértő kifejezéseket, szitokszavakat, valamint különféle szlenget és regionális nyelvjárási fordulatokat. Azáltal, hogy ezeket „lefordítottuk” semlegesebb kifejezésekre, arra törekedtünk, hogy megőrizzük a lényegi jelentést anélkül, hogy a vulgáris kifejezéseket és köznyelvi fordulatokat használnánk, amelyek jellemzően eredetileg megjelentek. Ez a megközelítés segít abban, hogy a figyelem az állítások tartalmára összpontosuljon, ne pedig azokra a hangnemi vagy stílusjegyekre, amelyekben eredetileg megfogalmazták őket.

Az eddig említettekén kívül a gyűlöletbeszéd más társadalmi csoportokat is érint, különböző hátterekből, például a romákat, a civil szervezetek tagjait, a katolikus egyház tagjait, a fiatalokat, az időseket és másokat is.

Az ilyen jelenségek gyakorisága gyakran attól függ, hogy éppen melyik politikai irányzat (baloldal vagy jobboldal) van hatalmon, illetve milyen körülmények uralkodnak. Például 2024 őszén a romák kérdése különösen előtérbe került, mivel az ország egyik régiójában jelentősen megnőtt a romák által elkövetett bűncselekmények száma, amit a sikertelen integrációs törekvéseknek tulajdonítanak. A gyűlöletbeszéd legnagyobb része online bejegyzésekben jelenik meg, ami tükrözi a közbeszédben széles körben jelen lévő sztereotípiákat. A szlovén nyelvben gyakran használnak lekicsinylő és pejoratív kifejezéseket, különösen a kisebbségek képviselőire, illetve olyan politikai opciókra/világképekre, amelyek eltérnek a beszélőétől. Néhány konkrét kifejezés ezekre a csoportokra vagy egyénekre a következő:

Janšist (a „fasiszta, rasszista” szavakkal hozható kapcsolatba): a Szlovén Demokrata Párt tagja vagy szavazója (ez egy szlovén politikai párt, amelyet általában a jobbközép és konzervatív ideológiákkal társítanak).

Komunajzer (a kommunista szóból ered): a baloldali pártok tagja vagy szavazója.

Katoliban (a katolikus és a Taliban szavak összevonásából): pejoratív kifejezés katolikusra.

Peder: pejoratív kifejezés homoszexuális férfira, gyakran sértésként vagy megalázásra használják.

Cigani vagy cigoti: pejoratív kifejezés a romákra, gyakran negatív sztereotípiákkal társítva.

Rdečkar: pejoratív kifejezés valakire, aki baloldali ideológiákhoz kötődik, gyakran kommunista szimpátiákat sugallva.

Čefurji vagy čefurčki: pejoratív kifejezés az egykori Jugoszlávia területéről származó emberekre, különösen Bosznia-Hercegovinából, Koszovóból és Szerbiából érkezőkre.

6.5 A török példa

A. Európai értékek nemzeti kontextusban

A Török Köztársaság Alkotmánya az állam alapelveit a következőképpen határozza meg: „... demokratikus, világi és szociális jogállam, amely tiszteletben tartja az emberi jogokat, hű Atatürk nacionalizmusához, a társadalmi béke, a nemzeti szolidaritás és az igazságosság szellemében.” Továbbá Törökország azon első országok egyike volt, amelyek elfogadták az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amelyet 1949. május 27-én hirdettek ki a **Hivatalos Közlönyben**.

A jog előtti egyenlőséget az Alkotmány 10. cikke, az *Egyenlőség a törvény előtt* című rész garantálja, amely kimondja: „Mindenki egyenlő a törvény előtt, bármiféle megkülönböztetés nélkül nyelv, faj, szín, nem, politikai vélemény, filozófiai meggyőződés, vallás, felekezet vagy más hasonló ok alapján.” Emellett a 14. cikk, a *Vallás- és lelkiismereti szabadság* címmel, védi az egyének hitéhez és vallásgyakorlásához való jogát (Török Nagy Nemzetgyűlés [TBMM], 2024).

Az 1993-as koppenhágai csúcstalálkozón az Európai Unió meghatározta a tagjelölt országokra – így Törökországra is – vonatkozó *koppenhágai kritériumokat*. Ezek megkövetelték a demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogok tiszteletben tartását és a kisebbségek védelmét. Törökországot 1999-ben nyilvánították hivatalos tagjelöltté, majd ezt követően számos jogalkotási reformot kezdeményezett a koppenhágai kritériumoknak és az uniós joganyag (acquis communautaire) előírásainak való megfelelés érdekében (Arsava, 2019).

2001 és 2004 között az EU-tagság elérése érdekében Törökország jelentős alkotmányos reformokat hajtott végre, kezdve a 2001-ben elfogadott 34 alkotmánycikk módosításával – amelyek közül 27 az emberi és kisebbségi jogokra vonatkozott (Örtelek, 2014). A változtatások közé tartozott a gondolatszabadság körének kiterjesztése (5. cikk), az alapvető jogok és szabadságok bővítése (13. cikk), e jogokkal való visszaélés megakadályozása (14. cikk), a török nyelvtől eltérő nyelvek használatának engedélyezése a gondolatok kifejezésében (26. cikk), valamint az ezeken a nyelveken történő műsorszórás engedélyezése (28. cikk) (Oran, 2001).

Törökország emellett több hazai törvényt is felülvizsgált annak érdekében, hogy jobban igazodjon az uniós normákhoz, és kilenc *EU-harmonizációs csomagot* fogadott el 2001 és 2004 között (Török Külügyminisztérium, 2024). Az EU-csatlakozási tárgyalások hivatalosan a 2005-ös luxembourgi csúcstalálkozón kezdődtek. Ugyanakkor 2006 és 2016 között a demokratikus reformok üteme lelassult. Az EU bírálta Törökországot a demokrácia visszaszorulása miatt, különösen a 2016-os puccskísérletet követően kihirdetett rendkívüli állapot és a rendkívüli rendeletek kiadása, valamint a 2017-es alkotmányos népszavazás során bevezetett elnöki kormányzati rendszer miatt (Gazdaságfejlesztési Alapítvány [ÍKV], 2024).

2021-ben a Török Igazságügyi Minisztérium elindította az *Emberi Jogi Akciótervet*, amelynek célja az uniós joghoz való további harmonizáció volt. A terv prioritásként kezelte az emberi jogok védelmének megerősítését, a véleménynyilvánítás, az egyesülés és a vallás szabadságának előmozdítását, valamint az emberi jogokkal kapcsolatos társadalmi és közigazgatási tudatosság növelését.

A terv hangsúlyozta a jog előtti egyenlőséget, mindenfajta megkülönböztetés nélkül – nyelv, faj, szín, nem, politikai vélemény, filozófiai meggyőződés, vallás, felekezet vagy más hasonló alap alapján. Ugyancsak kiemelte, hogy a közszolgáltatások pártatlan, tisztességes és egyenlő módon történő biztosítása az államigazgatás egyik alappillére. A dokumentum kijelentette, hogy az olyan értékek, mint a sokszínűségeen alapuló társadalmi konszenzus, mások jogainak tiszteletben tartása és a jogegyenlőség, nem csupán egyetemes demokratikus értékek, hanem a demokrácia fenntartásának elengedhetetlen feltételei.

Az Emberi Jogi Akcióterv folyamatos végrehajtása ellenére az Európai Unió törökországi delegációjának 2023-as *Törökország-jelentése* további visszalépéseket állapított meg az emberi jogok és az alapvető szabadságok területén. A jelentés felszólította Törökországot, hogy jogszabályait és végrehajtási gyakorlatát hozza összhangba az Emberi Jogok Európai Egyezményével, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatával (Európai Unió Törökországi Delegációja, 2023).

A jelentés arra a következtetésre jutott, hogy Törökország eltávolodott azoktól az emberi jogoktól és szabadságoktól, amelyek mellett az Európa Tanács tagjaként elköteleződött. A dokumentum kiemelte a fokozódó korlátozásokat az újságírókkal, írókkal, ügyvédekkel, akadémikusokkal, emberi jogi aktivistákkal és más kritikus hangokkal szemben, amelyek jelentősen beszűkítették a szólásszabadságot (Európai Unió Törökországi Delegációja, 2023).

A Demokrácia Index 2022 szerint Törökország az egyetlen „hibrid rezsim” a régiójában – olyan besorolás, amely azt jelzi, hogy a demokrácia jelentősen korlátozott. A 2012-es 5,76-os csúcsponttól Törökország pontszáma 2022-re 4,35-re esett vissza. Ez a hanyatlás a prezidenciális rendszer fokozódó tekintélyelvűségét tükrözi (Economist Intelligence, 2023).

A kisebbségi jogok kérdése Törökországban régóta vitatott. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) meghatározása szerint a kisebbségi státuszhoz szükséges, hogy egy csoport létszámát tekintve kicsi legyen, ne legyen domináns, rendelkezzen az adott ország állampolgárságával, valamint erős kisebbségi identitással bírjon (Taşdemir & Saraçlı, 2007). Azonban az 1923. július 4-én aláírt *lausanne-i békeszerződés* kizárólag a nem muszlim közösségeket (görögöket, örményeket és zsidókat) ismerte el kisebbségként Törökországban. Valamennyi kisebbséget török állampolgárnak tekintettek, és a szerződés garantálta a vallás, nyelv vagy faj alapján történő megkülönböztetés tilalmát (Török Történelmi Intézet, 2024).

A 20. század eleje óta Törökország a *törökösítés* politikáját folytatja, amely egy olyan kulturális asszimilációs stratégia, amely nem ismeri el az egyének etnikai, nemzeti vagy vallási önazonosságához való jogát. A jelenlegi elnöki rendszer alatt a vallási és etnikai kisebbségekkel szembeni diszkrimináció fennmaradt, és sok esetben még fokozódott is. A kurdok, örmények, görögök, asszírok és zsidók üldöztetést és marginalizációt szenvedtek el, gyakran bűnbakként megjelenve a politikai retorikában (Turkish Democracy Project, 2024).

Noha Törökország történelmileg menedéket nyújtott zsidó tudósoknak, művészeknek és családoknak, akik a náci rezsim elől menekültek a második világháború idején, a mai geopolitikai feszültségek – különösen Izrael katonai akciói a palesztinok ellen – hozzájárultak az antiszemitizmus erősödéséhez. Az Izrael és Palesztina közötti konfliktus 2023. október 7-i kitörését követően az antiszemita hangulat állítólag elérte eddigi legmagasabb szintjét Törökországban, amit a közvélemény széles körű felháborodása táplált Izrael aránytalan erőalkalmazása és a civilek elleni állítólagos bűncselekményei miatt (Anadolu Ajansı, 2024).

A Köztársaság megalapításával Atatürk reformjai biztosították a nők számára a választójogot és a választhatóság jogát: 1930-ban az önkormányzati választásokon, 1934-ben pedig az általános választásokon – jóval más nemzetek előtt. Bár a törvény szerint a férfiak és nők egyenlők, a török nők továbbra is rendszerszintű diszkriminációval és számos társadalmi kihívással szembesülnek. A fő problémák közé tartozik a családon belüli erőszak és zaklatás, a kulturális és társadalmi nyomás, a korlátozott hozzáférés az oktatáshoz és a foglalkoztatáshoz, a munkahelyi zaklatás és a jövedelmi egyenlőtlenség (Kadir Has Egyetem, 2022).

A nők elleni erőszak továbbra is súlyos aggodalomra ad okot. A *Megállítjuk a nőgyilkosságokat Platform* (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu) adatai szerint 2008 és 2023 között 4 099 nőt öltek meg férfiak Törökországban. A 2023/24-es *Globális Nők, Béke és Biztonság Index* (WPS Index) Törökországot a 177 országból a 99. helyre sorolta. Törökország továbbra is régiójában a

legalacsonyabb helyen áll a nők oktatáshoz és szociális biztonsághoz való hozzáférése tekintetében (SES, 2023).

A munkaerőpiaci részvétel és a vezető pozíciókban való képviselet szintén rávilágít a nemek közötti egyenlőtlenségre. A TÜİK *Nők a statisztikában 2022-es jelentése* szerint a nőknek mindössze 20,9%-a fejezte be a felsőfokú oktatást, 32,8%-uk vesz részt a munkaerőpiacon, a parlamenti képviselők 17,3%-át nők alkotják, és csupán 20,7% tölti be a felső- vagy középszintű vezetői pozíciókat (TÜİK, 2022).

Az EU 2023-as Törökországról szóló jelentése bírálta a nők foglalkoztatását akadályozó strukturális tényezőket, a női jogok rossz helyzetét, valamint Törökország 2021 márciusában történt kilépését az Isztambuli Egyezményből. A jelentés aggodalmát fejezte ki a nemi alapú erőszak, a diszkrimináció és a gyűlöletbeszéd miatt, kiemelve, hogy a kormány a kilépést azzal indokolta, hogy az Egyezmény aláássa a vallásos konzervatív értékeket, és előmozdítja az LGBTQ+ jogokat (Európai Unió Törökországi Delegációja, 2023).

B. Az európai értékek érvényesülésének jelenlegi helyzete és állapota Törökországban

A Török Köztársaság Alkotmánya (TBMM, 1982) olyan alapvető értékeket véd, mint a demokrácia, az emberi jogok, az egyenlőség és a jogállamiság. Különböző garanciákat biztosít e jogok védelmére, különösen az emberi jogok és az alapvető szabadságok biztosítását.

Ugyanakkor a 2013-as Gezi park tüntetésekkel kezdődő és Törökország-szerte szélesebb társadalmi reakcióvá terebélyesedő alapjog-korlátozások, a 2016-os katonai puccskísérletet követően kihirdetett rendkívüli állapot és az ehhez kapcsolódó jogi intézkedések, valamint a 2017-ben bevezetett prezidenciális kormányzati rendszer kapcsán felmerülő hatalommegosztási problémák egyre nagyobb aggodalmat váltottak ki a jogok és szabadságok védelmével kapcsolatban. Ennek következtében Törökországot jelentős kritika érte az Európai Unió részéről (Európai Parlament, 2023).

Törökországban a kormányok civil és társadalompolitikai megközelítései, valamint az alapvető jogokhoz és szabadságokhoz való viszonyuk gyakran a hatalmon lévők szellemi irányultságától és politikai prioritásaitól függenek. A 2000-es évek elején, az EU-csatlakozás és harmonizáció keretein belül, Törökország jelentős előrelépést tett, és alkotmányos reformokat hajtott végre az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság területén (Oran, 2005).

Azonban az utóbbi években elfogadott centralizált és biztonságközpontú politikák meggyengítették e jogok védelmét. Az Amnesty International *Az emberi jogok helyzete a világban* című 2024-es jelentése hangsúlyozza, hogy olyan jogok, mint a sajtószabadság, a véleménynyilvánítás szabadsága, a gyülekezési szabadság és a kormány bírálatának lehetősége, elnyomással kerülnek korlátozásra Törökországban.

A török oktatási rendszer négy év általános iskolából, négy év középiskolából és négy év gimnáziumból áll. Az egyes szintek tantervének megtervezését és előkészítését a Nemzeti Oktatási Minisztériumhoz tartozó Oktatási és Képzési Tanács végzi. Az olyan értékeket, mint a demokrácia, az emberi jogok és a tolerancia, az általános iskola negyedik osztályában vezetik be egy heti kétórás tantárgy keretében, amelynek címe: „Emberi jogok, állampolgárság és demokrácia”.

Ez a kurzus hat egységből áll: (1) Embernek lenni, (2) Jogok, szabadság és felelősség, (3) Igazságosság és egyenlőség, (4) Kibékülés, (5) Szabályok, (6) Együttélés. A tantárgyat eredetileg 2013-ban vezették be „Demokrácia és emberi jogok” néven, majd 2018 óta jelenlegi címén oktatják. A kurzus célja nem csupán a fogalmi ismeretek átadása, hanem az emberi jogokhoz, állampolgársághoz és demokráciához kapcsolódó alapértékek közvetítése is. Egy másik fontos cél, hogy a diákok ezzel a tudással felvértezve életmódjuk és társadalmi kultúrájuk részévé tegyék ezeket az értékeket (MEB, 2018).

Az Oktatási és Képzési Tanács által 2018-ban kidolgozott tanterv összhangban áll azokkal az értékekkel, amelyek célja az egyén, a társadalom és az állam közötti kapcsolatok erősítése és szabályozása. A tanterv célja olyan diákok nevelése, akik tiszteletben tartják az emberi jogokat és szabadságokat, teljesítik felelősségüket önmagukkal, másokkal, a társadalommal és az állammal

szemben, igazságosan és méltányosan cselekednek, a problémákat békés egyeztetéssel és erőszakmentesen oldják meg, valamint magukévá teszik az együttélés kultúráját.

Az olyan alapvető dokumentumokat, mint az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és az Emberi Jogok Európai Egyezménye, a tanulók megismerik a tantárgy keretében. A kurzus emellett olyan nemzeti, spirituális és egyetemes értékeket is tartalmaz, mint a nyitottság, igazságosság, barátság, egyenlőség, megosztás, szeretet, családi egység, empátia, bizalom, türelem, felelősség, tisztelet és szabadság.

Ezen túlmenően az általános iskolai szinten (1–8. évfolyam) oktatott török nyelv, történelem és társadalomismeret tantárgyak, valamint a középiskolai szinten (9–12. évfolyam) oktatott filozófia és logika tantárgyak is tartalmazznak olyan tevékenységeket, például vitákat, amelyek célja az egyetemes – köztük az európai – értékek átadása. Azonban ezen tevékenységek köre korlátozott, és gyakran az egyes tanárok kezdeményezésére és képességeire van bízva.

Például a Nemzeti Oktatási Minisztérium 2019-es Alapfokú oktatási szintű török nyelv tanterve szerint minden évfolyamon három kötelező és nyolc választható témakört kell oktatni. A „Jogok és szabadságok” című témakörön belül a diákok olyan fogalmakról tanulnak, mint az egyéni jogok, első generációs jogok, gyermekjogok, demokrácia, vallás- és lelkiismereti szabadság, gondolatszabadság, oktatáshoz való jog, fogyatékos személyek jogai, egyenlőség, kommunikációs szabadság, a jogaink védelme, betegek jogai, állatvédelem, véleménynyilvánítás szabadsága, második generációs jogok, hithez való jog, emberi jogok, a személyi sérthetlenség, együttérzés, magánélet védelme, mozgásszabadság, nemi igazságosság, nemek közötti egyenlőség és az élethez való jog.

A civil társadalmi szervezetek (CSO-k) és más civil kezdeményezések jelentős szerepet játszanak olyan értékek védelmében, mint a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság Törökországban. Azonban az NGO-k működési tere az elmúlt években jelentősen beszűkült. Sok szervezet kormányzati nyomás miatt nehézségekbe ütközött tevékenysége folytatásában, egyeseket pedig bezárásra kényszerítettek. Ennek ellenére az emberi jogi aktivisták, a nők jogaiért küzdő szervezetek, az LGBT+ közösség szervezetei és más civil társadalmi szereplők továbbra is aktívan harcolnak e jogok védelméért (Human Rights Association, 2023).

A kihívások ellenére az európai értékeket Törökországban továbbra is védelmezik az állampolgárok, az intézmények, valamint különböző civil kezdeményezések és együttműködések. A civil társadalom ellenálló képessége, az akadémiai és értelmiségi közösségek erőfeszítései, valamint a nemzetközi nyomásgyakorló mechanizmusok kulcsfontosságúak a demokrácia és az emberi jogok védelmében és előmozdításában az országban.

Jó példája ennek az „Európai értékek az iskolában” projekt, amelyet az Erasmus+ Egész életen át tartó tanulás Jean Monnet Programja támogatott, és amelyet a Tanári Akadémia Alapítvány (ÖRAV) valósított meg. Az alapítványt 2008-ban hozták létre azzal a céllal, hogy támogassa a tanárok szakmai és személyes fejlődését, és ezzel biztosítsa a gyermekek minőségi oktatáshoz való jogát. A projekt platformot biztosított a tanárok számára, hogy eszmecserét folytassanak arról, miként lehet az alapvető jogokat és szabadságokat, az emberi jogokat, a nemek közötti egyenlőséget, a pluralista demokráciát, a környezeti felelősséget és a toleranciát integrálni az oktatási rendszerbe. Hangsúlyozta az oktatók személyes magatartásának és az intézményi gyakorlatoknak a fontosságát, valamint feltárta az alapvető jogok és szabadságok tanításának módszereit az osztályteremben (ÖRAV, 2024).

Releváns populista szlogenek Törökországban

1. *“Tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet.”*

„Egy nemzet, egy zászló, egy haza, egy állam.”

Ez a szlogen a törökországi nacionalista mozgalomhoz kötődik, és gyakran használják politikusok és kormányzati támogatók. Egy egységes török nemzeti identitást hirdet, és gyakran arra használják, hogy igazolják azokat a politikákat, amelyek korlátozzák az etnikai kisebbségi csoportok jogait. A kifejezés hangsúlyozza az egységet és az oszthatatlan nemzeti integritást, ugyanakkor a nemzeti egység nevében az ellenvélemények elnyomására is hivatkozva alkalmazzák.

2. *“Çingene'den çoban olmaz, Yahudi'den pehlivan.”*

„A cigányból nem lesz pásztor; a zsidóból nem lesz birkózó.”

Ez egy rasszista török közmondás, amely megalázó módon utal a roma emberekre és a zsidókra, mélyen gyökerező sztereotípiákat tükrözve. A romákat megbízhatatlannak és alkalmatlannak állítja be olyan felelősségteljes munkára, mint a pásztorkodás, míg a zsidókat úgy sztereotipizálja, mintha hiányozna belőlük a fizikai erő ahhoz, hogy bátorságot igénylő foglalkozásokat, például a birkózást űzzék. Ez a mondás erősíti a negatív etnikai sztereotípiákat és a társadalmi kirekesztést.

3. *“Elinin hamuruyla erkek işine karışma.”*

„Ne avatkozz a férfiak dolgába, amíg a kezed lisztes.”

Ez egy szexista közmondás, amely a patriarchális szemléletet tükrözi, mivel a nőket háztartási szerepekre – például a kenyérsütésre – korlátozza, és kizárja őket a nyilvános vagy szakmai szférából. Arra ösztönöz, hogy a nők ne vegyenek részt olyan ügyekben, amelyeket a férfiak körébe tartozónak tekintenek, ezáltal megerősítve a hagyományos nemi szerepek megosztását.

4. *“Burası Türkiye!”*

„Ez itt Törökország!”

Ez egy névtelen, széles körben ismert kifejezés a török társadalomban. Olyan kettős jelentésű mondásról van szó, amelynek értelme a kontextustól és a beszélőtől függően változik. Például a szekuláris beállítottságú személyek ezzel a mondattal hangsúlyozhatják Törökország világi, demokratikus köztársasági identitását, míg a vallásos konzervatívok ugyanezt a kifejezést a hagyományos és vallási értékek hangsúlyozására használhatják. Mindkét esetben gyakran arra szolgál, hogy kirekessze vagy marginalizálja azokat, akiket eltérőnek, a domináns társadalmi normáktól különbözőnek tekintenek.

5. *“İstanbul Sözleşmesi yaşatır.”*

„Az Isztambuli Egyezmény éltet.”

Ez egy civil társadalmi csoportok által használt szlogen, amely a nők elleni erőszak elleni fellépést támogatja. A szlogen Törökország 2021-es kilépése után jelent meg az Isztambuli Egyezményből, amely az Európa Tanács egyik szerződése, célja a nők elleni erőszak megelőzése és leküzdése volt. A szlogen azt a meggyőződést fejezi ki, hogy az Egyezmény elengedhetetlen a nők jogainak és életének védelméhez, és hogy annak elhagyása a női jogok súlyos visszalépését jelenti.

7. Hiányosságok és korlátok

A 7. fejezet a kulcsfontosságú európai értékek előmozdításának hiányosságait és korlátait vizsgálja az oktatási kezdeményezések és programok keretében, amelyek a fiatalokat, ifjúsági trénereket, oktatókat és tanárokat célozzák a nemzeti kontextuson belül. Azáltal, hogy azonosítja ezeket a kihívásokat és akadályokat, a fejezet célja ajánlások megfogalmazása a végső jelentésben, valamint a Stand up For Europe program fejlesztésének elősegítése. Az elemzés számos akadályt tár fel az európai értékek hatékony közvetítésében a fiatalok és a velük dolgozó oktatók számára. Ezek a kihívások a következők: a kulturális és társadalmi normák ütközése, amelyek aláássák az emberi jogok oktatását, a gyakorlati útmutatás hiánya a tanárok számára az értéknevelés megvalósításához, a rövid időtartamú ifjúsági tréneri workshopok, amelyek nem biztosítanak folyamatos támogatást, valamint az akadémikusok nehézségei abban, hogy elméleti tudásukat gyakorlati környezetbe ültessék át. A fejezet hangsúlyozza, hogy további kutatásra és feltárára van szükség bizonyos területeken, annak érdekében, hogy áthidalják a meglévő oktatási kezdeményezések és képzési programok hiányosságait. Emellett értékes meglátásokat és ajánlásokat kínál az értéknevelés hatékonyságának növelésére a nemzeti kontextuson belül.

7.1 Hiányosságok és korlátok a német kutatásban

A politikai nevelés és annak didaktikája a második világháború óta Németországban az oktatási munka szerves részét képezi, mind az iskolákban, mind az iskolán kívüli és a felnőttképzésben. Számos egyetemi tanszék, intézet, hálózat és iskolán kívüli oktatási szervezet foglalkozik kizárólag ezzel a területtel. A társadalmi/polgári nevelés minden iskola és államilag támogatott felnőttképzési központ tantervének kötelező része. A bőség és a sokféleség miatt nehéz meghatározni, hogy léteznek-e Hufer érvelési tréningjéhez hasonló képzési programok, illetve hogy ezeket hogyan alkalmazzák. Nem zárható ki, hogy léteznek hatékonyabb megközelítések is. Ezért ennek az egyetlen képzési modellnek a középpontba helyezése és a projekt alapjául vétele önkényesnek vagy indokolatlannak tűnhet. Ugyanakkor Hufer tréningje széles körben elterjedt, és immár 25 éve működik.

Problémát jelent továbbá annak meghatározása is, hogy az ilyen tevékenységeknek van-e hosszú távú politikai hatása. Az e területen végzett hatásvizsgálatok nem tudnak megbízható módszereket vagy eredményeket biztosítani. Emellett szükséges megvizsgálni az ilyen képzések mögött álló világnézetet és politikai állásfoglalást. Németországban a jobboldali populista párt képviselői erőteljesen bírálják a demokratikus politikai nevelés munkáját, mivel azt a „bal-liberális spektrum” részének tekintik. Az AfD párt a saját jobboldali populista oktatási céljait a politikai nevelési munkán (például az Erasmus Alapítványon) keresztül valósítja meg, olyan témákban, mint a hagyomány, nemzeti identitás, migráció stb. (Schillo, 2019).

Ezzel szemben rendkívül gazdag elemzés-, koncepció- és kutatási anyag áll rendelkezésre az értékek témájában, elméleti és empirikus megközelítésben egyaránt, ami tükrözi e terület nagyfokú sokszínűségét és összetettségét. Még magának az „értékek” fogalmának operacionalizálása is problémás egy kutatási környezetben. Vajon csak a mélyen gyökerező, gyakran tudattalan és ellentmondásos attitűdökre és meggyőződésekre utal? Vagy a személyes életcélokra és a társadalmi fejlődésről alkotott víziókra? Ezek az értékek másoktól kerülnek-e átvételre (pl. az alkotmányból, vallási intézményektől, társadalmi környezetből, politikai pártoktól)? Emellett szükséges kritikusan megvizsgálni a saját értékeinket is, amelyek – még ha tudattalanul is – cselekedeteink alapját képezik, például a politikai nevelésben, az értékek kutatásában vagy a tudományos írásban. Elvben az európai határozatokban lefektetett liberális-demokratikus rend értékeinek kellene irányadóknak lenniük az ilyen elemzések során.

7.2 Hiányosságok és korlátok a magyar kutatásban

Ez az elemzés több kutatás eredményeit mutatja be, amelyek mindegyike azt sugallja, hogy a magyar szabályozott oktatási rendszer (18 éves korig, ahogyan itt értelmezve van) megfelelő alapot biztosít az érvelésalapú oktatáshoz és a gondolkodási készségek fejlesztéséhez. Ugyanakkor a legfrissebb felmérés rámutat, hogy a szabályozási rendszer nem nyújt módszertani támogatást a tanárok számára, ami megnehezíti számukra a viták integrálását a mindennapi tantermi gyakorlatba. Kevés gyakorló tanár, illetve képzésben részt vevő pedagógus tudja, hogyan valósítsa meg a vitán és érvelésen alapuló oktatást a mindennapi tanítás során (Venkovits & Makay, 2022).

Noha ez a tanulmány a 13–30 éves korosztályt vizsgálja, nincs átfogó kutatás az érvelésre irányuló képzésről a magyar felsőoktatásban. Az átfogóbb kép érdekében egy ilyen kutatás indokolt lenne. Eközben az egyetemi hallgatók érveléssel és európai értékekkel kapcsolatos kurzusokhoz is hozzáférhetnek választható tantárgyként. Emellett számos, az európai értékekre fókuszáló képzés elérhető, ingyenesen és térítés ellenében egyaránt.

A Nemzeti alaptanterv szerint a állampolgári ismeretek tantárgy célja, hogy átadja a tudást, kultúrát és normákat, valamint segítse a diákokat abban, hogy gondoskodó, önálló és felelősségteljes, demokratikus szemléletű polgárokká váljanak; a kisebb és nagyobb közösségek értékteremtő tagjaivá; továbbá, hogy aktív, felelős polgári magatartást gyakoroljanak. Az Egyensúly Intézet szerint azonban legalább öt fő probléma van a jelenlegi állampolgári ismeretek oktatási modelljével kapcsolatban: a tanórák korlátozott száma; a megfelelően képzett tanárok hiánya; elégtelen módszertani felkészültség; az iskolák hierarchikus és autoriter működése; az intézményi és tanári autonómia hiánya.

7.3 Hiányosságok és korlátok az olasz kutatásban

Amint azt a korábbi fejezetek is bemutatták, az olasz oktatási rendszer számos lehetőséget kínál az európai értékek feltárására és megértésére. A legjelentősebb kihívást azonban az jelenti, hogy nagy a szakadék az információk (és képzési programok) elérhetősége, valamint a tanárok számára rendelkezésre álló idő között: gyakran nincs idejük pontosan azt megkeresni és megtalálni, amire szükségük van, és előfordul, hogy az általuk elvégzett képzések túlzottan elméletiek. Annak érdekében, hogy naprakészek maradjanak, információhoz jussanak és képzéseken vegyenek részt, a tanárok gyakran heti 36 órát dolgoznak – kétszer annyit, mint a szerződésben előírt óraszám (18) (Orizzonte Scuola, 2023). Ez rámutat arra, hogy tömör, gyakorlatorientált oktatási segédanyagokra van szükség, amelyek támogatják a tanárokat abban, hogy gyorsan hozzáférjenek a releváns információkhoz.

A UNESCO 2021-es felmérése *Teachers have their say* kimutatta, hogy a vizsgált országokban (köztük Olaszországban) a tanárok „magabiztosabbnak érzik magukat a kognitív készségek oktatásában, de kevésbé magabiztosak és kevésbé felkészültek a viselkedési tanulás és a szocio-érzelmi nézőpontok tekintetében” (UNESCO, 2021). Egyértelmű szükség van gyakorlati és pragmatikus képzésekre, amelyek képessé teszik a tanárokat arra, hogy hatékonyan foglalkozzanak a globális állampolgársággal kapcsolatos témákkal (beleértve az emberi jogokat, a demokráciát és más európai értékeket).

Az érvelési képzés tekintetében Olaszországban nincsenek kifejezetten erre irányuló programok vagy gyakorlatok, azon kívül, amit a tágabb értelemben vett „vita-módszertan” kínál. Ez azonban szélesebb körű témákat fed le, és nem feltétlenül az európai értékekre vagy a demokratikus diskurzusra összpontosít. Mindezek ellenére a vita-módszertan széleskörű népszerűsége azt jelzi, hogy a tanárok nyitottak az érvelésen alapuló innovatív módszerekre, amelyek segítik a diákokat a lényeges állampolgári készségek fejlesztésében.

7.4 Hiányosságok és korlátok a szlovén kutatásban

Nem azonosítható olyan kutatás, amely kifejezetten a szlogenek mindennapi beszédben való használatát vizsgálja. A hivatkozott tanulmányok elsősorban az írásos formában megjelenő gyűlöletbeszédre összpontosítanak, különösen a közösségi médiában. A legtöbb kutatás – és a hozzájuk kapcsolódó nemzeti szintű beavatkozások – ezeket a digitális platformokat célozzák.

Észrevehető a hiány a mindennapi, személyes, szemtől szembeni kommunikációban megjelenő gyűlöletbeszéd kutatásában. Ráadásul a legújabb tanulmányok nem foglalkoznak kellő mértékben a társadalmi hiedelmekkel vagy előítéletekkel nemzeti szinten. Ez hiányosságot hagy a megértésben arra vonatkozóan, hogy a gyűlöletbeszéd miként jelenik meg a napi interakciók során, és hogyan befolyásolják a mélyen gyökerező előítéletek a kommunikációt.

Kihívások az európai értékek oktatási kezdeményezéseken és programokon keresztüli előmozdításában

Az iskolarendszer merevsége: Az iskolarendszer egyik legnagyobb hátránya a merevsége. Nem képes időben alkalmazkodni az új fejleményekhez és változó trendekhez. Az alkalmazkodás, ha meg

is történik, lassú, és gyakran túl későn érkezik – legalábbis egyes diákgenerációk számára. Az iskolákban továbbá korlátozott óraszám áll rendelkezésre a tanterven kívüli témákra – legfeljebb heti egy óra.

Túlzsúfolt piac: Számos meglévő program már foglalkozik az európai értékekkel – némelyik jól, mások kevésbé. Amikor új programot javasolnak, „versenyezniük” kell a résztvevőkért számos más alternatívával.

Az ifjúsági munka ismertségének hiánya: Szlovéniában az ifjúsági szektor folyamatosan azon dolgozik, hogy növelje a fiatalok körében az ifjúsági munka ismertségét, de sokan még mindig nincsenek tisztában a számukra elérhető lehetőségekkel. Egyesek úgy vélik, hogy ezek a programok nem nekik szólnak, vagy azt feltételezik, hogy költségekkel járnak – még akkor is, ha valójában ingyenesek.

Korlátozott elérés: Egyes programok, például a középiskolai ifjúsági csereprogramok, csak a különösen aktív vagy magas teljesítményű diákokat célozzák meg.

Projektalapú megközelítés: A projektek időben korlátozott jellege gyakran azzal jár, hogy hiányzik a folytonosság vagy a rendszerszintű hatás. Sok megoldás a „pilot” szinten marad, és nem fejlesztik vagy valósítják meg tovább.

Hiányzó szempontok vagy további feltárást igénylő területek

Kutatásunk a jó gyakorlatokra és a meglévő anyagok elemzésére, elsősorban az ifjúsági munkára összpontosított. Az eredmények még gazdagabbak lehetnek volna, ha más területek – például a szociális munka vagy az egész életen át tartó tanulás – anyagait is figyelembe vesszük.

7.5 Hiányosságok és korlátok a török kutatásban

A Törökországban folyó érvelés-oktatással kapcsolatos kutatások hajlamosak inkább a természettudományokra, matematikára és nyelvoktatásra összpontosítani, míg a társadalomtudományokban, történelemben vagy filozófiában alkalmazott érvelési technikák használatáról és hatékonyságáról kevés tanulmány áll rendelkezésre. Sok kutatás kvantitatív módszereket alkalmaz (pl. kérdőívek, teljesítménytesztek), míg a kvalitatív kutatás – amely mélyebb betekintést nyújthatna az osztálytermi interakciókba, a diákok gondolkodásába és az érvelés személyes hatásába – viszonylag ritka.

Továbbá kevés tanulmány vizsgálja, hogyan lehetne támogatni a tanárokat az érvelési készségek fejlesztésében, mit kellene tartalmazniuk a továbbképzési programoknak, vagy hogyan érzékelik a pedagógusok ezeket a kompetenciákat. A Török Nemzeti Oktatási Minisztérium által kidolgozott tantervekben az európai értékek és az érvelés-oktatás általában korlátozottan jelennek meg, és csak néhány tantárgyban szerepelnek.

Emellett kulturális, politikai és strukturális kihívások is akadályozzák az európai értékek oktatáson keresztüli előmozdítását Törökországban. A hagyományos és konzervatív normák kitartó jelenléte egyes régiókban – különösen a nemek közötti egyenlőség és a szólásszabadság tekintetében – megnehezíti a fiatalok számára e térségekben, hogy magukévá tegyék az európai értékeket, összehasonlítva a nagyvárosokban élő társaikkal.

Törökország elhúzódó EU-tagjelölti státusza szintén aláásta a közbizalmat az Európai Unió iránt, hozzájárulva az európai értékek negatív megítéléséhez. Ez megnehezíti az oktatók számára ezen értékek előmozdítását. A közelmúltbeli társadalmi és politikai polarizáció, valamint a kulturális megosztottság tovább bonyolítja az olyan értékek, mint a demokrácia, a szólásszabadság és az emberi jogok oktatáson keresztüli érvényesítését.

Szükség van mind elméleti, mind gyakorlati alapú kutatásokra az érvelés-oktatás területén Törökországban. Több interdiszciplináris tanulmányra van szükség, különösen azokra, amelyek az érvelési technikák oktatásba való integrálására, a tanárképzés fejlesztésére és megfelelő értékelési eszközök kidolgozására összpontosítanak.

A legtöbb tantárgy esetében az érvelést másodlagos kompetenciának tekintik, amely szélesebb készségekből – például a kommunikációból és a kritikai gondolkodásból – fakad, ahelyett hogy önálló, központi készségként kezelnék.

Végezetül, továbbra is komoly problémát jelent a tanárok érvelési készségeinek fejlesztését szolgáló képzési lehetőségek és elérhető források hiánya. Növelni kell a továbbképzési és szakmai fejlődési programok számát – mind az állami, mind a magánszektorban –, valamint a releváns, könnyen hozzáférhető források elérhetőségét.

8. Nemzeti meglátások és jövőbeli irányok

A 8. fejezet bemutatja a nemzeti jelentés legfontosabb tanulságait, és összekapcsolja őket a projekt átfogó céljaival – nevezetesen az érvelés-oktatás előmozdításával és az európai értékek népszerűsítésével minden nemzeti kontextusban. A fejezet a főbb megállapítások összefoglalásával illusztrálja, hogyan járulnak hozzá ezek a meglátások a kezdeményezés szélesebb céljaihoz. Felvázolja a következő lépéseket és a további intézkedéseket, amelyek szükségesek az érvelés-oktatás hatékony megvalósításához és az európai értékek nemzeti realitásokra épülő erősítéséhez.

A fejezet lehetséges cselekvési terveket és jövőbeni fázisokat javasol ezekre a megállapításokra építve, biztosítva, hogy a projekt céljai minden ország sajátos kihívásaihoz és igényeihez igazodva valósuljanak meg. Minden egyes fő tanulság összekapcsolódik azzal, hogyan járulhat hozzá az érvelés-oktatás fejlesztéséhez és az európai értékek előmozdításához, bemutatva, miként tudják a nemzeti szintű meglátások irányítani és alakítani a projekt egészének fejlődését. Ily módon a 8. fejezet megteremti az alapot a 9. fejezetben szereplő összehasonlító elemzéshez, amely valamennyi partnerország adatait és esettanulmányait szintetizálja a szélesebb következtetések levonása érdekében. Végül soron ez a fejezet hidat képez a nemzeti szintű jelentések és a záróvita között, egyértelmű cselekvési ütemtervet adva a jövőre nézve, és hangsúlyozva a nemzeti meglátások jelentőségét a projekt céljainak elérésében.

8.1 Megállapítások a német jelentésből

Klaus-Peter Hufer „Érvelési tréning az antidemokratikus szlogenek ellen” módszere Németországban több mint 25 éve széles körben alkalmazott, és mind a mai napig intenzíven használják. Ez a képzés többféle változatban létezik, és az idők során folyamatosan fejlődött. Számos hasonló képzési program, útmutató és kézikönyv ma már beépíti Hufer modelljét, vagy abból indul ki. A célcsoportok általában vegyes ifjúsági csoportokat foglalnak magukban iskolákban és hasonló intézményekben, illetve felnőtteket, akik foglalkoznak a témával és érdeklődnek iránta.

Azok, akik aktívan használnak populista szlogeneket – különösen a „csoportközpontú ellenségesség szindrómáját” mutató személyek vagy az ún. „összeesküvés-elmélet hívők” – valószínűleg nem vesznek részt ilyen képzésen, így csak közvetett célcsoportnak tekinthetők. Kérdéses, hogy ezek az emberek befolyásolhatók-e attitűdjeikben vagy viselkedésükben. Ugyanakkor bizonyos hatás elérhető lehet azoknál, akik ezeket a szlogeneket nem tudatosan, hanem inkább megszokásból használják. A tréning egyik kulcsfontosságú eredménye a résztvevők megerősítése és felhatalmazása: növelheti a tudatosságot, erősítheti a liberális-demokratikus attitűdöket, és láthatóbbá teheti ezeket az értékeket a politikai és társadalmi diskurzusban.

Németországban a lakosság körülbelül egyharmada a liberális-demokratikus értékeket támogatja, egyharmad semleges vagy közömbös, míg a fennmaradó egyharmad inkább populista – gyakran jobboldali – értékeket vall. Ez utóbbi csoportból körülbelül 10% erősen azonosul a jobboldali populizmussal. Más európai országokban (pl. Franciaországban vagy Olaszországban) a populista érzelmek aránya gyakran jelentősen magasabb.

A populista kijelentések társadalmi elfogadottsága tükrében az érvelési tréning kulcstémái a következők: migráció, vallás (különösen az iszlám), munkanélküliség és szegénység, homoszexualitás, nem és nemi szerepek, rasszizmus, valamint történelmi okokból az antiszemitizmus. Az aktuális fejleményektől függően más releváns témák is előkerülhetnek, például háború és béke, demokrácia és sajtószabadság, európai integráció, klímaváltozás, közegészségügy és a tudományba vetett bizalom.

8.2 Megállapítások a magyar jelentésből

Magyarországon a demokráciával való elégedettség nagyjából tükrözi a kelet-európai átlagtrendeket. Ugyanakkor a szórás (standard deviáció) lényegesen magasabb, ami azt jelzi, hogy a polgárok demokratikus folyamatokkal kapcsolatos értékelései erősebben eltérnek egymástól. Egyes társadalmi csoportok egyre elégedettebbek, míg mások fokozatosan kiábrándulnak.

2018-ra a gazdasági és anyagi szempontok – például a jólét, a foglalkoztatás és a fejlődés – kevésbé váltak központi a demokrácia megértésében. Ennek ellenére egy többszemponú regressziós modell azt mutatja, hogy a gazdasági teljesítmény pozitív megítélése továbbra is erősen korrelál a

demokráciával való elégedettséggel. A politikai polarizáció elméletei szerint az elégedettség a politikai hovatartozástól is függ: a kormánypárti szavazók jelentősen elégedettebbek, mint az ellenzéki szavazók (Susánszky és mtsai, 2021).

A magyarországi tantervi szabályozás a rendszerváltást követően háromszintűvé vált. A legmagasabb szint a Nemzeti alaptanterv (NAT), amelyet először 2012-ben adtak ki, és legutóbb 2020-ban frissítettek. Magyarország a rendszerváltás óta kettős tantervi irányítási modellt működtet: a központosított és a helyi döntéshozatal egyaránt érvényesül az oktatási célok, tartalom és struktúra meghatározásában. Ez a rendszer az 1–12. évfolyamra (jellemzően 18 éves korig) vonatkozik. A második szint a kerettanterv, amely közvetít a nemzeti és a helyi tantervek között. A harmadik szint a helyi tanterv, amelyet az egyes iskolák saját pedagógiai céljaikhoz igazítva dolgoznak ki.

A nemzeti jelentés 1. fejezetében több kutatást is áttekintettek. Ezek a vizsgálatok összességében megerősítik, hogy a magyar tantervi keretrendszer megfelelő alapot biztosít az érvelési készségek és a kritikai gondolkodás oktatásához. Azonban a legfrissebb felmérések egy kritikus hiányosságot emelnek ki: bár a szabályozási keret létezik, nincs, vagy alig van módszertani támogatás a tanárok számára, ami azt eredményezi, hogy ezek a megközelítések ritkán épülnek be a mindennapi gyakorlatba. Jelenlegi és leendő tanároknak csupán egy kisebbsége van felkészülve arra, hogy a vita- és érvelésalapú oktatást hatékonyan megvalósítsa. A kutatók szerint ez a hiány célzott képzéssel és megfelelő módszertani támogatással orvosolható (Venkovits & Makay, 2022).

Továbbá a harmadik szint – a helyi tanterv – hatása az érvelés-oktatásra eddig még nem került mélyreható vizsgálat alá. Egy ilyen kutatás lefolytatása hasznos lenne. Bár a tanulmány a 13–30 éves korosztályt vizsgálja, átfogó kutatás a magyar felsőoktatásban zajló érvelés-oktatásról továbbra sem áll rendelkezésre, ezért alaposabb elemzés indokolt.

Az egyetemeken léteznek választható kurzusok, amelyek az érveléshez és az európai értékekhez kapcsolódnak, emellett számos releváns program érhető el ingyenesen vagy térítés ellenében. A Nemzeti alaptanterv (NAT) szintén megfelelő alapot nyújt az e projektet megalapozó európai értékek közvetítésére. A NAT szerint az állampolgári ismeretek tantárgy célja a tudás, a kulturális értékek és a társadalmi normák átadása, amely segít a diákoknak abban, hogy empátikus, önálló és felelősségteljes polgárokká váljanak – olyan egyénekké, akik képesek érdemben hozzájárulni kisebb és nagyobb közösségekhez, valamint aktívan és felelősen részt venni a közéletben.

Az Egyensúly Intézet további aggályokat fogalmazott meg az állampolgári ismeretek oktatásával kapcsolatban. Az érvelés-oktatás korábban említett hiányosságai mellett az Intézet kiemeli az oktatási idő elégtelenségét. Jelenleg az állampolgári ismereteket csupán a 8. és a 12. évfolyamon tanítják, heti mindössze egy órában. Ez a korlátozott lehetőség nem elegendő ahhoz, hogy a polgári nevelés következetesen beépüljön a tanulók teljes iskolai pályafutásába. Az Intézet ezért javasolja az állampolgári ismeretekre fordított idő növelését, annak érdekében, hogy jobban támogassák a polgári kompetenciák következetes fejlesztését.

Ajánlások összefoglalva:

1. Nincs friss kutatás a magyar tantervi szabályozás harmadik (helyi) szintjén zajló érvelés-oktatás minőségéről. Javasolt egy ilyen vizsgálat lefolytatása.
2. Nem található átfogó kutatás a magyar felsőoktatásban zajló érvelés-oktatás helyzetéről. Indokolt egy országos szintű tanulmány elkészítése.
3. A legújabb felmérések szerint a tantervi szabályozás első két szintje nem nyújt elegendő módszertani támogatást a tanároknak. A jelenlegi pedagógusok és a képzésben részt vevők többsége nem ismeri az érvelés-alapú oktatás gyakorlati alkalmazását. Ezért célzott képzések és támogató programok bevezetése javasolt országos szinten.
4. Bár a Nemzeti alaptanterv tartalmi szempontból megfelelő, annak alkalmazása csupán két tanévre (8. és 12. évfolyam) és heti minimális óraszámra korlátozódik, ami akadályozza a polgári nevelés hatékony fejlesztését. Szakmai párbeszéd szükséges a tantárgy jelenlétének növeléséről.
5. Érdemes lehet megvizsgálni a közvélemény civil szervezetekhez fűződő viszonyát, amelyek európai értékek képzését kínálják – például Amnesty International, Háttértársaság vagy a Társaság a Szabadságjogokért. Ezek a szervezetek gyakran politikai viták középpontjában

állnak, ami befolyásolhatja a közbizalmat. Fennáll annak a kockázata, hogy az ilyen programokban való részvétel politikai preferenciákkal korrelál, ezáltal inkább erősíti, semmint csökkenti a társadalmi polarizációt.

8.3 Megállapítások az olasz jelentésből

Fő tanulságok:

- Olaszország rendelkezik egy erős, bár fejleszthető jogi kerettel az EU-értékek védelmére, és nemzetközi szerződések kötelezik, amelyek révén felelősséggel tartozik mind az Egyesült Nemzetek Szervezetének, mind az Európai Uniónak. Amikor a kormányzati intézkedések ellentmondanak ezeknek az értékeknek, az olaszországi és európai bírósági intézmények ellensúlyként lépnek fel.
- A civil társadalom aktív szerepet játszik az EU-értékek előmozdításában és védelmében, még akkor is, ha ez szembe megy a kormányzati politikával.
- Az a tény, hogy jelenleg a kormányt populista, szélsőjobboldali pártok vezetik, azt jelzi, hogy az olasz állampolgárok jelentős része egyszerűsített, populista szemléletet vall a valóságról, különösen a bevándorlók, kisebbségekkel és aktivista csoportokkal szemben.
- Mint gyakran, a populista szlogenek a félrekezelte társadalmi félelmeket és kihívásokat tükrözik; például a bevándorlók befogadásának politikái gyakran elégtelenek, és időnként valóban hozzájárulhatnak a biztonsági aggályokhoz.

Ezért kiemelt fontosságú a képesség fejlesztése, hogy felismerjük az egyes problémák árnyaltságát és összetettségét.

Az ebben a jelentésben bemutatott érvelés-oktatási projektek alapot kínálnak arra, hogy megvizsgáljuk azokat a jellemzőket, amelyek értékesek és átültethetők a Stand Up for Europe módszertanába:

Nemzetközi Érvelési Hálózat

Egy hatékony hálózat létrehozása az oktatási központok és iskolák között, közös módszertan alkalmazásával – valamint a fiatal résztvevők aktív interakciójának ösztönzésével (pl. nemzetközi játékok és díjak révén) – elősegítheti a fiatalok bevonását és növelheti a módszertan átültethetőségét.

Kortársoktatás és a fiatalok aktív bevonása mint több mint pusztán kedvezményezett

Az akciókutatás-alapú kurzusok különösen értékesek, mivel arra ösztönzik a résztvevőket, hogy tudásukat a valós világban alkalmazzák. Ugyanilyen fontos, hogy a résztvevők megoszthassák tudásukat társaikkal – például videók, cikkek vagy más kreatív produktumok készítésével –, ezáltal erősítve kompetenciáikat és hozzájárulva a projekt populizmus elleni célkitűzéseihez.

Gamifikáció és csapat-alapú tevékenységek

A verseny jelentősen növelheti az érdeklődést az összetett témák iránt. A kihívások és jutalmak bevonása fokozza a motivációt, és elősegíti a hatékonyabb tanulást. A résztvevők csapatokba szervezése tovább támogatja az együttműködést és a kölcsönös támogatást.

Rendszeres és hosszabb távú workshop-időbeosztás

A workshopok közép- és hosszú távú időkeretben történő elosztása lehetővé teszi a mélyebb reflexiót, és segít a résztvevőknek belsővé tenni a fogalmakat, előmozdítva a hosszú távú viselkedésváltozást.

Sokszínűség a munkacsoportokon belül

Mivel a *Stand Up for Europe* célcsoportja a 13–30 éves korosztály, elengedhetetlen a heterogén csoportok létrehozása. Az ilyen sokszínűség hatékonyan megkérdőjelezheti a különböző élethelyzetekből fakadó berögzült hiedelmeket és sztereotípiákat.

A tudattalan elfogultságok és sztereotípiák előzetes feltárása

Az önreflexió és a kritikai gondolkodás képessége alapvető fontosságú a populista vagy diszkriminatív retorikával való szembenézéskor. Ez a befelé forduló munka hozzájárulhat a konstruktív, bizonyítékokon alapuló válaszok kialakításához.

8.4 Megállapítások a szlovén jelentésből

A nemzeti jelentés fő tanulságainak összefoglalása

Európai értékek

A szlovén európai értékfelfogást sajátos történelmi, kulturális és társadalmi kontextusa alakítja. Bizonyos értékek – például a szolidaritás és az egyenlőség – mélyen gyökereznek, míg mások kevésbé hangsúlyosak.

Jelenleg nincs rendszerszintű vagy széles körben megvalósított oktatás az európai értékekről. Az értelmezés nagyrészt az egyénre van bízva, és gyakran a politikai hovatartozás szerint változik.

Bár létezik jogszabályi háttér az értékek védelmére, a következetlen jogalkalmazás továbbra is problémát jelent. Az olyan intézmények, mint a bíróságok, a Korrupcióellenes Bizottság, a Gyűlöletbeszéd Megelőzésének Tanácsa és a Szolidaritás-alapú Jövő Minisztériuma, erőfeszítéseik ellenére nem tűnnek elégségesnek ezen értékek védelmében.

A szlogenek jelenléte

A Szlovéniában megjelenő antidemokratikus szlogenek a politikai spektrum egészét lefedik, és számos csoportot céloznak, beleértve a régóta jelen lévő kisebbségeket (pl. romák), valamint az újabb társadalmi identitásokat (pl. szubkultúrák és bevándorlók).

Érveléstechnikai oktatáshoz kapcsolódó képzési programok

Az „érvelés-oktatás” fogalma önmagában nem honosodott meg Szlovéniában. Ugyanakkor a kapcsolódó területek – mint a gyűlöletbeszéd-megelőzés, vitakultúra, párbeszéd, társadalmi befogadás, aktív állampolgárság és érdekérvényesítés – jelen vannak az ifjúsági és szakmai képzési programokban.

Ennek ellenére még nem alakult ki egy összefüggő és átfogó megközelítés az érvelés-oktatásra. Egyértelműen szükség van ideológiailag semleges képzésre, amely elősegíti a párbeszédet, és mind a viselkedés racionális, mind érzelmi aspektusait kezeli.

Meg kell jegyezni továbbá, hogy a képzési és oktatási szektor rendkívül telített. Ebben a kontextusban a siker attól függ, hogy a program mennyire relevánsnak és minőséginek tűnik. A „trendinek számító” témák gyorsan változnak; ezért a sikeres képzésnek hatékonyan kell reagálnia az oktatók és ifjúsági munkások által kifejezett valós és azonnali igényekre.

B. Hozzájárulás a projekt céljaihoz

A szlovén meglátások többféleképpen is hozzájárulhatnak a projekt szélesebb céljaihoz:

- Az európai értékek megsértését bemutató narratív anyagoknak érzékenyen kell kezelniük a nemzeti és kulturális sajátosságokat.
- Módszertani inspiráció meríthető a kapcsolódó területekről, mint például a gyűlöletbeszéd-megelőzés, vitakultúra, társadalmi befogadás és érdekérvényesítés.
- A partnerségi és nemzeti szinteken egyaránt szükség van strukturáltabb és inkluzívabb vitákra az európai értékekről. A kulturális kontextust figyelembe kell venni, hogy elkerülhető legyen bármelyik partner aránytalan befolyása.
- Az antidemokratikus szlogeneket az ideológiai spektrum egészén vizsgálni kell, mivel nem korlátozódnak kizárólag a kisebbségekkel kapcsolatos témákra.
- A fiatalokat és ifjúsági munkásokat be kell vonni a képzési anyagok közös kidolgozásába, ezáltal növelve a relevanciát és a bevonódás érzését.

- A túlterhelt képzési környezetben a programoknak valódi igényeket kell kielégíteniük, amelyek nemcsak a készségfejlesztést foglalják magukban, hanem a munkakörülmények javítását, a finanszírozást és a hosszú távú munkahelybiztonságot is.

C. Következő lépések és további intézkedések

Néhány előzetes ajánlás a következőket tartalmazza:

- Különbféle esettanulmányok integrálása a képzési tartalomba.
- A fiatalok és ifjúsági munkások aktív bevonása a képzés tervezésének és megvalósításának minden szakaszában.
- Elköteleződés amellett, hogy a képzési programok tervezése és megvalósítása során figyelembe vegyék az ifjúsági munkások és a tanulók valós igényeit.

8.5 Megállapítások a török jelentésből

Törökország, mint az EU-tagságra pályázó ország, elfogadta a koppenhágai kritériumokat, amelyek kimondják, hogy minden ember egyenlő a törvény előtt, függetlenül a nyelvtől, fajtól, bőrszíntől, nemtől, politikai véleményétől, filozófiai meggyőződéstől, vallástól, felekezettől vagy más hasonló tényezőtől. E kritériumok magukban foglalják továbbá a demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat, valamint a kisebbségek tiszteletben tartását és védelmét.

Bár Törökország a tagsági státusz elnyerését követően kezdetben gyors demokratikus reformokat hajtott végre, az utóbbi években jelentős visszalépések történtek. Az Európai Bizottság és más nemzetközi szervezetek jelentései bírálják Törökországot a demokratikus normák és az emberi jogok védelmének visszaesése miatt.

A Török Igazságügyi Minisztérium 2021-ben közzétett Emberi Jogi Cselekvési Terve elköteleződést vállalt az emberi jogok megerősítése, a véleménynyilvánítás, az egyesülési és vallásszabadság bővítése, valamint a közvélemény érzékenyítése mellett.

2024-ben a Nemzeti Oktatási Minisztérium bevezette a „Török Évszázad Oktatási Modellt”, amelynek célja a nemzeti, szellemi és egyetemes alapértékek beépítése a tantervbe. Az érvelés-oktatás azonban nincs kifejezetten megjelenítve; ehelyett szélesebb célok részeként kezelik, mint például a kritikai gondolkodás, a kommunikáció és a kifejezőkészség fejlesztése.

Jelenleg az érvelés-oktatás Törökországban még kezdeti szakaszban van. Ugyanakkor jelentős növekedési potenciállal rendelkezik, különösen az oktatáspolitikában egyre hangsúlyosabbá váló kritikai gondolkodás fényében. Mindazonáltal több kihívás is fennáll:

- Hiányoznak a kifejezetten érvelésre fókuszáló kurzusok mind a diákok, mind a tanárjelöltek számára.
- Nincsenek könnyen hozzáférhető, magas színvonalú továbbképzések és források a pedagógusok számára.
- A konzervatív társadalmi normák és politikai nyomás akadályozhatják a nyílt, kritikai diskurzust.

Ezek ellenére a nyílt hozzáférésű digitális anyagok és online platformok használata lehetőséget kínál az érvelés-oktatás szélesebb körű terjesztésére. Az olyan kurzusok kötelezővé tétele, mint a filozófia és logika – ahol az érvelés központi szerepet játszik – tovább támogathatná a diákok fejlődését ezen a területen. Emellett a vitaklubok és kapcsolódó tevékenységek népszerűsége a fiatalabb, modernebb generációk körében szintén hozzájárulhat az érvelés-oktatás elterjedéséhez.

Ez a jelentés átfogó elemzést nyújt Törökország jelenlegi helyzetéről az európai értékek és az érvelés-oktatás megvalósítása tekintetében. Megalapozza azoknak a stratégiáknak a kidolgozását, amelyek célja, hogy a 13–30 éves fiatalokat képessé tegyék e értékek védelmére. A tanárokat és diákokat egyaránt célzó képzési tevékenységek erősítik képességüket az anti-európai és antidemokratikus

narratívák megkérdőjelezésére – a klímaváltozás-tagadástól a demokratikus visszalépésig terjedő témákban –, és elősegítik az aktívabb, értékeken alapuló állampolgári szerepvállalást.

9. Következtetések és vita: a nemzeti jelentések összehasonlító elemzése

Ez a zárófejezet összegzi a partnerországok nemzeti eredményeit, és összehasonlító elemzést nyújt, amely azonosítja a közös mintázatokat és a kulcsfontosságú eltéréseket. Az elemzés támogatja a 2. munkacsomag (WP2): Csere és bevált gyakorlat alapvető célját, amely az oktatók és ifjúsági szakemberek módszertani kompetenciáinak fejlesztését célzó képzési eszköz kidolgozását kívánja előmozdítani. Ennek során a fejezet támaszkodik a nemzeti kezdeményezésekre – különösen azokra, amelyek Klaus-Peter Hufer érvelési technikáival összhangban a populista szlogenek és más antidemokratikus retorikai formák ellensúlyozását célozzák –, és így koherens alapot teremtenek a pedagógiai fejlődéshez.

Az eredmények feltárják a közös kihívásokat és a sikeres gyakorlatokat az érvelés-oktatás és az értékalapú nevelés előmozdításában a részt vevő országokban. Ezek a meglátások kulcsfontosságúak az eredményes stratégiák kialakításában, amelyek révén a képzési eszközök beilleszthetők a különböző nemzeti kontextusokba. A fejezet tovább részletezi, hogy a nemzeti eredmények miként járulnak hozzá a Stand Up for Europe projekt szélesebb céljaihoz, amely a fiatalok demokratikus ellenálló képességének erősítését célozza a kritikai gondolkodás és az inkluzív párbeszéd előmozdítása révén.

Az összehasonlító megközelítés hangsúlyozza a WP2 jelentőségét, amely információval szolgál egy rugalmas, transznacionális oktatási keretrendszer kidolgozásához, amely képessé teszi az ifjúsági munkásokat arra, hogy a demokratikus értékek mellett kiálljanak.

Nemzeti kontextusok és főbb fejlemények

Bár az érvelés-oktatásra és az európai értékek oktatására irányuló nemzeti megközelítések bizonyos közös vonásokat mutatnak, ugyanakkor tükrözik az adott országok eltérő történelmi, politikai és oktatási hagyományait is.

- Németországban hosszú hagyománya van a politikai nevelésnek (politische Bildung), amely átszövi az iskolai, ifjúsági és felnőttoktatást. Ezt formális tanterveken keresztül, valamint független, államilag finanszírozott szövetségi és regionális ügynökségeken keresztül valósítják meg, erőteljes hangsúlyt fektetve a liberális demokratikus értékek erősítésére, a nemzetiszocializmus örökségére adott válaszként.
- Olaszországban nincs rendszerszintű érvelés-oktatás, de a kapcsolódó készségek beépülnek olyan tantárgyakba, mint a filozófia, történelem és irodalom. Az európai és demokratikus értékeket a „Állampolgárság és alkotmány” és az Állampolgári ismeretek keretében tárgyalják. Számos nemzeti és EU által finanszírozott kezdeményezés – különösen az NGO-k által vezetettek – a vitakultúra, a digitális írástudás fejlesztésére és a gyűlöletbeszéd elleni küzdelemre összpontosít a fiatalok körében.
- Szlovéniában az ifjúsági részvételt az aktív állampolgárság országos programja támogatja, amelynek fontos kiegészítő elemei a vitaklubok és versenyek. Az Intézet a Politikai Menedzsmentért, amelyet 2014-ben alapítottak a kritikai gondolkodás és a demokratikus részvétel előmozdítására, 2025 áprilisára inaktívá vált.
- Törökországban az értékevelés egy dedikált országos programon keresztül valósul meg, amelyet tantervi és tanórán kívüli tartalmak egyaránt támogatnak. Ezt az erőfeszítést a Nemzeti Oktatási Minisztérium vezeti, gyakran EU által finanszírozott projektek együttműködésével. Bár hangsúlyt fektetnek az egyetemes és nemzeti értékek előmozdítására, az ország jelentős társadalmi polarizációval küzd.

A civil társadalom Olaszországban és Szlovéniában játszik hangsúlyosabb szerepet az értékalapú oktatásban, míg Németországban és Törökországban inkább az intézményesített, formális oktatásba való beépítés figyelhető meg. Az összes országban a fő célcsoport a 13–30 év közötti fiatalok, a módszertan pedig a vitakluboktól és médiaismereti workshopoktól az aktív állampolgársági projektekig és kortárs-vezérelt kezdeményezésekig terjed.

Közös kihívások és felmerülő lehetőségek

Bár a nemzeti megközelítések sokszínűek, több közös kihívás is kirajzolódik:

- **Társadalmi polarizáció**, a **populizmus** terjedése és a **dezinformáció**, különösen a közösségi médián keresztül.
- Az értéknevelés korlátozott, **rendszerszintű integrációja** a tantervekben.
- Elégtelen **tanárképzés** és a pedagógusok számára elérhető gyakorlati eszközök hiánya.
- Az állampolgári/demokratikus nevelés alacsony prioritása más tantervi követelményekhez képest.
- A civil tér szűkülése egyes kontextusokban és a **tanórán kívüli programokra való túlzott támaszkodás**.

Mindazonáltal fontos lehetőségek is azonosíthatók:

- Egyre növekvő felismerése annak, hogy a fiatalokat fel kell ruházni demokratikus és kritikai kompetenciákkal.
- EU-s finanszírozási lehetőségek elérhetősége a transznacionális együttműködéshez.
- A fiatalok magas szintű részvétele és lelkesedése a részvételi és párbeszéd-alapú tanulás iránt.
- Az érvelés-oktatás potenciálja, mint konfrontációmentes módszer a vitás kérdések kezelésére és a demokratikus diskurzus előmozdítására.

Összehasonlító reflexiók az európai értékekről

Az elemzés azt vizsgálja, hogyan fejeződnek ki és hogyan érvényesülnek az európai értékek – különösen a demokrácia, a befogadás, a jogállamiság és a szolidaritás – a partnerországokban, figyelembe véve mind az egyezéseket, mind a feszültségeket.

- **Demokrácia és egyenlőség**

Minden ország elköteleződik a demokratikus normák mellett, bár eltérő szinten valósítják meg azokat és különböző mértékű politikai stabilitással. Németország háború utáni alkotmánya rögzíti a demokratikus értékeket, bár a jobboldali populizmus térnyerése kihívást jelent. Olaszország alapelveit a populisták diskurzus teszi próbára. Szlovénia politikai polarizációval küzd, míg Törökország demokratikus intézményei a 2016-os puccskísérlet óta jelentős nyomás alá kerültek. A nemzeti szlogenek – mint Németország *„Das Grundgesetz ist die beste Verfassung”* („Az alaptörvény a legjobb alkotmány”) és Törökország *„Ne mutlu Türküm diyene”* („Milyen boldog, aki töröknek vallja magát”) – egyszerre tükrözik a demokratikus büszkeséget és a nacionalista áramlatokat.

- **Befogadás és sokszínűség**

Bár minden ország rendelkezik diszkriminációellenes törvényekkel és emberi jogi garanciákkal, a társadalmi befogadás mégis egyenetlen. Németország *Willkommenskulturja* („befogadási kultúrája”) xenofób retorikák által került kihívás elé. Olaszország az alkotmányos garanciák ellenére is küzd a kisebbségek diszkriminációjával. Szlovénia előrelépéseket tett az LMBTQ+ jogok terén, ugyanakkor továbbra is problémákkal küzd a roma közösség befogadása terén. Törökország etnikai és vallási identitások összetett mozaikját mutatja, ám a kisebbségi feszültségek továbbra is fennállnak.

- **Jogállamiság**

Minden ország formálisan független igazságszolgáltatási rendszerrel rendelkezik, bár a kihívások eltérőek. Németország rendszere erős, bár a Wirecard-botrányhoz hasonló ügyek próbára tették a közbizalmat. Magyarország igazságügyi reformjai – bár közvetlenül nem képezik e jelentés tárgyát – gyakran problémásnak számítanak a régióban. Olaszország továbbra is küzd a rendszerszintű korrupcióval, Szlovénia pedig intézményi nyomásokat vésztelt át. Törökországban az igazságszolgáltatás 2016 óta politikai nyomás alatt áll, ami a bizalom csökkenéséhez vezetett.

- **Szolidaritás**

A szolidaritás a jóléti rendszereken, közösségi hálózatokon és uniós együttműködésen keresztül valósul meg. Ugyanakkor a gazdasági válságok és a migrációs nyomás próbára tették a társadalmi

kohéziót. Az eurószkeptizmus olyan szlogenekben érhető tetten, mint Olaszország „*Prima gli italiani!*” („Elsősorban az olaszok”) vagy Magyarország „*Brüsszel diktál!*”, amelyek a nemzeti szuverenitás és az európai integráció közötti feszültségeket hangsúlyozzák.

Hiányosságok, korlátok és ország-specifikus akadályok

Az egyértelmű erősségek ellenére a nemzeti jelentések kiemelik azokat a főbb korlátokat, amelyek akadályozzák az európai értékek oktatáson keresztüli előmozdítását:

- **Az ellentmondásos társadalmi normák** – különösen a konzervatív hagyományokkal rendelkező régiókban – gátolhatják az inkluzív értékek elfogadását.
- **A pedagógusok felkészültsége** minden országban elégtelen. Az olasz tanárok időhiányra és túlságosan elméleti képzésekre panaszkodnak, míg a török tanárok számára hiányoznak az interdiszciplináris és gyakorlat-orientált források.
- A szlovén **tanterv merevsége** megnehezíti olyan, nem kötelező témák – például az értéktanítás – beépítését.
- Az érvelés pedagógiai hatékonyságáról szóló **kutatás korlátozott**, különösen Törökországban, ahol hiányoznak az osztálytermi dinamikát vizsgáló kvalitatív tanulmányok.

Civil társadalom és érvelés-oktatás

A civil társadalom továbbra is létfontosságú erő az európai értékek védelmében, különösen olyan kontextusokban, ahol a kormányzati elköteleződés bizonytalan. Az ifjúság bevonása központi szerepet játszik ebben a folyamatban. Németország jól megalapozott „Érvelési tréning az antidemokratikus szlogenek ellen” modellje már 25 éve meghatározó hivatkozási alap. Ezzel szemben Szlovéniában és Törökországban hiányoznak a rendszerszintű képzési megközelítések, bár kapcsolódó területeken – például gyűlöletbeszéd-ellenes kezdeményezésekben és vitakultúrában – aktívan tevékenykednek.

A jogi keretek érvényesítése országonként eltérő. Olaszországban és Törökországban elvben erős jogi védelem áll fenn, míg Szlovénia nehézségekkel küzd a gyűlöletbeszéd terén hozott intézkedések következetes alkalmazásában. A populista érzelmek jelenléte széles körben elterjedt, azonban előfordulásuk és megnyilvánulásuk mértéke országonként eltér.

Ajánlások és jövőbeli intézkedések

A Stand Up for Europe kezdeményezés eredményeire építve és hatásának növelése érdekében a következő intézkedések ajánlottak:

1. **A képzési eszközök nemzeti realitásokhoz való igazítása**, a kulturális érzékenységek, társadalmi struktúrák és politikai környezet figyelembevételével.
2. **Fiatalok és pedagógusok bevonása** a tartalom közös kidolgozásába, valós esettanulmányok felhasználásával, valamint határokon átnyúló együttműködés ösztönzése iskolák és civil szervezetek között.
3. **Digitális platformok alkalmazása** a szélesebb körű hozzáférés érdekében, különösen politikailag korlátozott környezetekben, ahol a személyes párbeszéd lehetősége korlátozott.
4. **Pedagógusok megerősítése** hozzáférhető, gyakorlat-orientált és interdiszciplináris képzési modulokon keresztül, amelyek magukban foglalják a viselkedési és szocio-érzelmi tanulást.
5. **Informális tanulási megközelítések előmozdítása**, mint például a Filozófia gyerekeknek (P4C), a szókratészi párbeszéd és a kutatásalapú tanulás, amelyek útvonalat kínálnak az érvelési készségek fejlesztéséhez a középfokú oktatásban.

További intézkedések közé tartozik fiatalok véleményének platformokra emelése, nemzetközi viták és fórumbeszélgetések szervezése, valamint akadémiai–civil társadalmi partnerségek kezdeményezése a bevált gyakorlatok értékelésére és terjesztésére. A technológia és a részvételi tanulási módszerek integrálása szintén hozzájárul a képzés bővítéséhez, és vonzóbbá teszi azt a fiatalabb generációk számára.

Egy átfogó, inkluzív és rugalmas megközelítés révén a Stand Up for Europe projekt kulcsszerepet játszhat a kritikus gondolkodók és aktív állampolgárok nevelésében Európa-szerte. Ez az összehasonlító elemzés hangsúlyozza a transznacionális tanulás és a kölcsönös tapasztalatcsere fontosságát, amelyek elősegítik a közös értékek érvényesítését, miközben tiszteletben tartják a nemzeti sajátosságokat. Végül soron a projekt megerősíti egy demokratikusabb, összetartóbb és ellenállóbb európai jövő lehetőségét – és szükségességét.

Összegzésképpen kiemelendő, hogy a projekt keretében kidolgozott módszerek, foratókönyvek és szlogenek mindig inkluzívak és normatív alapúak legyenek, elkerülve a szélsőbal- vagy szélsőjobbaldali ideológiák kizárását vagy megbélyegzését. Az elemzésnek a politikai középben kell gyökereznie, a demokratikus párbeszédet előmozdítva, nem pedig pártos állásfoglalást erősítve. Irányadó elvként a sablon nyelvezetének minden szakaszban kiegyensúlyozottnak és semlegesnek kell maradnia. A hangnem és a tartalom sem a baloldali, sem a jobboldali ideológiát nem részesítheti előnyben, hanem mértékletes és kiegyensúlyozott megközelítést kell tükröznie, amely a projekt demokratikus inkluzivitás iránti elkötelezettségét és a kritikai párbeszéd előmozdítását szolgálja.

10. Hivatkozások és források

Hufer, K. P. (2020). When words fail - arguments against regulars' table slogans. German Adult Education Association. Retrieved from: <https://www.volkshochschule.de/dwv/publikationen/fachpublikationen/when-words-fail.php>. Access date: 01.09.2024

10.1 Hivatkozások és források a német kutatáshoz

Albert, M., Hurrelmann, K. & Quenzel Kantar, G. (2019). 18. Shellstudie. Jugend 2019. Eine Generation meldet sich zu Wort. Beltz-Verlag.

Alheim, K. u. a. (eds.) (1993). Argumente gegen den Hass. Über Vorurteile, Fremdenfeindlichkeit und Rechtsextremismus. Band 1 und 2. Bundeszentrale für politische Bildung.

Ahlheim, K., & Heger, B. (2006). Wirklichkeit und Wirkung politischer Erwachsenenbildung. Eine empirische Untersuchung in Nordrhein-Westfalen. Wochenschau Verlag.

Boeser, C. (2023). Streitförderer. Warum wir sie brauchen. Wie Sie einer werden. Klemm und Oelschläger.

Caruso, M., & Schatz, S. J. (2018). Politisch und bildend? Entstehung und Institutionalisierung politischer Bildung in Deutschland. In: Aus Politik und Zeitgeschichte, <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/266575/politisch-und-bildend/>.

Decker, O., Kiess, J., & Brähler, E. (eds.) (2016). Die enthemmte Mitte. Autoritäre und rechtsextreme Einstellungen in Deutschland. Psychosozial-Verlag.

Decker, O., & Brähler, E. (eds.) (2018). Flucht ins Autoritäre. Rechtsextreme Dynamiken in der Mitte der Gesellschaft. Leipziger Autoritarismus Studie. Psychosozial-Verlag.

Decker, O., & Brähler, E. (eds.) (2022). Autoritäre Dynamiken in unsicheren Zeiten: Neue Herausforderungen – alte Reaktionen? Leipziger Autoritarismus Studie. Psychosozial-Verlag.

Deutscher Volkshochschulverband (n.d.). Artikelserie: Wenn die Worte fehlen - Argumente gegen Stammtischparolen. <https://www.volkshochschule.de/verbandswelt/projekte/PGZ/journal/argumente-gegen-stammtischparolen.php>.

Eurobarometer, <https://europa.eu/eurobarometer>.

Gloel, R., & Gützlaff, K. (2017). Gegen Rechts argumentieren lernen. Aktualisierte Neuauflage. VSA.

Goll, T., & Minkau, B. (eds.) (2020). Das Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Verfassung und Verfassungsrecht als Gegenstand politischer Bildung. Verlag Barbara Budrich.

Gronostay D. (2019). Argumentative Lehr-Lern-Prozesse im Politikunterricht. Springer VS

Heitmeyer, W. (2024). *Die Durchrohung der Gesellschaft. Signaturen der Bedrohung 3*. Suhrkamp.

Hufer, K.-P. (1999). Argumentationstraining gegen Stammtischparolen. Materialien und Anleitungen für Bildungsarbeit und Selbstlernen. Wochenschau-Verlag, 10th ed. 2016.

Hufer, K.-P. (2006). Argumente am Stammtisch – Erfolgreich gegen Parolen, Palaver und Populismus. Wochenschau-Verlag, 8th ed. 2019.

Hufer, K.-P.: (2017). Argumente gegen Parolen und Populismus. Wochenschau-Verlag.

Hufer, K.-P. (2018). Neue Rechte, altes Denken. Ideologie und Kernbegriffe. Beltz Juventa.

Kolleck, N. (2022). Politische Bildung und Demokratie. Verlag Barbara Budrich.

Institut für Demoskopie Allensbach (2024). Allensbacher Markt- und Werbeträger-Analyse (AWA), <https://www.ifd-allensbach.de/awa/konzept/uebersicht.html>.

Jörke, D., & Selk, V. (2017). Theorien des Populismus zur Einführung. Junius Verlag.

Juraforum (2024). Grundrechte in Deutschland - Definition & Grundrechtsarten im Grundgesetz, <https://www.juraforum.de/lexikon/grundrechte>.

Kopperschmidt, J. (2000). Argumentationstheorie. Eine Einführung. Junius Verlag.

Kraske, M., & Laabs, D. (2024). Angriff auf Deutschland: Die schleichende Machtergreifung der AfD. Beck Paperback.

Küpper, B., & Zick, A. (2015). Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit. In: Bundeszentrale für politische Bildung: Dossier Rechtsextremismus. Download: <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/214192/gruppenbezogene-menschenfeindlichkeit>.

Landesjugendring Thüringen e.V. (2009). FAIR denken – Damit Stammtischparolen nicht siegen. Download: <http://ljrt-online.de/wDeutsch/download/publikationen/FAIRdenken.pdf>.

Lanig, J., & Schweizer, M. (2003). Ausländer nehmen uns die Arbeitsplätze weg!“ Rechtsradikale Propaganda und wie man sie widerlegt. Verlag an der Ruhr.

Quent, M., & Virchow, F. (2024). Rechtsextrem, das neue Normal? Die AfD zwischen Verbot und Machtübernahme. Piper.

Reinfeldt, S. (2013). "Wir für euch": die Wirksamkeit des Rechtspopulismus in Zeiten der Krise. Münster: Unrast.

Sander, W., Kerstin Pohl, K. (eds.) (2022). Handbuch politische Bildung. 5. Vollständig überarbeitete Ausgabe. Wochenschau-Verlag.

Schleichert, H. (1997). Wie man mit Fundamentalisten diskutiert, ohne den Verstand zu verlieren. Anleitung zum subversiven Denken. C.H.Beck; 10th ed. (2019).

Schillo, J. (2019). Die AfD und ihre alternative Nationalerziehung. Edition Pyrrhus

Schubert, K., & Keil, J. (2029): Demokratie in Deutschland. Aschendorff Verlag.

Statista Research Department (2024). Statistiken zur Akzeptanz von und zum Umgang mit Verschwörungstheorien in Deutschland, <https://de.statista.com/themen/7332/akzeptanz-von-und-umgang-mit-verschwoerungstheorien-in-deutschland/#topicOverview>.

Tiedemann, M. (2018). „In Auschwitz wurde niemand vergast.“ 60 rechtsradikale Lügen und wie man sie widerlegt. Verlag an der Ruhr.

Twyman, J. (2016). Trump, Brexit, Front National, AfD: branches of the same tree. In: Politics & current affairs International 16, <https://yougov.co.uk/politics/articles/16991-trump-brexit-front-national-afd-branches-same-tree>.

Vehrkamp, R., & Wratil, C. (2017). Die Stunde der Populisten? Bertelsmann Stiftung, <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/themen/aktuelle-meldungen/2017/juli/vor-der-bundestagswahl-mehrzahl-der-deutschen-lehnt-populistische-positionen-ab>.

Virchow, F., Langebach, M., & Häusler, A (eds.) (2016). Handbuch Rechtsextremismus. Springer VS.

Zeuner, C., & Pabst, A. (2020). Wirkungen von Bildungsprozessen: messbar oder nachweisbar? Magazin Erwachsenenbildung.at, 40 (2020), 6/1-8 und 11/1-8.

World Values Survey (WVS), <https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>.

Online (websites, online material collections, podcasts etc.) - Online források (weboldalak, online anyaggyűjtemények, podcastok stb.)

AndersDenken. The online platform for criticism of antisemitism and educational work. www.anders-denken.info.de.

Anne Frank House. Stories that move - Toolbox against discrimination. Online learning materials on various forms of discrimination, <https://www.storiesthatmove.org>.

Argumentation training against regulars' table slogans, <https://www.argumentationstraining-gegen-stammtischparolen.de>.

German Adult Education Association / Prevention and Social Cohesion (PGZ). Podcast RADIKAL querdurchdacht. Interviews with practitioners and experts from academia. <https://www.volkshochschule.de/verbandswelt/projekte/PGZ/journal/podcast-radikal-querdurchdacht.php>.

Deutscher Volkshochschulverband / Prävention und Gesellschaftlicher Zusammenhalt (PGZ): Concepts for the prevention of radicalisation:

- Antifeminism "No distortion of facts! - Countering anti-feminism"
- Racism "How racism shapes (our) everyday life - on the implementation of racism-critical educational work"
- Classism "Classism: recognising class, acting with class"
- Identity "Who am I, what am I, where do I belong?"
- Gender "Falling out of role!"
- Radicalisation "What does RADICAL mean?"

<https://www.volkshochschule.de/verbandswelt/projekte/PGZ/publikationen/Konzepte-des-PGZ-Projekts.php>.

Deutscher Volkshochschulverband (2020): When words fail - arguments against regulars' table slogans. Showing attitude, passing on knowledge - a series of articles by Prof Klaus-Peter Hufer. <https://www.volkshochschule.de/verbandswelt/projekte/PGZ/journal/argumente-gegen-stammtischparolen.php>.

Deutsches Institut für Menschenrechte. Teaching materials on the topic of human rights education, https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/fileadmin/user_upload/Publikationen/Unterrichtsmaterialien/unterrichtsmaterialien_der_schutz_vor_diskriminierung.pdf.

További érvelés-oktatás:

Den Menschen im Blick. Training Antidiskriminierung. Bd. 1: Schwerpunkt Rassismus / Bd. 2: Schwerpunkt Sexismus, <https://www.den-menschen-im-blick.de/aktuell/2019/training-antidiskriminierung>.

Gegen Vergessen - Für Demokratie e.V. ARGUTRAINING #WIE DER SPRECHEN FÜR DEMOKRATIE. <https://www.kommunikation-demokratie.de>.

Den Menschen im Blick. Training Antidiskriminierung. Bd. 1: Schwerpunkt Rassismus / Bd. 2: Schwerpunkt Sexismus, <https://www.den-menschen-im-blick.de/aktuell/2019/training-antidiskriminierung>.

Gegen Vergessen – Für Demokratie e.V. ARGUTRAINING #WIE DER SPRECHEN FÜR DEMOKRATIE. <https://www.kommunikation-demokratie.de>.

Gesicht Zeigen! (2017). Was ist Zivilcourage? Das 4-Ecken-Spiel. Beltz.

von Kempis, F. (2019). Anleitung zum Widerspruch: Klare Antworten auf populistische Parolen, Vorurteile und Verschwörungstheorien. Mosaik.

Jonas, K. J., Boos, M., & Brandstätter, V. (2007). Zivilcourage trainieren! Theorie und Praxis. Hogrefe.

Kunter, B., Eich, M., Tholen, B., & Wutzler, M. (2022). LOVE-Storm. Das Trainingshandbuch gegen Hass im Netz. Wochenschau-Verlag.

Leo, P., Steinbeis, M., & Zorn, D.-P. (2017). Mit Rechten reden: Ein Leitfaden. Klett-Cotta.

Mernyi, W., & Niedermair, M. (2010). Demagogen entzaubern: Hetzer stoppen, Propaganda entlarven, Vorurteile entkräften; im Betrieb, am Stammtisch, bei öffentlichen Veranstaltungen. ÖGB-Verlag.

Methodenpaket Tadel verpflichtet!

- Steffan, P. (2019). Sag was! Radikal höflich gegen Rechtspopulismus argumentieren, Oetinger Taschenbuch, 5. Edition.
- Steffan, P. (2020). Sprich es an! Rechtspopulistischer Sprache radikal höflich entgegenreten Oetinger Taschenbuch.
- Gralke, T., & Klatt, V. (2021). Sag was! Mischen und Einmischen gegen Rechtspopulismus: Ein Gesprächskartenspiel. Diskursiv.

10.2 Hivatkozások és források a magyar kutatáshoz

Amnesty International (2023). Kurzus a jogállamiságról. <https://oktatas.amnesty.hu/hirek/kurzus-a-jogallamisagrol>

Compostela (2024). The University of Pécs, in Hungary, is offering its summer schools 2024. <https://web.gcompostela.org/members-news/the-university-of-pecs-in-hungary-is-offering-its-summer-schools-2024/>

Deli, E. (2014). The Hungarian argumentation culture in the light of modern societies. Online Journal of Communication and Media Technologies, 4 (2), 109-125. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2644/1/427_1_u.pdf

Egyensúly Intézet (2021). Hogyan tanuljunk demokráciát? https://egyensulyintezet.hu/wp-content/uploads/2022/02/ei_tanulmany_demokratikus_keszsegek_.pdf

ELTE (2018). Ötéves az ELTE vitaklub. <https://ttk.elte.hu/content/oteves-az-elte-vitaklub.t.1466>

ELTE (2022). Mit csinál a Budapest Debate Union?. <https://juratus.elte.hu/mit-csinal-a-budapest-debate-union/>

European Commission. (2022). Questions and Answers on Hungary: Rule of Law and EU funding. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_6466

European Commission. (2023). Commission's reassessment of the situation in Hungary, one year after the adoption of measures by the Council. https://commission.europa.eu/document/83f08b3a-bf4a-4462-a361-88d44692452b_en

European Commission. (2024). Rule of law report 2024 country chapter abstracts and recommendations. https://commission.europa.eu/document/download/606e97d6-718c-4589-b7e6-8708c6132be8_en?filename=6.2_1_58128_count_chap_abstracts_and_recomm_en.pdf

European Commission. (2024). Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the conclusions of the European Council meeting of 14-15 December 2023 and preparation of the Special European Council meeting of 1 February 2024. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/speech-president-von-der-leyen-european-parliament-plenary-conclusions-european-council-meeting-14-2024-01-17_en

Gallai, S. (2020. December 3). A demokrácia kisajátítása. Mathias Corvinus Collegium. <https://corvinak.hu/velemenyt/2020/12/03/a-demokracia-kisajatitasa>

<https://akjournals.com/view/journals/063/13/3/article-p429.xml>

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv>

Hunya, M. (2002). A vitakultúra és a magyar oktatás I., Új Pedagógiai Szemle, 52(9), 114–128.

Hunya, M. (2002). A vitakultúra és a magyar oktatás II. Új Pedagógiai Szemle, 52(10), 78–90.

Jogtár (2011). 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról.

Jogtár (2011). Magyarország alaptörvénye. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>

Magyar Helsinki Bizottság (2024). Felhívás – Tanulmányi verseny jogász hallgatóknak és doktoranduszoknak. <https://helsinki.hu/felhivas-tanulmanyi-verseny/>

Magyar Közlöny (2012). 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. https://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk20017.pdf?fbclid=IwY2xjawGRGj5leHRuA2FlbQlxMAABHUWqSunmX-R11Y39BvgJCwaG1n2X_juEaPBi9aNwj67JUJMzqr1t1nWHJw_aem_F9W9x17UED50_jNmvgGNKA

Magyarország Kormánya (2023). Világos különbséget kell tenni a menekültek és az illegális migránsok között <https://kormany.hu/hirek/vilagos-kulonbseget-kell-tenni-a-menekultek-es-az-illegalis-migransok-kozott>

Magyarország Kormánya (2024). Ursula von der Leyen elismerte, hogy brüsszel az lmbtq-jogok és a migráció miatt tartja vissza a magyarországnak járó uniós pénzek jelentős részét. <https://kormany.hu/hirek/vilagos-kulonbseget-kell-tenni-a-menekultek-es-az-illegalis-migransok-kozott>

Nemzeti Választási Iroda (2016). Népszavazás 2016. október 2. <https://www.valasztas.hu/20>

Nemzeti Választási Iroda (2022). Országos népszavazás. <https://vtr.valasztas.hu/nepszavazas2022>

Oláh T. (2017). A vita szerepe az oktatásban. <https://moderniskola.hu/2017/04/vita-szerepe-az-oktatasban/>.

Perjés, I., & Vass V. (2008): A curriculumelmélet műfaji fejlődése. Új Pedagógiai Szemle. <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/uj-pedagogiai-szemle-090930-2>

Susánszky, P., – Szabó, A., & Oross, D. (2021). A demokráciával való elégedettség és a demokrácia értelmezése Magyarországon. Társadalomtudományi szemle, 11 (2), 30-57. https://real-j.mtak.hu/16777/7/Socio_2021_11_2.pdf

Szűcs, A. (2022). Illiberális-e az illiberális demokráciák külpolitikája? In: A nemzetközi rendszer alakváltozásai a 21. Század elején. Tanulmányok Rostoványi Zsolt 70. születésnapja alkalmából. (pp 287-302) Budapesti Corvinus Egyetem.

Tóth B. (2023). Ukrajnai menekültek helyzete Magyarországon. https://migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2023/01/20230104_MKI_GYORSELEMZES_2023_01_toth_bettina_az_ukrajnai_menekultek_helyzete_magyarorszagon.pdf

Venkovits, B., & Makay, B. (2022). Debate as an educational method in Hungary: The policy environment and needs in teacher-training. Hungarian Educational Research Journal, 11 (3), 429–442.

10.3 Hivatkozások és források az olasz kutatáshoz

Action Aid and Openpolis. (2024). *Report - A Predictable Failure: Centers in Italy - 2023*.

Amnesty International Italia. (2018). *Report: Hate Barometer during Italian political elections*.

Amnesty International Italia. (2018). *Report: Hate Barometer during Italian political elections, 2018*.

Amnesty International Italia. (2019). *Task Force Hate Speech: insieme per contrastare l'odio online*. Retrieved from Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=m8YNySeEd-c>

Amnesty International Italia. (2019). *Task force hate speech: insieme per contrastare l'odio online*. Retrieved from Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=m8YNySeEd-c>

Amnesty International. (2021). *Libya: No one will look for you: Forcibly returned from sea to abusive detention in Libya*.

Amnesty International. (2024). *Barometro dell'Odio 2024: delegittimare il dissenso*.

Amnesty International. (2024). *Barometro dell'Odio 2024: delegittimare il dissenso*. Amnesty International.

Amnesty International. (n.d.). *Task Forces*. Retrieved from Amnesty International: <https://www.amnesty.it/entra-in-azione/task-force-attivismo/>

AMREF - IPSOS. (2024). *L'Africa in Italia: razzismo, cittadinanza e ostacoli all'integrazione*.

ANSA. (2024, February). Handing over migrants to Tripoli is a crime. ANSA.

Associazione 21 Luglio. (2023). *Vie di uscita: comunità rom negli insediamenti formali e informali in Italia - Rapporto 2023*.

Avvenire. (2024, March 20). La scuola chiusa per Ramadan, le proteste e le irregolarità. *Avvenire*.

Caritas. (n.d.). *Caritas e Intesa San Paolo insieme contro la povertà*. Retrieved from Caritas: <https://www.caritas.it/caritas-e-intesa-sanpaolo-insieme-contro-la-poverta/>

Case of Darboe and Camara VS Italy (European Court of Human Rights, July 21, 2022).

Case of J.A. and others VS Italy (European Court of Human Rights March 30, 2023).

Cataldi, M. (2024, May 8). *Partiti populistici? Piuttosto neo-conflittuali*. Retrieved from Centro Italiano Studi Elettorali: Matteo Cataldi, Partiti "populisti"? Piuttosto "neo-conflittuali", Centro Italiano Studi Elettorali

Cittadinanzattiva. (2024, July 1st). *Scuola dei diritti umani: il contenzioso strategico per la tutela dei diritti dei migranti*. Retrieved from Cittadinanzattiva: <https://www.cittadinanzattiva.it/progetti/16548-scuola-di-diritti-umani-il-contenzioso-strategico-per-la-tutela-dei-diritti-dei-migranti.html>

CIVICUS Monitor - Tracking Civic Space. (2024). Retrieved from: www.monitor.civicus.org/country/italy/

CIVICUS. (2024). *2024 State of Civil Society Report*.

Cotugno, F. (2024, February 9). *Trattori, negazionisti, populistici: il fronte anti-ambientalista di cui dovremmo preoccuparci*. Retrieved from Lucy sulla Cultura: <https://lucysullacultura.com/trattori-negazionisti-populisti-il-fronte-anti-ambientalista-di-cui-dovremmo-preoccuparci/>

Council of Europe. (2019). *No Hate Speech Movement, We Can! Taking Action Against Hate Speech Through Counter and Alternative Narratives, Council of Europe, 2019*. Retrieved from Council of Europe: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/we-can-alternatives>

Council of Europe. (2019). *We Can! Taking Action Against Hate Speech Through Counter and Alternative Narratives*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/we-can-alternatives>

Council of Europe. (2019). *We CAN! Taking action against hate speech through counter and alternative narratives*. Retrieved from Council of Europe: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/we-can-alternatives>

Council of Europe. (2024, February). *The Italian Government should consider withdrawing Decree Law which would hamper NGO rescue and search operations at sea*. Retrieved from <https://www.coe.int/it/web/commissioner/-/the-italian-government-should-consider-withdrawing-decree-law-which-could-hamper-ngo-search-and-rescue-operations-at-sea>

Debate Italia. (n.d.). *Debate Italia*. Retrieved from Debate Italia: <https://www.debateitalia.it>

Dossier di monitoraggio dei CPR del Tavolo Asilo e Immigrazione e Parlamentari. (2024, April). Retrieved from https://actionaid-it.imgix.net/uploads/2024/04/Dossier_monitoraggio_CPR_aprile_24.pdf

EU Agency for Fundamental Rights. (2023). *Being Black in EU: EU Survey on immigrants and descendants of immigrants*. EU Agency for Fundamental Rights.

European Association for Local Democracy. (n.d.). *EPIC UP - The European Platform of Integrating Communities*. Retrieved from European Association for Local Democracy: <https://www.alda-europe.eu/epic-up-the-european-platform-of-integrating-communities/>

European Commission. (2024). *2024 Rule of Law Report - Country Chapter on the Rule of Law Situation in Italy*. European Commission.

European Commission. (2024). *2024 Rule of Law Report - Country Chapter on the Rule of Law Situation in Italy*.

European Commission. (2024). *2024 Rule of Law Report - Country Chapter on the Rule of Law Situation in Italy*.

Giuffrida, A. (2023, March 31). *MEPs condemn Italy's move to stop registering children of same-sex parents*. Retrieved from The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/31/meps-condemn-italy-move-stop-registering-children-same-sex-parents>

ICEI. (n.d.). *DiversaMente - Giovani contro le discriminazioni*. Retrieved from ICEI: <https://icei.it/progetti/diversamente/>

Il Post. (2024, March 19). *Il caso della scuola di Pioltello che chiuderà per la fine del Ramadan*. Retrieved from Il Post: <https://www.ilpost.it/2024/03/19/scuola-pioltello-chiusa-fine-ramadan/>

IPSO5 and Area Studi Legacoop. (2023). *Report FragillItalia*.

ISPI . (2023). *Il populismo nel mondo contemporaneo*. Retrieved from ISPI online: <https://www.ispionline.it/it/corsi/populismo-nel-mondo-contemporaneo-modalita-web-live-34459>

ISTAT. (2023). *Rapporto SDGs 2023 - Informazioni statistiche per l'Agenda 2030 in Italia*. ISTAT.

Italy: eight municipalities published plans to combat labour exploitation in agriculture. (2024, January 22). Retrieved from European Website on Integration: https://migrant-integration.ec.europa.eu/news/italy-eight-municipalities-published-plans-combat-labour-exploitation-agriculture_en

Mapping Media Freedom. (2024). Retrieved from Mapping Media Freedom: www.mappingmediafreedom.org

Mat, F., Chiodi, L., & Schmidtke, O. (2024). Europeanization as Pragmatic Politics: Italy's Civil Society Actors Operating in the Face of Right-Wing Populism. *Social Sciences*.

Ministero dell'Istruzione e del Merito. (2020). *L'Educazione Civica. Un percorso per formare cittadini responsabili*. Retrieved from www.istruzione.it: https://www.istruzione.it/educazione_civica/

Napoletano, A. (2023). Populismo al potere: nuovi scenari e sfide alla democrazia liberale. Intervista a Daniele Albertazzi. *Rivista Pandora*.

Orizzonte Scuola. (2023, April 20). *Formazione scuola: quasi la metà dedica più delle 25 ore obbligatorie*. Retrieved from Orizzonte Scuola: <https://www.orizzontescuola.it/formazione-docenti-quasi-la-meta-dedica-piu-delle-25-ore-obbligatorie-molti-anche-il-doppio-in-1-anno-ce-chi-spende-fino-a-500-euro-i-dati/>

Osservatorio Politiche Giovanili. (2022). Retrieved from Osservatorio Politiche Giovanili: <https://www.osservatoriopolitichegiovanili.it/giovani-e-democrazia>

Parliament Watch Italia. (2022). *Spendiamoli insieme*. Retrieved from <https://www.spendiamolinsieme.it/il-progetto/>

Pew Research Center. (2024). *Same-Sex Marriage Around The World*. Pew Research Center.

Police violence during Italian demonstrations in support of Gaza sparks controversy. (2024, February 26). *Le Monde*.

Pontranfolfo, S. (2020). La produzione dell'antiziganismo nei discorsi politici dell'Italia contemporanea, Vol.6 n.1. *Antropologia Pubblica*.

Romolo Tosiani, A. A. (2024, June 20). Death of Indian labourer highlights plights of farm workers in Italy. *Reuters*.

SOS Mediterranee. (2023, February 24). *Piantedosi Decree: the price of disregard for Maritime Law*. Retrieved from SOS Mediterranee: <https://www.sosmediterranee.org/consequence-of-the-piantedosi-decree/>

Tavolo Asilo e Immigrazione. (2024). *Dossier di monitoraggio dei CPR del Tavolo Asilo e Immigrazione e Parlamentari*.

Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali - UNAR. (2024, May 22). *National Roma and Sinti equality, inclusion and participation strategy, 22nd May 2024*. Retrieved from UNAR: https://www.unar.it/portale/documents/20125/113907/National_Roma_and_Sinti_strategy_2021-2030_EN_def.pdf/04285b59-26e5-d6e6-2d7e-6663fa976038?t=1654690689225

UNAR-ISTAT. (2023). *Indagine sulle discriminazioni lavorative delle persone LGBT+*. ISTAT.

UNESCO. (2021). *Teachers have their say – Motivation, skills and opportunities to teach education for sustainable development and global citizenship*. UN.

Università degli Studi di Padova. (n.d.). *Curriculum di Adelino Cattani*. Retrieved from Università degli Studi di Padova: https://www.larios.fisppa.unipd.it/it-it/?page_id=2425

Vohra, A. (2023, May 8). Italy Now Has Conspiracy Theory As National Policy. *Foreign Policy*.

10.4 Hivatkozások és források a szlovén kutatáshoz

Advocate of the Principle of Equality. (n.d.). Republic of Slovenia: Advocate of the Principle of Equality. <https://zagovornik.si/en/>

Cepin, M., Kozoderc, D., & Kronegger, S. (2014). *20 years of civil society in Slovenia*. Socialna akademija. https://issuu.com/socialnaakademija/docs/dreams_final_cip_issuu

Cerar, G. (2021, 23. februar). Pogojna zaporna kazen postaja sankcija za sovražni govor na spletu. MMC RTV SLO. <https://www.rtvsllo.si/crna-kronika/pogojna-zaporna-kazen-postaja-sankcija-za-sovrazni-govor-na-spletu/570412>

European Institute for Gender Equality. (2023). Gender equality index: Slovenia. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/country/SI>

Freedom House. (2024). *Slovenia: Freedom in the world 2024 report*. <https://freedomhouse.org/country/slovenia/freedom-world/2024#PR>

Freedom House. (n.d.). *Freedom in the world: Scores*. <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores>

Gasilska zveza Slovenije. (2024). Portal slovenskih prostovoljnih gasilcev. <https://gasilec.net/>

Kako se spopasti z sovražnim govorom. (2023, July 11). <https://www.gov.si/novice/2023-07-11-kako-se-spopasti-s-sovraznim-govorom/>

Lombergar, N. (Ed.). (2020). *Mladinski sektor v šolah*. URSM. https://www.mlad.si/e-katalogi/Zgodbe_o_uspehu_II/2/

Medresorski projekt na temo sovražnega govora. (2023, November 8). Government of Slovenia. <https://www.gov.si/novice/2023-11-08-uspesno-zaključen-medresorski-projekt-na-temo-sovraznega-govora-med-mladimi/>

Medvrstniško nasilje in sovražni govor na spletu. (27. 3. 2024). <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/medvrstnisko-nasilje-in-sovrazni-govor-na-spletu/>

Memorandum o soglasju ministrstev glede preprečevanja medvrstniškega nasilja in sovražnega govora na spletu. (n.d.). <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDP/digitalna-vkljucenost/Memorandum-o-soglasju-ministrstev-glede-preprecevanja-medvrstinskega-nasilja-in-sovraznega-govora-na-spletu.pdf>

Mercina, J. (2023, 12. oktober). Compulsory solidarity contribution and solidarity working Saturday. LeitnerLeitner. <https://www.leitnerleitner.si/en/news/compulsory-solidarity-contribution-and-solidarity-working-saturday/>

Ministrstvo za digitalno preobrazbo. (2023, January 3). Barbara Lazović - kampanja "Ugrizni se v sovražni jezik" [Video]. YouTube. <https://youtu.be/LALHwdvn4Ys?si=crITLpQOCGCxqY2x>

Mladinsko delo kot poslanstvo za vzgojo novih generacij: <https://www.gov.si/novice/2024-05-09-mladinsko-delo-kot-poslanstvo-za-vzgojo-novih-generacij/>

Posvet pri predsedniku "o svobodi govora in sovražnem govoru". (2018, December 13). Ljubljana: sporočila za javnost. <https://www.bivsi-predsednik.si/up-rs/2012-2022/pahor-slo-arhiv.nsf/objave/A53FF48B3E347863C12583620048E2E7?OpenDocument>

Predsedniku Golobu predajo priporočila. (2023, July 19). <https://www.gov.si/novice/2023-07-19-predsednik-vlade-dr-robert-golob-politiki-moramo-bit-prvi-ki-bomo-sovraznemu-govoru-rekli-ne/>

Šegula, T. (2020). *Sovražni govor v slovenskih spletnih uporabniških komentarjih* (Master's thesis). University of Maribor. <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=76629&lang=slv>

Škulj, J. (Odgovorni urednik). (2018, December). *Mladje: Solidarnost*. MOVIT. https://www.movit.si/fileadmin/movit/OZAVOD/Publikacije/Mladje/Mladje_39_web.pdf

Škulj, J. (Odgovorni urednik). (2018, July). *Mladje: Participacija*. MOVIT. https://www.movit.si/fileadmin/movit/pdf/Mladje_38_web.pdf

Strateški svet za preprečevanje sovražnega govora (2023) Priporočila za preprečevanje sovražnega govora. https://www.gov.si/assets/vlada/Fotografije/PV-Golob/07-2023/brosura_priporocila-za-preprecevanje-sovraznega-govora.pdf

Strateški svet za preprečevanje sovražnega govora. (n.d.) <https://www.gov.si/zbirke/delovna-teleasa/strateski-svet-za-preprecevanje-sovraznega-govora/>

Stražišar, G. (2024, 23. julij). 140.000 evrov za slabo premišljeno kampanjo proti medvrstniškemu nasilju in sovražnemu govoru. Dnevnik. <https://www.dnevnik.si/novice/slovenija/-2484341-2484341/>

Transformacija sovražnega govora v mladinskem delu (Parada ponosa): <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-0NVPKVOD>

Ugrizni se v sovražni jezik. (n.d.). <https://www.mlad.si/ugrizni-se-v-sovrazni-jezik/>

Varuh človekovih pravic. (n.d.). *Varuh človekovih pravic Republike Slovenije*. <https://www.varuh-rs.si/>

Vertot, N., & Križman, I. (2009). *Medkulturni dialog v Sloveniji*. Statistični urad Republike Slovenije. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-60N7MONK>

Vlada Republike Slovenije. (2022). *Ugrizni se v sovražni jezik: kampanja proti sovražnemu govoru na spletu*. <https://www.gov.si/novice/2022-12-07-ugrizni-se-v-sovrazni-jezik-kampanja-proti-sovraznemu-govoru-na-spletu/>

Za in proti – zavod za kulturo dialoga (n.d.). *Za in proti: Nacionalna debatna organizacija Slovenije*. <https://zainproti.si/>

Za in proti – zavod za kulturo dialoga. (n.d.). *Gradiva in povezave*. <https://zainproti.si/gradiva-in-povezave/>

Zagorc, I. (2021). *Skupaj proti sovražnemu govoru: Priročnik za osnovne in srednje šole* (ilustracije E. Pondrk). Rdeči križ Slovenije. https://www.rks.si/f/docs/SLOVENIJA-govori_1/slovenija-govori_v6-spread.pdf

Zavod Pip. (n.d.). *Statistika*. <http://zavodpip.si/statistika/>

Zavod Pip. (n.d.). *Zakonodaja*. <https://zavodpip.si/zakonodaja/>

10.5 Hivatkozások és források a török kutatáshoz

Anadolu Ajansı. (2024). Filistin İnişiyatifi Gazze'de 300 gündür katliam yapan İsrail'i protesto etti. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/filistin-inisiyatifi-gazzede-300-gundur-katliam-yapan-israili-protesto-etti/3292848> Access date: 09.08.2024

Arsava, F. (2019). AB'nin temel dayanaklarının parçası olarak azınlıkların korunması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(2), 157-176.

Economist Intelligence (2023). Democracy Index 2022: Frontline democracy and the battle for Ukraine. Retrieved from <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/> Access date 04.09.2024

European Parliament. (2023). Report on the 2022 Commission Report on Türkiye by Nacho Sánchez Amor. Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0247_EN.html. Access date: 11.08.2024

European Union Delegation to Türkiye. (2023). 2023 Türkiye Raporunun Temel Bulguları. Retrieved from https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/2023-t%C3%BCrkiye-raporunun-temel-bulgular%C4%B1_tr?s=230. Access date: 06.08.2024

İktisadi Kalkınma Vakfı [IKV]. (2024). Müzakere Sürecinin Aşamaları. Retrieved from <https://oldweb.ikv.org.tr/icerik.asp?konu=muzakeresureci&baslik=M%FCzakere%205%FCreci>. Access date 08.08.2024

İnsan Hakları Derneği [İHD]. (2023). 2022 Yılı Hak İhlalleri Raporu 2024. Retrieved from: <https://www.ihd.org.tr/2022-yili-hak-ihlalleri-raporu/>. Access date: 20.08.2024.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2023). 2023 Yıllık Veri Raporu. Retrieved from <https://kadincinayetleriniDurduracagiz.net/veriler/3088/2023-yillik-veri-raporu> . Access date: 09.08.2024

Kadir Has Üniversitesi. (2022). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması. Retrieved from <https://gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi> . Access date 09.08.2024

Köseoğlu, F., Tümay, H., & Budak, E. (2008). Bilimin doğası hakkında paradigma değişimleri ve öğretimi ile ilgili yeni anlayışlar. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 28(2).

Oran, B. (2001). Türk dış politikası: Kurtuluş savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar, Cilt I: 1919-1980. *İstanbul: İletişim Yayınları*, 6.

Oran, B. (2005). *Türkiye'de Azınlıklar: Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İctihat, Uygulama*. İletişim Yayınları, İstanbul.

Öğretmen Akademisi Vakfı [ÖRAV] (2024). Okulda Avrupa Değerleri. Retrieved from: <https://www.orav.org.tr/okulda-avrupa-degerleri>. Access date: 20.08.2024

Örtlek, M. (2014). Türkiye'de etnik azınlıklara yönelik yaklaşımlar. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 15-30.

Özer, M. A. (2007). Temel belgeler eşliğinde Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri. *Sayıştay Dergisi*, (66), 67-98.

SES Eşitlik, Adalet, Kadın Platformu (2023). Türkiye'nin ve Dünyanın Kadın, Barış ve Güvenlik Karnesi. Retrieved from: <https://esitlikadaletkadin.org/turkiyenin-ve-dunyanin-kadin-baris-ve-guvenlik-karnesi/> . Access date: 09.08.024

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2019). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. Retrieved from <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>. Access date: 20.08.2024

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2019). İlköğretim Türkçe Öğretim Programı. Retrieved from <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>. Access date: 20.08.2024

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2019). Ortaöğretim Felsefe Öğretim Programı. Retrieved from <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=338>. Access date: 20.08.2024

- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2019). Ortaöğretim Mantık Öğretim Programı. Retrieved from <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=790>. Access date: 20.08.2024
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2024). Stratejik Plan 2024-2028. Retrieved from https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=498. Access date: 18.08.2024
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni. Retrieved from <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>. Access date: 17.08.2024
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. (2024). 2024 Faaliyet Yılı Yıllık Hizmet İçi Eğitim Planı. Retrieved from: https://oygm.meb.gov.tr/dosyalar/planlar/2023_Plan.pdf. Access date 17.08.2024
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2005). *İlköğretim fen ve teknoloji dersi 4 ve 5. sınıflar öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Taşdemir, H., & Saraçlı, M. (2007). Avrupa Birliği ve Türkiye perspektifinden azınlık hakları sorunu. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2(8), 25-35.
- The Amnesty International [IAO] (2024). Dünyada İnsan Haklarının Hakların Durumu 2024. Retrieved from: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/7200/2024/tr/>. Access date: 17.08.2024.
- The Grand National Assembly of Türkiye (2024). *1982 Constitution of the Republic of Türkiye*. Retrieved from <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/>. Access date: 07.08.2024
- TÜİK (2022). İstatistiklerle Kadın 2022. Retrieved from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668>. Access date: 09.08.2024
- Turkish Democracy Project. (2024). Understanding the Problem. Retrieved from <https://turkishdemocracy.com/understanding-the-problem/>. Access date 08.08.2024
- Turkish History Institution. (2020). *Treaty of Lausanne, 24 July 1923*. Retrieved from: <https://ttk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3-Lozan13-357.pdf>. Access date: 05.08.2024
- Turkish Ministry of Foreign Affairs. (2007). Political reform in Türkiye: Harmonisation Packages and Current Developments. Retrieved from <https://www.ab.gov.tr/files/pub/tsr.pdf>. Access date: 07.08.2024
- Turkish Ministry of Justice Human Rights Action Plan. (2021). Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1CMEQqREAlC7TMZtLUMgmMF_z02LOZup0/view. Access date: 17.08.2024
- Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM]. (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Retrieved from: https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/2021/TC_Anayasasi_ve_TBMM_Ic_Tuzugu.pdf. Access date: 16.08.2024

11. Mellékletek: jó gyakorlatok és sikeres kezdeményezések

11.1 Bevált gyakorlatok Németországból

Jó gyakorlat 1: CounterBUNT

Logó	
Téma / terület	<ul style="list-style-type: none"> • Online oktatási eszköz (alkalmazás)
Cím	CounterBUNT
Célcsoport	16 éven felüli fiatalok, minden érdeklődő
Típus	<ul style="list-style-type: none"> • Digitális alkalmazás, játék/szimuláció • Játék/szimuláció
Kiadás dátuma	2019
Partnerek / hálózat	Felelős koordináció: Niedersächsische Landeszentrale für politische Bildung, számos szakértő és szakmai szervezet támogatásával. Tudományos támogatás: Prof. Dr. Klaus-Peter Hufer, Wilhelm Heitmeyer
Szint	Országos (német nyelvű) alkalmazás
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	Az alkalmazás az érvelési tréning koncepciójára épül, amelynek célja a populista szlogenek és a csoportközpontú embergyűlölet ellensúlyozása. A játék formájában készült app fiatalokat céloz, akik különböző valós élethelyzeteken mehetnek végig, és válaszokat választhatnak a tipikus populista szlogenekre. Az alkalmazás tartalmaz egy rövidített formájú „mini útmutatót”, valamint tipikus szlogenek gyűjteményét is.
Cél / küldetés	Alacsony belépési küszöbű és játékos módszerek révén a téma iránti érzékenyítés, a motiváció növelése és egyszerű stratégiák elsajátítása.
Értékelés (eredmény), kutatás (ha elérhető)	Rendszeresen folynak tudományos vizsgálatok a csoportközpontú embergyűlölet elméletéről és az érvelési tréningről (lásd: Heitmeyer 2024, valamint Hufer elemzése).
A projekt szempontjából releváns főbb aspektusok áttekintése	A játék különböző scenáriókat és témákat kínál, amelyeket az érintett csoportok bevonásával fejlesztettek ki, és amelyek mintaként szolgálhatnak további fejlesztésekhez.
Weblink	https://konterbunt.de // App Stores Google / Apple
Hivatkozások, online források	https://www.bpb.de/lernen/digitale-bildung/werkstatt/293715/konterbunt-app-gegen-stammtischparolen/

További megjegyzések	Az alkalmazás érvelési tréninghez is kapcsolható (pl. felkészítéshez vagy utókövetéshez).
-----------------------------	---

Jó gyakorlat 2: Village Talk (Falubeszélgetés)

Logó	
Téma / terület	<ul style="list-style-type: none"> Civil társadalmi tevékenység
Cím	Village talk (Falubeszélgetés)
Célcsoport	Faluközösség tagjai
Típus	<ul style="list-style-type: none"> Kézikönyv, irányelvek
Kiadás dátuma	2020
Partnerek / hálózat	<p>Szövetségi Politikai Oktatási Ügynökség Kooperációs Alapítvány Bajor Politikai Oktatási Hálózat Augsburgi Egyetem (tudományos támogatás, fejlesztés) disKurs e.V. (megvalósítás) Különböző körzetek és falvak/városok (megvalósítás)</p>
Szint	Regionális
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	<p>A „Village talk” koncepció egy megelőző megközelítés, amely védett vidéki területeken hoz össze sokféle embert annak érdekében, hogy megakadályozza a szlogenek és sértő megnyilvánulások kialakulását, és így hozzájáruljon a konstruktív demokráciához.</p> <p>A két hónapos előkészítő szakaszban falvanként mintegy 40 különböző „kulcsszereplőt” keresnek meg és hallgatnak meg. Ennek alapján három, egyenként háromórás párbeszéd-est kerül megszervezésre, amelyeken a lehető legtöbb és legkülönbözőbb falusi lakos vesz részt intenzív dialógusban.</p> <p>Összesen több mint 50 párbeszéd-facilitátor kapott továbbképzést, hogy helyi önkénteseket támogassanak szakmai folyamatsegítőként. A falusi párbeszédet elsősorban Dél- és Kelet-Németországban tartják.</p>
Cél / küldetés	Más értékek, álláspontok és nézőpontok megértésének elősegítése, a pluralitás és a sokszínűség elfogadása, a radikalizáció megelőzése és a demokrácia erősítése, a faluközösség támogatása, megbecsülés, identitás és önhatékonyság előmozdítása.
Értékelés (eredmény), kutatás (ha elérhető)	Tudományos modellprojekt megvalósítása, pozitív visszajelzés számos gyakorlati alkalmazásból.
A projekt szempontjából releváns főbb aspektusok	Az érvelés-oktatás integrálása egy nagyobb koncepcióba, amely figyelembe veszi minden álláspontot. A fókusz nem a

áttekintése	„kocsmai szlogenek” elleni harcon van, hanem azon a képességen, hogy véleményeket tudjunk cserélni és közösen keressünk megoldásokat a helyi közösségben.
Weblink	https://www.dorfgesprach.net/
Hivatkozások, online források	Wenzel, F., & Boeser, C. (2022). Village dialogue. A contribution to the development of democracy in rural areas. Working aids for self-help and citizens' initiatives No. 53, Verlag Stiftung Mitarbeit. https://padlet.com/FlorianWenzel/hintergrundinformationen-dorfgesprach-e3vfuttl1xl5gvi
További megjegyzések	Számos újabb publikáció Németországban, pl.: Wenzel, F. (2024). Village dialogue. Village renewal in people's minds. Democratic impulses and methodological suggestions. In: Hammer, Veronika (ed.) (2024). Learning democracy. Rural areas and adult education centres Weinheim, pp. 210-222

11.2 Bevált gyakorlatok Magyarországról

Jó gyakorlat 1: Mathias Corvinus Collegium (MCC) Vitaakadémia

Logó	
Téma / terület	<ul style="list-style-type: none"> • Ifjúsági tevékenység • Nemzeti/nemzetközi projektmegvalósítás • Társadalmi/kulturális tevékenység
Cím	Mathias Corvinus Collegium (MCC) Vitaakadémia
Célcsoport	Középiskolás diákok (14–19 éves korosztály)
Típus	<ul style="list-style-type: none"> • Játék/szimuláció
Kiadás dátuma	2019
Partnerek / hálózat	Az MCC regionális hálózata 2023-ra jelentősen megnőtt. Az MCC 23 helyszínen volt jelen a Kárpát-medencében – 15 magyarországi és 9 külföldi városban. 2022-ben az MCC megnyitotta első nyugat-európai központját Brüsszelben. 2023-ban a vidéki egyetemi központokban elindult az Egyetemi Program második képzési szintje, ahol 7.000 hallgató tanult. Ugyanebben az évben az MCC 90%-os tulajdonrészt szerzett a bécsi Modul Egyetemen.
Szint	Regionális
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	2019-ben az MCC elindította a Vitaakadémiát, mint önálló képzési programot az intézmény falain belül felhalmozott tudás és tapasztalat fejlesztésére és átadására. A Vitaakadémia keretében jöttek létre és működnek a Vita Klubok a Kárpát-medencében, amelyek ma már hálózatot alkotnak, és nyolc központban fogadják a vitázni vágyókat. A program egyéni mentorálást nyújt a legjobb vitázóknak, angol

	nyelvű versenyfelkészítést tart a Vitaakadémia saját British Parliamentary debate team csapatának, és részt vesz nemzetközi vitaversenyeken. Emellett egységes, magas színvonalú logikai képzést biztosít a Junior program minden résztvevője számára. A készségfejlesztő tréningek, oktatás és mentorálás mellett a Vitaakadémia falain belül folyamatos szakmai műhelymunkák zajlanak: a legújabb tudományos trendek és módszertan nyomon követése, tantervfejlesztés, valamint kézikönyvek írása vitavezetők számára. A Corvinák honlap Polemia blogja elemző esszéket közöl a vitakultúrához kapcsolódó témákban, míg a Polemia podcast különféle beszélgetések és vitaműsorok révén népszerűsíti a racionális vitát.
Cél / küldetés	Az MCC több mint 25 éves működése során mindig kiemelt figyelmet fordított az alapvető logikai, érvelési és retorikai készségek formálására és fejlesztésére, valamint a vitakészségre a képzési programjai egészében. A racionális vita módszere az MCC két fő törekvésének – a tehetséggondozásnak és a közösségépítésnek – nélkülözhetetlen eszköze.
A projekt szempontjából releváns főbb aspektusok áttekintése	<ul style="list-style-type: none"> • Hálózatépítés • Kommunikációs és érvelési készségek fejlesztése • Nyelvtanulás • Tehetséggondozás • Közösségépítés • Versenyfelkészítés • Improvizáció
Weblink	https://vitaakademia.mcc.hu/kepzesek
Hivatkozások, online források	https://real.mtak.hu/72830/1/genezys_02.pdf https://vitaakademia.mcc.hu/index.php/vitaklub-halozat

Jó gyakorlat 2: Eltevita

Logó	
Téma / terület	<ul style="list-style-type: none"> • Ifjúsági tevékenység • Óravázlat/tevékenység • Nemzeti/nemzetközi projektmegvalósítás • Társadalmi/kulturális tevékenység
Cím	ELTE vitaklub
Célcsoport	Egyetemi hallgatók
Típus	<ul style="list-style-type: none"> • Játék/szimuláció
Kiadás dátuma	2013
Partnerek / hálózat	Közép-európai Egyetem (CEU), Budapesti Corvinus Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szint	Nemzetközi
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	Az ELTE Vita a brit parlamenti vita modelljén alapul, ugyanakkor tréningeket és nyilvános vitákat is szervez. A nyilvános vita során egy meghívott szakértő előadására épülő csoportbeszélgetés valósul meg. Az ELTE Vitaklub a Corvinus Vitaklubbal közösen beszéd- és vitakészség-fejlesztő tréningeket szervezett egyetemi hallgatók és érettségizett középiskolások számára.
Cél / küldetés	Az ELTE-viták célja a párbeszéd színvonalának növelése, valamint az egyetemi hallgatók vitakultúrájának és kommunikációs készségeinek fejlesztése. Az ELTE-viták céljai közé tartozik továbbá a hallgatók kritikai gondolkodásának fejlesztése és a társadalmi problémák megvilágítása.
A projekt szempontjából releváns főbb aspektusok áttekintése	<ul style="list-style-type: none"> • Hálózatépítés • Kommunikációs és érvelési készségek fejlesztése • Nyelvtanulás • Tehetséggondozás • Közösségépítés • Versenyfelkészítés • Improvizáció • Társadalmi problémák feltárása, látókör szélesítése
Weblink	https://www.elte.hu/content/tanulj-vitazni.e.12090 https://alumni.uni-corvinus.hu/topics/32825/feed

11.3 Bevált gyakorlatok Olaszországból

Jó gyakorlat 1: Debate Italia

Projekt/kezdeményezés logója vagy más illusztráció a bevált gyakorlatról	
Téma / terület	<ul style="list-style-type: none"> • Ifjúsági tevékenység • Nemzeti/nemzetközi projektmegvalósítás • Iskolai tevékenység
Cím	Debate Italia
Célcsoport	Középiskolás diákok (14–19 évesek) és tanárok.
Típus	<ul style="list-style-type: none"> • Játék/szimuláció
Kiadás dátuma	Az első Vita Olimpiát 2017 novemberében, Rómában rendezték meg. A projekt jelenleg is folyamatban van.
Partnerek / hálózat	<p>A Debate Italia az Oktatási Minisztérium projektje.</p> <p>A Società Nazionale Debate Italia (SN-DI) irányítja és koordinálja a tevékenységeket.</p> <p>A WeDebate hálózat 270 olasz középiskolát foglal magában.</p>

Szint	Nemzeti és nemzetközi/EU
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	<p>Az országos bajnokságokat egy szabályrendszer irányítja, amely a World Schools Debating Championships vitamodelljét veszi alapul, és előre felkészített, valamint rögtönzött témákat is tartalmaz. A vitához két csapat szükséges: az egyik a megvitátott állítás mellett érvel (pro), a másik pedig ellene (contra). A vita előtt mindkét csapat bejelenti a bírónak a három felszólaló nevét és sorrendjét. A vita során a csapatok szónokai felváltva szólalnak fel. Az ellenérvelő csapatnak joga van kérdést feltenni az ellenfélnek. A szónokok csak egymással kommunikálhatnak. Egy időmérő felügyeli a felszólalások hosszát: azok 8 percig tarthatnak, míg a záróbeszéd csak 4 perces. A vita végén a bíró dönt a győztes csapatról a tartalom, a stílus és a kommunikációs stratégia alapján. A témákat egy külön bizottság határozza meg, amelyek sokféle területet lefedhetnek. Az SN-DI megosztott egy tanárképzési segédanyagot, amely a DEUS – Dealing with Euroscepticism nevű EU-finanszírozott projekt eredménye volt. A Guide for Depolarisation for Debate Coaches egy gyakorlatgyűjtemény pedagógusok számára a vitamódszer oktatásához, amelyet a The Polarised Landscape in Europe című kutatási anyaggal együtt javasoltak használni.</p>
Cél / küldetés	<p>A cél, hogy a diákok elsajátítsák a vitavezetéshez szükséges technikákat és stratégiákat, fejlesszék érvelési készségeiket, hatékonyan kommunikáljanak, tudjanak nyilvánosan beszélni és megvédeni saját álláspontjukat, valamint válaszolni az ellenvetésekre megalapozott kutatás alapján. A projekt végére a résztvevők tudatosabbá válnak a közösségi tagsággal járó felelőségekkel, jogokkal és kötelességekkel kapcsolatban, megtanulják tiszteletben tartani egymás nézőpontját, kritikusan értékelni az információkat, valamint felismerni az állampolgárság és az alkotmány értékeit.</p>
Értékelés (eredmény), kutatás (ha elérhető)	<p>A vita egy szellemi sport, amely képes előmozdítani a tudatosságot és a részvételt, valamint eszközöket ad a diákok kezébe ahhoz, hogy önállóan értsék meg a valóságot és a társadalmat. Emellett a csapatmunkát is ösztönzi. A társadalmat érintő politikai, szociális, gazdasági, tudományos és kulturális kérdések vitatása lehetővé teszi, hogy a fiatalok aktív szerepet vállaljanak a döntéshozatali folyamatokban. Ezáltal a diákok képesek túllépni az egyszerű populizmuson, és megérteni a valóság kézzelfogható aspektusait. A tanárok pedig dinamikusabb, motiválóbb oktatási módszereket tudnak alkalmazni.</p>
A projekt szempontjából releváns főbb aspektusok áttekintése	<p>A Debate Italia tapasztalatai alapján a következő tanulságok járulhatnak hozzá az érvelési gyakorlat hatékonyságához:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A folyamat és az előkészítés lépései; szabályozás, világos struktúra és szabályok megléte • Kommunikáció, nyilvános beszéd és hallgatási készségek fejlesztése • Gamifikáció; az egészséges verseny bevezetése • Előre kidolgozott és rögtönzött témák használata, improvizációra építve • Különböző témák felvetése; egy olasz nyelven a hazai versenyhez és egy angolul a nemzetközi versenyhez

	<ul style="list-style-type: none"> • Kapcsolódás egy nemzetközi hálózathoz; kapcsolatok más európai országokkal
Weblink	www.debateitalia.it
Hivatkozások, online források	Debate Italia, Regolamentoo, www.debateitalia.it

Jó gyakorlat 2: REACT – No Hate (REACT - Gyűlölet nélkül)

A projekt/kezdeményezés logója vagy más illusztráció a bevált gyakorlatról	 <p>Respect and Equality: Acting and Communicating Together</p>
Téma / terület	<ul style="list-style-type: none"> • Iskolai tantárgy • Ifjúsági tevékenység • Óravázlat/tevékenység • Online oktatási forrás tevékenység • Civil társadalmi tevékenység • Nemzeti/nemzetközi projektmegvalósítás • Társadalmi/kulturális tevékenység
Cím	REACT – No Hate (REACT - Gyűlölet nélkül)
Célcsoport	14–18 éves diákok
Típus	<ul style="list-style-type: none"> • Tanterv / kurzus / óravázlat / tanulási tevékenység • Eszköztár • Digitális eszköz (pl. mobil) / online eszköz(ök), alkalmazás(ok), LMS vagy platform • Játék/szimuláció • Jelentés, kézikönyv / irányelvek • Értékelési folyamat (pl. önértékelés, társértékelés)
Partnerek / hálózat	A bevont partnerek/szervezetek/intézmények listája, ha releváns: Partner neve; Származási ország; Szerepe a gyakorlatban
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	<p>A REACT – Respect and Equality: Acting and Communicating Together egy, az EU által társfinanszírozott projekt a „Jogok, Egyenlőség és Állampolgárság” program keretében. A projekt célja olyan források létrehozása, amelyek segítenek fellépni az online gyűlöletbeszéd ellen. Olaszország, Spanyolország, Németország, Franciaország és az Egyesült Királyság partnereinek együttműködésével valósult meg. A projekt keretében 14–18 éves diákok vettek részt 5-6 darab, kéthavonta megtartott, kétórás műhelyfoglalkozáson az iskolában. Így a résztvevőknek lehetőségük volt reflektálni, megvitatni és feldolgozni a tanultakat, miközben elmélyítették tudásukat a témában.</p> <p><i>A találkozók két fázisban zajlottak: az első a sztereotípiák és erőszakos/agresszív online üzenetek következményeinek vizsgálatára fókuszált, a másodikban pedig a kontranarratív kampány közös megalkotására került sor.</i></p> <p>Az oktatási eszköztár (Educational Toolkit) gyakorlatokat tartalmaz a sztereotípiák elleni fellépéshez: olyan feladatokat, amelyek segítenek felismerni a bennünk rejlő, sokszor tudattalan előítéleteket, valamint megérteni ezek hatását saját és mások életére.</p>

	<p>A stratégia horizontális és multidiszciplináris megközelítésen, valamint a célcsoport aktív részvételén alapul, és a következő lépésekből áll:</p> <ol style="list-style-type: none"> Gyűlöletbeszéd kvantitatív és kvalitatív monitorozása, kontranarratív példák rögzítése különféle online médiákban (köztük közösségi médiában) Olaszországban, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Németországban és Spanyolországban. (IKT-eszközzel történő adatgyűjtés, kvalitatív elemzés, jelentéskészítés). Kölcsönös tanulás és tapasztalatcsere a kulcsszereplők között (pedagógusok, ifjúsági munkások, közösségek képviselői, kutatók, döntéshozók, közösségi média platformok és online sajtó képviselői, civil szervezetek). A cél a tolerancia előmozdítása, a gyűlöletbeszéd elleni fellépés, valamint a bejelentési lehetőségek és a kontranarratívák átláthatóságának erősítése. Kapacitásépítés és képzés, amely a médiatudatosság fejlesztésére összpontosít, és pedagógusoknak, ifjúsági munkásoknak, valamint közvetlenül a fiataloknak szól. Külön figyelem irányul a kisebbségi háttérrel rendelkező fiatalokra. A workshopok erősen részvételi jellegűek, a fiatalok aktívan részt vesznek a kontranarratívák felépítésében. A kidolgozott kommunikációs eszközöket később széles körben terjesztik. Terjesztési és figyelemfelkeltő kampány a fiatalok által létrehozott eszközökre építve, amelyek helyi szinten bemutatásra kerülnek, majd széles körben megosztásra a közösségi médiában és az interneten.
<p>Purpose / Goal</p>	<p>A projekt célja az online gyűlöletbeszéd – különösen az iszlámellenesség és muszlimellenes gyűlölet – monitorozása és ellensúlyozása. Ennek érdekében kvalitatív és kvantitatív bizonyítékokat gyűjt, azonosítja a toleranciát előmozdító pozitív cselekvéseket, támogatja a bejelentési folyamatokat, valamint elősegíti a kontranarratívák átláthatóságát és terjesztését a fiatalok körében.</p>
<p>Overview of the relevant aspects that are important for this project</p>	<ul style="list-style-type: none"> Workshopok gyakorisága <p>Ha közép- vagy hosszabb távon kerülnek megszervezésre, az elősegítheti a reflexiót és a szokások kialakulását.</p> <ul style="list-style-type: none"> Előzetes vizsgálat a saját diszkriminatív és sztereotipikus meggyőződésekről (különösen azokról, amelyekről nincs tudomásunk) <p>Az önreflexió és a kritikai gondolkodás képessége kulcsfontosságú a populista és diszkriminatív beszédek kezelésében, hogy konstruktív módon találjunk válaszokat.</p>
<p>Weblink</p>	<p>http://www.reactnohate.eu</p>

11.4 Bevált gyakorlatok Szlovéniából

Jó gyakorlat 1: „Dates” of political opposites (Politikai ellentétek "találkozóí")

<p>A projekt/kezdeményszerző logója vagy más illusztráció a bevált gyakorlatról</p>	
<p>Téma / terület</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ifjúsági tevékenység • Online oktatási forrás tevékenység • Nemzetközi projektmegvalósítás
<p>Cím</p>	<p>„Dates” of political opposites (Politikai ellentétek „találkozóí”)</p>
<p>Célcsoport</p>	<p>Pedagógusok és ifjúsági munkások Fiatalok (15–30 évesek) Felnőttoktatásban is alkalmazható</p>
<p>Típus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tanulási lehetőség • Alkalmazás
<p>Kiadás dátuma</p>	<p>2024. március</p>
<p>Partnerek / hálózat</p>	<p>Socialna akademija (Szlovénia) – vezető partner Documenta (Horvátország) KatHáz (Magyarország) IniciativAngola (Ausztria)</p>
<p>Szint</p>	<p>Nemzetközi/EU partnerség</p>
<p>A módszer / megközelítés, elmélet leírása</p>	<p>A HardTopics.eu egy webalkalmazás, amely az ifjúsági munkások számára készült, hogy megkönnyítse a párbeszédet olyan emberek között, akik egy adott témában ellentétes nézeteket vallanak.</p> <p>A dialógusesemény neve: „dates of political opponents” (politikai ellenfelek randevúja). Ilyenkor a résztvevőket a korábban kinyilvánított véleményük alapján párosítják. A véleménybankot az ifjúsági munkások állítják össze, az algoritmus pedig a lehető legellentétebb véleményekkel rendelkezőket kapcsolja össze.</p> <p>A párosítás után a felek beszélgetést folytatnak, amelyben megvitatják a kérdéseket, közös pontokat keresnek, és megtanulják elfogadni az eltérő nézőpontokat.</p> <p>Az alkalmazás fiatalok csoportjaiban (de más korosztályok esetében is) használható, tipikusan 10–40 fős csoportoknál (nagyobb szám esetén is működik), akár egy térben, akár online.</p> <p>Strukturált tevékenységek részeként használják, ahol a résztvevők nemcsak az alkalmazással foglalkoznak, hanem irányított beszélgetésekben is részt vesznek, amelyek keretet adnak a produktív párbeszédhez. Ezek hangsúlyozzák a tiszteletteljes kommunikáció szabályait és a nyitott, tartalmas eszmecsere feltételeinek megteremtését.</p>

<p>Cél / küldetés</p>	<p>Az alkalmazás célja, hogy konstruktív párbeszédet teremtsen ellentétes nézeteket valló személyek között, és fellépjen a társadalmi polarizáció ellen.</p> <p>Mérsékelt, strukturált környezetben ösztönzi a tiszteletteljes beszélgetést, a kölcsönös megértést és a közös pontok megtalálását.</p> <p>Segít a résztvevőknek a kritikai gondolkodás, az empátia és a civil diskurzusban való részvétel képességének fejlesztésében, különösen vitás témák esetén. A cél a megosztottság csökkentése, valamint a tolerancia és a különböző nézőpontok elfogadásának kultúrája.</p>
<p>Értékelés (eredmény), kutatás (ha elérhető)</p>	<p>Az alkalmazás számos csoporthelyzetben hatékonyan bizonyult: iskolákban, ifjúsági szervezetekben, homogén és vegyes összetételű csoportokban, valamint nemzetközi ifjúsági csereprogramokban is.</p> <p>Minden esetben következetesen pozitív eredményeket hozott, elősegítette a párbeszédet és a résztvevők közötti megértést. Sokoldalúsága miatt különböző célcsoportokhoz jól alkalmazkodik, és értékes eszköznek bizonyult a kölcsönös tisztelet előmozdításában.</p>
<p>A projekt szempontjából releváns főbb aspektusok áttekintése</p>	<p>Ez az alkalmazás különösen értékes azokban a projekteknél, amelyek célja a párbeszéd elősegítése olyan személyekkel, akiket a résztvevők általában elkerülnének.</p> <p>A mérsékelt környezet biztosításával többre képes a vitánál: valódi dialógust tesz lehetővé.</p> <p>Elősegíti a mélyebb megértést, a kölcsönös tiszteletet és az eltérő nézőpontok feltárását, így hatékony eszköz a falak lebontására és a kommunikáció ösztönzésére alapvetően eltérő nézeteket valló emberek között.</p>
<p>Weblink</p>	<p>https://hardtopics.eu/</p>
<p>Hivatkozások / online források</p>	<p>Alkalmazás: https://hardtopics.eu/ (szlovén, angol, német, horvát és magyar nyelven) A projektről: https://socialna-akademija.si/tezke-teme/</p> <p>Ifjúsági munkások képzése Szegeden: https://socialna-akademija.si/za-mladinske-delavce-tezke-teme-szeged-18-22-3-2024/</p> <p>Példa egy eseményre, ahol az alkalmazást használták: https://socialna-akademija.si/navdusujoca-izkusnja-na-dogodku-evropske-dileme-v-okviru-evropskega-tedna-mladih/</p>

Jó gyakorlat 2: Outside In – Transforming Hate (Kívülről befelé – A gyűlölet átalakítása)

<p>A projekt/kezdeménnyezés logója vagy más illusztráció a bevált gyakorlatról</p>	
<p>Téma / terület</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Óravázlat/tevékenység • Online oktatási forrás tevékenység • Nemzeti/nemzetközi projektmegevalósítás

Cím	Outside In – Transforming Hate (Kívülről befelé – A gyűlölet átalakítása)
Célcsoport	Ifjúsági munkások, akik olyan fiatalokkal foglalkoznak, akik gyűlöletbeszédet használnak és/vagy gyűlölködő viselkedést mutatnak ifjúsági közegekben.
Típus	<ul style="list-style-type: none"> • Tanterv / kurzus / óravázlat / tanulási tevékenység • Kézikönyv / irányelvek
Kiadás dátuma	2018. december
Partnerek / hálózat	National Youth Council of Ireland, Írország Ljubljana Pride, Szlovénia Interfaith Scotland, Egyesült Királyság Ha Moment, Portugália Rauhankasvatus Instituutti, Finnország
Szint	Nemzetközi/EU-szint
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	<p>Az Outside In – Transforming Hate egy kétéves projekt volt (2017–2018), amelynek célja az ifjúsági munka inkluzívabbá tétele Európában.</p> <p>Öt partnerintézmény (Finnország, Írország, Portugália, Skócia, Szlovénia) közösen hozott létre egy európai trénerkből és szakértőkből álló hálózatot, amely segítette az ifjúsági munkásokat a gyűlöletbeszéd és a gyűlölködő viselkedés felismerésében, kezelésében és átalakításában.</p> <p>A projekt egyedisége abban rejlett, hogy a trénerek maguk is ifjúsági munkások és kisebbségi, marginalizált csoportok egyenlőségi szakértői voltak. Ők intenzív trénerképzésen vettek részt, majd közösen készítettek el egy gyakorlati kézikönyvet az inkluzív ifjúsági munkához.</p> <p>A gyűlölködő viselkedés kezelésének folyamata három fázisból állt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a gyűlölet felismerése, • a gyűlölet kezelése, • a gyűlölet átalakítása. <p>A projekt személyes és szervezeti szinten egyaránt alkalmazható intézkedéseket javasolt.</p>
Cél / küldetés	<p>A projekt célja az volt, hogy az európai ifjúsági munkát inkluzívabbá tegye azáltal, hogy az ifjúsági munkásokat olyan készségekkel és eszközökkel lássa el, amelyek segítségével felismerhetik, kezelhetik és átalakíthatják a gyűlöletbeszédet és a gyűlölködő viselkedést.</p> <p>Az öt partnerország együttműködésével létrejött hálózat marginalizált csoportokból érkező trénerket fogott össze, akik képzést és forrásokat biztosítottak a biztonságosabb terek kialakításához és a hosszú távú változások előmozdításához a diszkriminatív attitűdökkel rendelkező fiatalok körében.</p>
Értékelés (eredmény), kutatás (ha elérhető)	Az Outside In projekt eredményeként létrejött egy gyakorlati kézikönyv ifjúsági munkások számára , amely a

	<p>gyűlöletbeszéd és a gyűlölködő viselkedés kezelését célozza ifjúsági közegben. A kézikönyv fejezetei lefedik: az ifjúsági munka megértését, a gyűlölet felismerését és átalakítását, a gyakorlati módszertanokat, amelyek a formális és nem formális közegben egyaránt alkalmazhatók. Emellett egy praktikus eszköztár is készült, amely rugalmas útmutatóként szolgál az ifjúsági munkásoknak a kihívást jelentő viselkedés átalakításához és az inkluzív környezet előmozdításához.</p> <p>2018-ban mintegy 500 ifjúsági munkában aktív személy vett részt a projekt képzéseiben.</p>
A projekt szempontjából releváns főbb aspektusok áttekintése	<ul style="list-style-type: none"> • Eszközöket, módszereket és megközelítéseket biztosít az ifjúsági munkásoknak a gyűlöletbeszéd és viselkedés felismeréséhez és konstruktív kezeléséhez. • Különböző diszkriminációs formákat céloz meg. • A helyzeteket több szinten kezeli: a gyűlöletbeszéd előtt, annak pillanatában és azt követően. • A kézikönyv módszertanai többféle környezetben alkalmazhatók a diszkriminatív attitűdök hosszú távú változásának előmozdítására – de kifejezetten az ifjúsági munkára specializáltak.
Weblink	https://transforminghate.net/
Hivatkozások / online források	<ul style="list-style-type: none"> • Website: https://transforminghate.net/ • Kézikönyv (digitális formában): https://transforminghate.net/toolsandpractise/ • Kézikönyv (PDF): https://transforminghate.net/wp-content/uploads/2019/02/outside-in-manual-full.pdf

11.5 Bevált gyakorlatok Törökországból

Jó gyakorlat 1: Demokleos Project (EU Erasmus+)

A projekt/kezdeménnyezés logója vagy más illusztráció a bevált gyakorlatról	
Téma / terület	<ul style="list-style-type: none"> • Európai Bizottság Erasmus+ KA201 Stratégiai Partnerségek az iskolai oktatásban program keretében
Cím	<p>DEMOKLEOS (Rethinking Democratic Awareness and Collective Responsibility for a Whole-School Approach - Demokratikus tudatosság és kollektív felelősség újragondolása az egész iskolára kiterjedő megközelítésért)</p> <p>Ref. No: 2015-1-EL01-KA201-013930</p>
Célcsoport	<p>A DEMOKLEOS a nevelés-oktatás "célcsoportjaira" összpontosít – elsősorban a fiatalokra. Célja, hogy ösztönözze őket az aktív hozzájárulásra az európai integrációhoz, az egyre növekvő interkulturális és vallási sokszínűség összefüggésében.</p>

	Egy másik fontos célcsoportot alkotnak az oktatók és tanárok, mint facilitátorok. Tanárok és kutatók együtt dolgoztak a közös szervezetek oktatási eszközeinek és forrásainak kutatásán, fejlesztésén és megvalósításán.
Típus	<ul style="list-style-type: none"> • Tanterv / kurzus / óravázlat / tanulási tevékenység • Jelentés • Kézikönyv / irányelvek
Kiadás dátuma	Projekt kezdete: 2015. 09. 01. Projekt vége: 2018. 08. 31.
Partnerek / hálózat	<p>Directorate of Secondary Education of Piraeus (Görögország, koordinátor)</p> <p>Learning For Integration RY (Finnország)</p> <p>Ionidios Model Experimental Lyceum (Görögország)</p> <p>9th Gymnasium of Piraeus (Görögország)</p> <p>1st EPAL of Piraeus (Görögország)</p> <p>University of Piraeus Research Center (Görögország)</p> <p>European University of Cyprus (Ciprus)</p> <p>Doğa Schools (Törökország)</p> <p>Agrupamento De Escolas De Pombal (Portugália)</p> <p>University of Leibniz (Németország)</p>
Szint	Nemzetközi/EU-szint
A módszer / megközelítés, elmélet leírása	<p>A DEMOKLEOS felismeri az oktatási szakemberek megelőzésben és változásban betöltött kulcsszerepét, és a kompetenciák összehangolására épít: a tanulói demokratikus kompetenciákat (az Európa Tanács modellje alapján) ki kell egészíteni transzverzális készségekkel és attitűdökkel, mint például vezetői készségek, e-demokrácia, állampolgári kompetenciák, kritikai vita és a tanulás tanulása.</p> <p>A DEMOKLEOS a résztvevő tanárok igényeinek és visszajelzéseinek elemzésére épült, hogy jobban fel tudják venni a harcot a „kétségbeesés politikájával”, amely közvetlenül érinti az európai oktatási közösséget.</p> <p>A projekt többszemponútú, többszintű, interaktív és interkulturális, kísérleti és tapasztalati megközelítést alkalmazott, amely a partnerek folyamatos kölcsönhatásán alapult.</p> <p>A „whole school approach” (egész iskolára kiterjedő megközelítés) módszertanát használta, amely a demokráciával kapcsolatos kérdéseket több szinten kezeli: a tanári kompetenciáktól és tanórai módszertanoktól kezdve az iskola etikai működésén és irányításán át a közösségi partnerségek hozzájárulásáig.</p> <p>Ez a megközelítés a demokratikus tudatosság oktatásának arany standardjaként tekinthető. A gyakorlatban ez a formális és nem formális tanulás összekapcsolását, a demokratikus tapasztalatok osztálytermi és iskolai lehetőségeinek megteremtését, valamint az iskola és a szélesebb közösség kapcsolatainak erősítését jelentette.</p>

	<p>A három év alatt a partnerek váltakozó munkaszakaszokban dolgoztak: saját környezetükben kísérleteztek, terveztek és terjesztettek, majd általános találkozókön összegezték tapasztalataikat, minőségbiztosítást végeztek, következtetéseket vontak le és meghatározták a további fejlesztéseket.</p> <p>A módszertan vegyes tanulás volt, amely magában foglalta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Online képzés e-learning platformokon. • Osztálytermi képzés. • Személyes tréningek tanárok és pedagógusok számára a különböző országokban található partnerintézményeknél. • Műhelyek és gyakorlatok a képzett tanárok vezetésével. • Nyilvános szemináriumok és konferenciák több országban, a projekt eredményeinek bemutatására.
<p>Cél / küldetés</p>	<p>A DEMOKLEOS célja, hogy az európai iskolák proaktívan reagáljanak a jelenlegi kihívásokra, és a demokratikus tudatosságot és kollektív felelősséget mint értéket kezeljék.</p> <p>Ez tartós párbeszédet igényel az egész iskolára kiterjedő megközelítésről, összhangban a 21. század valóságaival, amikor a polgárok nagyobb részvételt követelnek a közéleti döntéshozatalban, az új információs technológiák és közösségi hálózatok révén.</p> <p>A DEMOKLEOS különösen elkötelezett az európai integráció mellett, és kiemelt figyelmet fordít többek között:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politikai írástudásra • Történelmi emlékezetre és a demokrácia európai történelmi perspektívájára • Vitás kérdések tanításának kritikai megközelítésére • Digitális demokráciára • Iskolai demokratikus irányításra • Demokratikus iskolák kihívásaira a globalizált és pluralista világban • Emberi jogokra és fenntartható környezetre • Pedagógusok professzionalizmusára a demokratikus kulcskompetenciák terén <p>További célok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demokratikus és antidemokratikus attitűdök feltérképezése az európai iskolai oktatásban. • A populista és rasszista szervezetek kommunikációs stratégiáinak elemzése, különösen az új média használatával a fiatalok elérésére. • Populista gyűlöletbeszéd dekonstrukciója és a fiatalok, kisebbségek tudatosságának növelése a médiában előforduló torzításokkal kapcsolatban. • Fiatalok felhatalmazása e-részvétel által: aktív, részvételi megközelítés, amely a gyermekek hangjának érvényesítésére és politikai írástudásának fejlesztésére

	<p>összpontosít.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagógusok képzése médiaértésről, populizmusról és rasszizmusról, valamint online forráskörnyezet kialakítása a gyűlöletbeszéd és rasszizmus ellen.
<p>Weblink</p>	<p>https://dide-peiraia.att.sch.gr/index.php/menu-demokleos-about?view=article&id=5428:demokleos-about-eng&catid=122:eu-demokleo</p>
<p>Hivatkozások / online források</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Demokleos projekt óravázlatok Link:https://docs.google.com/document/d/1pinY679_jSvGZdo_kYq8dprqoFTA7eJiC/edit?usp=sharing&ouid=109975392430691324954&rtpof=true&sd=true • DEMOKLEOS – Jó gyakorlatok kézikönyve a demokratikus kulcskompetenciákról a pedagógusok professzionalizmusa érdekében (2018) Link:https://drive.google.com/drive/u/1/folders/0B8jgbsboar4JbmY0eWhCYzJpdms?resourcekey=0-iMVwqj4uDv8aLQ3yCrshWw • Osztálytermi tevékenység: Jogok és kötelezettségek a demokráciában Link:https://drive.google.com/file/d/0B8jgbsboar4JOG45dWFpOUlaZkE/view?resourcekey=0-9lq_akZwXbZuVO4PR6BB9g • Osztálytermi tevékenység: Digitális demokrácia tréning (Dr. Dimakopoulou Alexandra, 2017) Link:https://drive.google.com/file/d/0B8jgbsboar4JNTBKNjFvUmV4U3M/view?resourcekey=0-05qk7CILZWMtz6JDfslmA • Konferenciatanulmány: Encountering The “Politics of Fear”: Teacher Training for A Media Propaganda Education to Prevent Political Extremism – DEMOKLEOS projekt, Erasmus+ KA2 (Constantina Spiliotopoulou, 2019) Link:https://www.researchgate.net/publication/343632491_Encountering_The_Politics_of_FearTeacher_Training_for_A_Media_Propaganda_Education_to_Prevent_Political_Extremism_In_The_Context_of_DEMOKLEOS_Erasmus_KA2-Project

Jó gyakorlat 2: CARMA Projekt (EU Erasmus+)

<p>A projekt/kezdeményezés logója vagy más illusztráció a bevált gyakorlatról</p>	
<p>Téma / terület</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Európai Bizottság Erasmus+ KA2 – Politikai fejlesztés és együttműködés támogatása
<p>Cím</p>	<p>CARMA (RMA és más nemformális tanulási módszerek a tanulói motivációért)</p>
<p>Célcsoport</p>	<p>The two direct target groups of the CARMA Project are:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teachers in reading, mathematics and science including teachers on an entry level and, • Students aged 11 to 15 identified as disadvantaged, low achieving and at risk of early school leaving <p>Moreover, CARMA project addressed the following indirect target groups: teaching staff and professionals within school education, community of stakeholders in the policy making process i.e. parents, school service providers, civil society organisations and policy makers in school education.</p> <p>A CARMA projekt két közvetlen célcsoportja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olvasást, matematikát és természettudományokat tanító pedagógusok, köztük pályakezdők is. • 11–15 év közötti diákok, akiket hátrányos helyzetűnek, alacsony teljesítményűnek és korai iskolaelhagyással veszélyeztetettnek azonosítottak. <p>A projekt ezen kívül közvetett célcsoportként szólította meg: a tantestület tagjait és más oktatási szakembereket, valamint az oktatáspolitikai döntéshozatalban érintett érdekelti közösségeket (szülők, iskolai szolgáltatók, civil szervezetek, oktatáspolitikusok).</p>
<p>Típus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Óravázlat / tanulási tevékenység
<p>Kiadás dátuma</p>	<p>Projekt kezdete: 2016. 01. 01. Projekt vége: 2018. 06. 30.</p>
<p>Partnerek / hálózat</p>	<p>CESIE (Olaszország, koordinátor) Uniersidad De Murcia (Spanyolország) Pistes-Solidaires (Franciaország) Doğa Schools (Törökország) UC Leuven (Belgium) Inovamais- Technological Innovation Consulting Services (Portugália) Verein Multikulturell (Ausztria)</p>
<p>Szint</p>	<p>Nemzetközi/EU-szint</p>

A módszer / megközelítés, elmélet leírása	<p>A CARMA projekt a nemformális tanulási módszereket vezette be kollaboratív tanulási stratégiaként az iskolai kultúra megújítására és az osztálytermi gyakorlatok átalakítására.</p> <p>A projekt a Reciprocal Maieutic Approach (RMA) módszert alkalmazta inkluzív értékelési eszközként a pedagógusok készségeinek fejlesztésére. Az elért eredményeket a partnerség arra használta, hogy előmozdítsa az oktatáspolitikai intézkedéseket a hátrányos helyzetű tanulók bevonása és a korai iskolaelhagyás csökkentése érdekében.</p> <p>A projekt keretében 8 technikát – köztük a P4C-t (Philosophy for Children – Filozófia gyerekeknek) – vezettek be és teszteltek a résztvevő pedagógusok szakmai műhelymunkáin, valamint személyes foglalkozások során.</p> <p>A P4C-t Matthew Lipman dolgozta ki a Community of Inquiry (CoI – vizsgálódó közösség) módszer alapján, és évtizedek óta gyakorolják különböző országokban. Lényege, hogy a résztvevők egy problémás helyzet köré szerveződve közös fogalmi vizsgálódást folytatnak. A P4C-foglalkozásokon a gyermekeket nem passzív befogadónak, hanem aktív szereplőknek, „kis filozófusoknak” tekintik, akik maguk is létrehozhatnak, kritizálnak és elemeznek filozófiai vagy valós életbeli kérdéseket.</p>
Cél / küldetés	<p>A CARMA projekt célkitűzése egy innovatív tanulási megközelítés kidolgozása, bővítése és kipróbálása volt.</p> <p>Konkrét célok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tanulói motiváció és részvétel növelése nemformális módszerekkel, amelyek támogatják a hátrányos helyzetű tanulókat és javítják eredményeiket. • Az RMA integrálása értékelési eszközként az iskolai tantervekbe. • A pedagógusok készségeinek bővítése képzéseken és értékelési kereteken keresztül, amelyek bemutatják az inkluzív, részvételi módszerek alkalmazását, valamint a kollaboratív kapcsolatok fejlesztését az iskolán belül és kívül. • Oktatáspolitikai ajánlások megfogalmazása a korai iskolaelhagyás csökkentésére és az alapkészségek fejlesztésére.
Weblink	https://carma-project.eu/
Hivatkozások / online források	<p>P4C Lesson Plan - Island Republic P4C Lesson Plan - The Culture of Democracy P4C Lesson Plan - Heinz's Dilemma P4C Lesson Plan - Light Pollution P4C Lesson Plan - Kindness P4C Teachers' Workshop 1 - Let's Create Philosophical Questions P4C Teachers' Workshop 2 - Philosophy for Kids P4C Teachers' Workshop 3 - The Pit of Inquiry</p>
Egyéb megjegyzések	<p>P4C Awareness Training Seminar - Professional Development Program of the Turkish Ministry of National Education</p> <p>Philosophy for Children (P4C) https://www.philosophy-foundation.org/p4c</p> <p>Montclair State University IAPC és a SAPERE Institution biztosítanak oktatási anyagokat a P4C pedagógiához. Matthew</p>

	Lipman, Peter Worley, Jana Mohr Lone, Peter Worley könyvei, The Philosophy Foundation: https://www.philosophy-foundation.org/resources
--	---

StandUp
for Europe!

Érvelési tréning az antidemokratikus szlogenekkel szemben: európai bővítés és megújítás

ref. No 2023-2-DE04-KA220-YOU-000175190

Partnerek

Akademie Klausenhof gGmbH (Németország)
akademie-klausenhof.de

Doğa Schools (Türkiye)
dogakoleji.k12.tr

Catholic Youth Foundation (Magyarország)
katolikusifjusagialapitvany.hu

Socialna Akademija (Szlovénia)
socialna-akademija.si

Universitaet Augsburg (Németország)
uni-augsburg.de

InEuropa SRL (Olaszország)
progettareineuropa.com

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union